

SAYI
88

CEZA VE TEVKİFEVLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ YAYINIDIR

YIL: 7 ■ NİSAN 2021 ■ ISSN 2687-3656

AYLIK KÜLTÜR VE YAŞAM DERGİSİ

[f/cte.deger](#)

[t/CTEdeger](#)

[cte.adalet.gov.tr](#)

“Sorumluluk, insanı eğitir.”

Wendell Phillips

06

DEĞER

İnsan ve
Sorumluluk

24

GEZİ

Bulgaristan

20

MANEVİYAT

Sorumluluk

50

DEĞERLİ
ŞAHİİYETLER

Mevlânâ
Celâleddîn-i Rûmî

DEĞER

23 Nisan

ULUSAL EGEMENLİK VE ÇOCUK BAYRAMI

Kutlu Olsun

CEZA VE TEVKİFEVLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
YAYINIDIR.

SARIBA

Ceza ve Tevkifevleri
Genel Müdürlüğü Adına
Yunus ALKAÇ (Genel Müdür)

YAYIN KURULU

Serdar SEZER (Yayın Kurulu Başkanı)
(Genel Müdür Yardımcısı)
Barış ÖNER (Daire Başkanı)
Dilek ŞİRİN (Tetkik Hâkimi)
Hakan ERDEM (Yazı İşleri Müdürü ve Editör)

YAZARLAR

A. Gül AŞIK • Abdullah KAYA
Bahadır Ahmet ATILA • Celal CEYLAN
Duygu ÇANKAYA ÇADIRLIOĞLU
Deniz ÖZYÖRÜK • Ejder TOPAL
Ferhat ÇELİKER • İpek KOÇ
Murat NAMDAR • Murtaza AYDIN
Muhsin KÜRT • Mehmet VARNALI
Mehmet GÖKCE • M. Recep KOLCU
Oktay FERİK • Ramazan SAĞIR
Sibel KARAGÜL BADAR • Suna ÖĞÜR
Şirin Ceren GÖMLEKSİZ • Yasin YILMAZ
Yaşar İNCİ

FOTOĞRAFLAR

Cesim ŞEKER • Hüseyin ÖZTÜRK
Hayri TURHAL

İLETİŞİM

Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü
Hacı Bayram Mah. Agah Efendi Caddesi
No: 70/1 Altındağ/ANKARA

Değer Dergisi Telefon: (0312) 507 05 67
Değer Dergisi Faks: (0312) 223 43 91
E-posta: ctedeger@gmail.com

GRAFİK TASARIM

BrainTurk Reklam Tanıtım Tasarım Ofisi

BASKI

Ankara Açık ÇiK Matbaası
İstanbul Yolu 15. km Hava Müzesi Karşısı
Şaşmaz / Ankara
Tel: (0312) 278 76 10 Faks: (0312) 278 25 68

MATBA-A-BASKI ŞEFİ

Serkan YILDIZ

YAYIN TÜRÜ

Yerel Süreli Yayın

BASIN TARİHİ

07/05/2021

Merhaba Değerli Okurlar;

Değer dergimizin nisan sayısında “**sorumluluk**” değeriyle sizlerle.

Sorumluluk, bir kişinin üzerine düşen görevi yerine getirmesi, başka insanların haklarına ve kararlarına **saygı göstermesi** demektir.

İnsan, dünyaya geldiği andan hayatının sonuna kadar geçen zaman içerisinde birtakım **görev ve zorunluluklara** sahiptir. Bireylerin öncelikle **kendi hayatına karşı, sonra da yaşadığı çevreye karşı** üstlenmek zorunda olduğu sorumlulukları vardır.

Sorumluluk duygusuna sahip bir insan olmak; bireyin yaptığı iş hakkında yeterince bilgi sahibi olmasını, bir işi yapmadan önce düşünerek dikkatli bir şekilde planlamasını, ortaya çıkabilecek olumsuzluklara karşı önlemler almasını, işine konsantre olmasını, işini en güzel şekilde yapmasını, işinin sonuçlarını takip etmesini, bir olumsuzlukla karşılaştığında bunu üstlenmesini ve bundan vicdani olarak rahatsızlık duymasını gerektirmektedir. Bütün bu davranış şekilleri ancak **sorumluluk duygusuna** sahip bireyler tarafından gösterilebilir.

Sorumluluk sahibi olmak, bireysel anlamda **gelişmenin göstergesi** de olmaktadır. İnsanın kendisini tanıması ve toplum içinde çeşitli konumlarda olmasında, aldığı sorumluluklar büyük önem taşır. Toplum etkileyen bireyler olarak en önemli sorumluluğumuz olan **sosyal sorumluluk;** her bireyin aslında karakterini, iradesini ve olgunluğunu gösteren bir niteliktedir.

Çevremizdeki insanlara karşı duyduğumuz saygı, onlara karşı en büyük sorumluluğumuzdur. Bazen insanlarla anlaşamayabilir, onlarla iletişim kuramayabiliriz. Fakat bu durum bizlerin onlara karşı olan sorumluluğunu unutturmamalıdır. Çünkü **saygı, güzel davranış, yanlış durumlarda uyarmak** sosyal sorumluluklarımız arasındadır.

Değer dergisi ailemiz de sizler için hazırladığı makalelerde, sorumluluk olarak hareket etmektedir. Bütün yazarlarımız gönüllülük esasıyla; işlerinden, ailesinden ve zamanından **fedakârlık yaparak** makalelerini hazırlamaktadır. Özenle yazılan makaleler, yayın kurumumuzun incelemesinden geçtikten sonra siz değerli okurlarımızla buluşmaktadır. Bu vesileyle sorumluluk duygusuyla her sayıda özenle ve titizlikle makalelerini hazırlayan bütün yazarlarımıza teşekkür ediyoruz.

Yeni sayımızda görüşmek dileğiyle...

İÇİNDEKİLER

01 EDITÖRÜN NOTU

Sorumluluk sahibi olmak, bireysel anlamda gelişmenin göstergesi de olmaktır. İnsanın kendisini tanıması ve toplum içinde çeşitli konumlarda olmasında, aldığı sorumluluklar büyük önem taşır.

05 BAŞYAZI

Çocuklarımızı geleceğe hazırlamak ve vatanımız için hayırlı birer insan olarak yetiştirmek sorumluluğunun da bizlere düştüğünü unutmamak gerekir.

06 DEĞER

İnsan ve Sorumluluk

08 AİLE

Otizimli Özel Bireyler ve Sevgi

10 ÇOCUK

Pandemi Döneminde 23 Nisan

11 HAYATIN İÇİNDEN

Kendi Sorumluluğumuzla Tanışmak

12 SAĞLIK

Vücut Isısı Hakkında Bilmeniz Gereken Etkileyici Gerçekler

16 İNSAN

Özetle

18 TARİHTE BU AY

NİSAN

20 MANEVİYAT

Sorumluluk

14

ARAŞTIRMA

Çevreyi Koruma Sorumluluğu ve Yapılabilecekler

17 AYIN ÖNEMİ

11 Nisan Dünya Parkinson Günü

22 CANLILAR ALEMİ

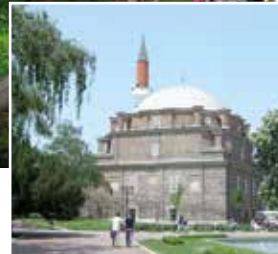
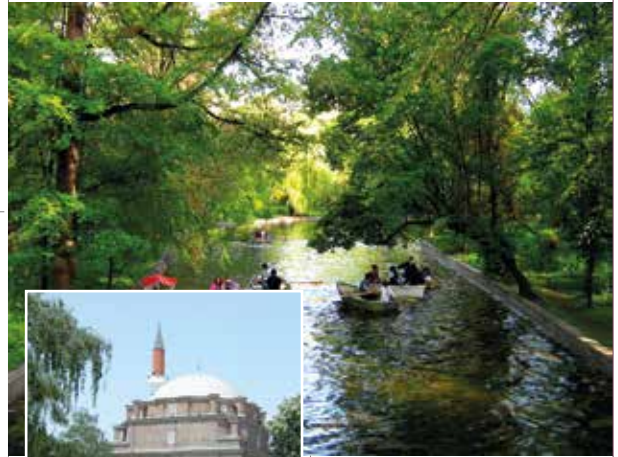
Kümes Hayvanlarının En Büyük Düşmanı

SANSAR

24

GEZİ

Bulgaristan

32 FOTO DEĞER

Iğdır'da Ağrı Dağı Görünümü

Avrupa'nın en büyük 16. ülkesi olan Bulgaristan, 7.3 milyon nüfuslu bir Balkan ülkesi. Bulgaristan; Sırbistan, Makedonya, Romanya, Yunanistan ve Türkiye'ye komşu konumda bulunuyor

Siz neredesiniz Derginiz orada!

www.cte.adalet.gov.tr adresinden dergimizin arşivine ücretsiz ulaşabilir, indirebilir, okuyabilirsiniz.

34

KÜLTÜR VE
GELENEKLERRamazan
Bayramı ve
Geleneklerimiz

Ramazan Bayramı, her şeyden önce bir sevinç ve neşe günüdür. Yüce duyguların coştığı, sevgi ve saygı hislerinin alabildiğine canlandığı güzel günlerden biridir.

38 TARİHİN
ARKA SOKAĞI

Yıl 1785

Osmanlı Devletinin en uzun yüzyılına damga vuracak, en önemli sultanlarından olan II. Mahmud, İstanbul'da hayata gözlerini açıyordu.

40 EDEBİYAT

Çocuklar
Düşünür
Dünya Değişir

42 KİTAP TANITIMI

43 MÜZİK

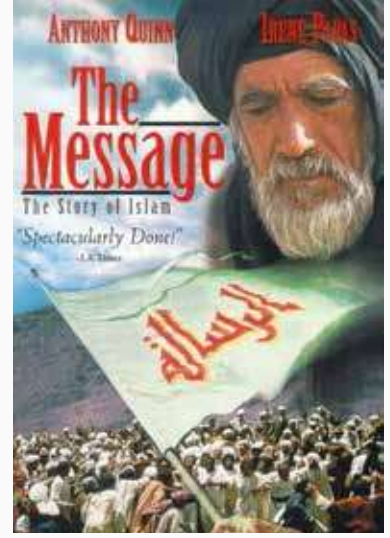
90'lar Pop

DEĞERLİ
ŞAHSİYETLER 50MEVLÂNÂ
Celâleddîn-i Rûmî

Mevlevîyye tarikatının kurucusu, mutasavvıf, âlim ve şair.

44 SİNEMA

Çağrı

46 SPOR

BOCCE

48 PSİKOLOJİ

Çocuklarda
Korku ve
Ebeveynlere
Notlar

54 HİKAYE

ferZiN

59 CEZA İNFAZ
KURUMLARINDAN
ANILARCeza İnfaz
Kurumu
Kütüphanesinde
Nisan Umudu

56 SİZDEN GELENLER

İnsanın Manevi
Sorumluluğu61 PERSONELİMİZDEN
GELENLER

62 BİLİM

Sosyal Soğuma

58 HASBİHAL

(M)Eğer İçin
Değer Mi?

63 DEĞER BULMACA

Çektiğiniz fotoğrafların dergimizde yayınlanmasını ister misiniz ?

Değer dergisi eğitim, kültür ve yaşam alanı gibi birçok farklı konuda makale içeren tek dergi olarak 7. yılında kadrosunu güçlendiriyor.

Türkcell Dergiilik uygulamasında da yer alan Değer dergisi, her ay farklı bir insanlık değerini sayfalarına taşıyarak topluma karşı sorumluluk görevini yerine getiriyor. Siz de fotoğraflarınızla bu güçlü kadroda yer almak isterseniz, özgeçmiş ve referans fotoğraflarınızı ctedeger@gmail.com e-posta adresimize göndermeniz yeterli.

Sorumluluk Üzerine

Sorumluluk kavramı, akıl sahibi insan için çok önemli **değerlerden** biridir. Zira insan dünyaya büyük sorumluluklarla gelmiştir. **Bu âlemde sorumluluğu olmayan bir varlık var mıdır?** Tabiata bir göz gezdirin, her varlığın bir **işi**, kutsal bir **mücadelesi**, zamanında kendisi ya da başkası namına yerine getirmek zorunda olduğu bir **sorumluluğu** vardır.

Sorumluluk; **sevmektir, emektir, merhamettir, çalışmaktır**, sana emanet olana gözün gibi bakmaktır. *“Bir kumaşı en sevdiğiniz kişi giyecekmiş gibi yüreğinizde eğirdiğiniz ipliklerle dikin. Bir evi içinde en sevdiğiniz kişi yaşayacakmış gibi yapın. Yetiştirdiğiniz ürünü en sevdiğiniz kişi yiyecekmiş gibi şefkatle dikin tohumlarınızı ve neşeyi kaldırın hasadını.”* diyor **Halil Cibran** *“Ermis”* adlı kitabında. İşte insan da her işin en güzelini, en candan olanını yapmalıdır. Bu, onun insanlık namına sorumluluğudur.

Bir **bebek**, doğduğu andan itibaren bu koca kâinatta zorlu bir yaşam mücadelesine başlar. Sorumlulukları vardır. Yaşamaya devam edebilmek için ciğerlerini çok yakan gazı, oksijeni içine çekmelidir. Nefes almaya çalışır, ciğeri yanar. Acısından feryat eder, nefes almak istemez ama bilir ki **yaşamak için o nefesi alması şarttır**. O minicik, zayıf, korunmaya muhtaç görünen varlık nefes almayı bir an bile bırakmaz. En sonunda başarıya hayata tutunmayı. Sonra **bizim sorumluluklarımız başlar** ona karşı ve en önemli sorumluluklarımızdan biridir çocuklarımız. Çocuklarımızın kendi ayakları üzerinde durmasını istiyorsak onlara **sorumluluk bilincini aşılamak** ve sorumluluk vermek gerekir. **Herbert Gasson’un**: *“Eğer genç bir adama tek nasihat verecek olsaydım şunu söylerdim. Git, ömrün oldukça zorluklarla ve sorumluluklarla dolu bir hayat yaşa. Çünkü bunlarsız hayat, taşımaya değmeyen bir yükür.”* diyerek anlattığı gibi hiçbir sorumluluk almadan tüketilen bir hayat ne kadar anlamsız ve gereksizdir.

Çocuklarımızı geleceğe hazırlamak ve vatanımız için hayırlı birer insan olarak yetiştirmek sorumluluğunun da bizlere düştüğünü unutmamak gerekir. Geleceğimizin temellerini oluşturan çocuklarımızın **“23 Nisan Ulusal ve Egemenlik Bayramını”** en içten dileklerle kutluyor ve daha sağlıklı günler diliyorum.

İnsan ve Sorumluluk

Kıymetli Değer Dergisi Okurları, bu ayki sayımızda **sorumluluk** değeri üzerine birkaç kelam edeceğiz. Öncelikle ifade etmeliyim ki, insan demek başlı başına “*sorumluluk*” şuuruna ermiş varlık demektir. İnsan, **mesuliyet** sahibidir. Gelişigüzel bir hayatın değil, her aldığı nefesten mesul, **her yaptığı fiilden mükellef**, her işinden sorumlu bir hayatın maliki demektir. **Rabbimiz**, yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim'de; “*Biz emaneti göklere, yerküreye ve dağlara teklif ettik ama onlar bunu yüklenmek istemediler, ondan korktular ve onu insan yükledi. Kuşkusuz insan çok zalim, çok bilgisizdir.*” buyurmuştur. Burada temsili bir anlatım mevcuttur. **Emanetten maksat**, insana yüklenen şuur ve insanın kendisine verilen kabiliyetle başta Rabbine, kendisine, insanlara ve bütün mahlûkata karşı **sorumlu olmasıdır**. İnsan aklı sayesinde kendisinden istenen bu emanete layık olmanın şuuruna varacak, farkında olacak vasıflara sahiptir. Mesuliyet kelimesinin kökenine indiğimizde “*sual*” kelimesinden türediğini görürüz. **Sual yani istemek, sormak** anlamlarına sahip kelimeden “**mesul**”

kavramı ortaya çıkmıştır. Mesul, yaptığı işlerden dolayı **hesap vermeye mecbur olan**, sorumluluk yüklenen, sorumlu kişi demektir. Bütün bu kelimeleri ve kavramları bir araya getirirsek insanın mesul olmasının yani sorumluluk sahibi olmasının temelinde kendisine yaptığı her işten dolayı sorulacak bir hesabın olması ve insanın aklı ve şuur ile yaptığı her işten iradesinin gereği mesul tutulmasını gösterebiliriz. Evet, **insan irade sahibidir. Akıl sahibidir. Şuur sahibidir**. Bütün bu farik vasıflar insanı diğer varlıkların üzerine çıkarmaktadır. Bir işin iyi veya kötü, yanlış veya doğru, günah veya sevap olduğunu tayin edecek kabiliyete sahip olması insanı tercihlerinden mesul (*sorumlu*) hale getirmektedir.

Kıymetli okurlar, yukarıda insanın mahiyetine ve mesuliyetine dair yaptığımız izahın tam aksini düşünelim. Yani insanı mesul olmayan bir varlık olarak ele alalım. Ortalıkta **ne nizam kalır ne de düzen...** Tam bir kargaşa hali ve anarşi ortamında güçlünün zayıfı ezdiği, haklının haksızdan farkının olmadığı, zalimin zulmünün olağanlaştığı bir hayat karşımıza

çıkıyor ki, hayali bile insanı dehşete düşürmeye kâfidir. **Bugün içinde yaşadığımız dünyada insanın sorumluluklarının yeni baştan yazılması veya hatırlatılması elzemdir**. Dünyanın pek çok yerinde bahsettiğimiz kargaşa hâkimdir, arzun birçok yerinde haklı ve haksız tefrik edilememektedir. Zalim, zulmüyle abat olmaya çalışmakta, masum ve mazlumların gözyaşları toprağı ıslatmaktadır. Yaratılış gayesinden uzaklaşan insan vahşileşmekte, sorumluluklarını terk etmekte yerine; güçlünün refahını, ferahını, konforunu düşünen ve bu minvalde her yolu meşru gören sorumsuz bir sistem inşa etmektedir. Hâlbuki en başta da belirttiğimiz üzere insan emaneti yüklenmiş ve bu emaneti kıyamet gününe kadar taşımaya söz vermiştir. Bizler gerek tarihi serencamımızda gerek atıye dair tasavvurlarımızda insanı hep “*ahsen-i takvim*” üzere yaratılan ve bütün varlıklara karşı adil ve hakkaniyet ölçülerıyla hareket eden şuurlu bir varlık olarak resmetmişizdir. Bizim irfanımızda insan, sorumludur. İnsan, mesuldür. Başta emaneti kendisine yükleyen **Rabbine** mesuldür. O'na ezeli ve

ebedi kurtuluş reçetesini tebliğ eden **Peygamber efendimize** mesuldür. **Bütün insanlığa, kâinata ve yaratılmışlara karşı mesuldür.**

Her hareketinden, fiilinden, kavlin-den, ahdinden mesuldür. Özellikle Türk milletinin evlatları **devletine, milletine, vatanına karşı me-suldür.** Yaptığımız işten, memu-riyetten, işçi isek emeğimizden, çiftçi isek toprağımızdan; patron, işveren isek kendisinden ekmek parasını kazanan işçilerimizden, emekçilerimizden mesulüz.

Mesuliyetten kaçış yok. İnsanın sorumluluğunu inkâr etme hakkı ve haddi yok. Bu bir şuurdur. Me-suliyet şuurunu vermek eğitimin birinci ve en önemli merhalesidir. Mesuliyet ahlakını kuşanan nesil-ler gerek dar zamanlarda gerek zor zamanlarda inisiyatif almaya muktedir insanlardır. Bu ülkenin evlatları şunu her daim hatırlama-lıdır. Bizler mesuliyet şuurunun zirvesine ermiş bir ecdadın torun-larıyız. **Gazi Mustafa Kemal Paşa,** milletine ve devletine karşı mesu-liyet hislerini taşımasa Anadolu'da istiklal meşalesini yakar mıydı?

Fatih, i'la-yi kelimetullah davasına ömrünü adayıp, insanlığa ihtiyacı olan huzuru ve nizamı getirmek

idealine sahip olmasaydı, İstanbul rüyasını görür müydü? **Osman Gazi,** insanlığa dair ve insanlığın muhtaç olduğu adil düzenin rüyasını görme-se Söğüt'te kutlu devlet meşalesini yakar mıydı?

Kıymetli Değer dergisi okurları,

Türk milletinin vasfı, mesuliyet şuu-runu çok güçlü bir şekilde yaşaması ve bu istikamette iradesini harekete geçirmesidir. Biz de bu yolda ömür-lerini bayraklaştıran kahramanlar çoktur. Atsız, isimsiz, şansız, rütbesiz nice erlerimizi bu yolda toprağa ser-mişiz. Bütün bu fedakarlıkları daha yaşanabilir bir dünya tesis etmek için yapmışız. Bunu salt kendi nefsi-miz için de değil, bütün bir alem için istemişiz. Herkesin kendisini düşün-düğü ortamda Türk milleti nefsin-i hiçe saymış canını, kanını bu ulvi meseleyle adamıştır. Biz de devlet adamlarına o sebepledir ki eskiden beri "devletli" ya da "devlet adamı" değil, **"mesul adam"** denirmiş. Me-sul adam, mesul insan yani herkes için **adil bir nizam şiarıyla hareket eden insan...** Nizam-ı alem aşkıyla yanan insan... Herkese adalet, aleme nizam diyerek at sırtında yetmiş küsur yaşında Zigetvar'da rahmeti rahmana kavuşan **Sultan Süley-**

man'ın ruhunu muzdarip kılan bu sorumluluk duygusu değil midir? Bizim irfanımızda, medeniyetimiz-de sorumluluk duygusunun so-mut örnekleri emsalsizdir. Ne için varız ve nereye doğru koşmalıyız? sualinin cevabı yine tarihimizin muhteşem yapraklarında saklıdır.

Çanakkale'de on beş yaşında vatan müdafaasına koşan dünün koca yürekli kahramanları **Ahzab** suresinde ifade edilen emaneti yüklenmiş ve bunun şuuruna ermiş; ahdine, kavline sadık ser-dengeçtiler değil midir?

Kıymetli okurlar, herkes en az kendinden mesuldür. Fakat Türk milleti dünyanın yükünü omuz-larında hisseder ve o cihandan mesuldür.

Her kim meşgul olduğu işin en iyi-sini yapmaya çalışıyorsa, Türk'ün bu kadim davasının en büyük destekçisi olacaktır. Nurettin Topçu'nun ifadesiyle; *"Mesuliyet iradenin tam şuurlu halidir."* Yarın-ların lider ülke Türkiye'si mesuliyet ahlakı ile hareket eden ve onun şuurunu kuşanmış nesillerin omuzlarında yükselecektir.

Baki selam ederim.

Otizmlı Özel Bireyler ve Sevgi

Sevgili Okurlar, bu ay sizlere, özel çocuklarımızdan ve aile içi sevgiyle olan ilişkilerinden bahsetmeye çalışacağım.

Yaşadığımız dünyada hiçbirimiz eşit şartlarda hayat mücadelesi vermiyoruz ya da veremiyoruz. Yaşalar, insan hakları her ne kadar her birimizin hakkını koruyor ve gözetiyor olsa da değiştiremeyeceğimiz, doğuştan gelen ya da sonradan ortaya çıkan bir takım gelişimsel rahatsızlıklar var. Bunlardan bir tanesi de “**yaygın gelişimsel bozukluklardan olan otizmdir.**”

Otizm, genelde **iki yaş civarında ortaya çıkan** ve çocuğun sosyal ve duygusal gelişim alanlarını olumsuz etkileyen bir bozukluktur. Çocuğun **çevreye karşı duyarsızlığı, iletişimle ilgili yaşadığı problemler** sonucunda ebeveynler tarafından fark edilir. Otizm tanısı olan çocuklarda sık görülen belirtilerden bazıları şöyledir:

- Dil ve konuşma gelişiminde gecikme
- Söylenenleri tekrarlama, zamirleri ters kullanma
- Kendi çevrelerinde dönme, sallanma, kafa vurma ve garip el hareketleri
- Göz temasından kaçınma, seslenince bakmama, taklide dayalı öğrenmenin azlığı
- Duruma uygun olmayan ya da sebepsiz ağlama ve gülme davranışı

Hep bahsettiğimiz şu ‘**insan sosyal bir varlıktır**’ sözü bu çocuklarımız için daha küçük yaşlarda pek mümkün olamamaktadır. İşte bu nedenle toplum içerisinde hem çocuk için hem de bakım verenler açısından **zorlu bir süreç** başlamaktadır. Yıllarca farklı din, dil ve ırktan olan kişilere karşı **ötekileştirme** davranışları olmuştur ancak yıllar sonra insanlıktan ne kadar uzak davranışlar olduğu anlaşılmıştır. Bu **özel gereksinimli** çocuklarımız için de benzer şeyleri yaşadıklarını söylemek mümkündür diyebiliriz. İletişimi başlatma ve devam ettirme konusunda bazı problemler yaşayan bu çocuklarımız işte bu bahsedilen ‘normal sosyalleşme’den bağımsız ve farklıdır ve toplumda bazı bireyler bu farklılıklara tepki göstererek **dışlayabilmektedirler**. Mükemmel insan olma kaygısı bazı değerlerimizi unutturmaktadır.

Otizmlı bir bireye ve ailesine kendini kötü hissettirebilecek davranışlarda bulunduğu gözlemlenmektedir. Oysaki insan olabilmenin ön koşullarından ve önemli değerlerimizden biri olan merhamet ve sevgi duygusudur.

Çevremizdeki **otizm** tanısı almış bireylerin farklı davranışlarından ötürü şikâyet etme, ortamdan uzaklaştırmaya çalışma ya da iletişimi kesme gibi otizmlı bir bireye ve ailesine kendini kötü hissettirebilecek davranışlarda bulunduğu gözlemlenmektedir. Oysaki insan olabilmenin ön koşullarından ve önemli değerlerimizden biri olan **merhamet ve sevgi duygusu** bizi mükemmel insan kılabilmenin en temeliyken bu duygulardan çok uzakta davranışlar görebiliyoruz. Mesela; mükemmel insan olabilmek için ahlaki değerlerimizi görmezden gelerek en iyi olmaya çalışıyor hatta bu gaye için insanları kırıp incitebiliyoruz. **Otizm** tanısı almış bireylerin aileleri de bu gibi toplum içerisinde karşılaştıkları

sorunlar karşısında fazla stresli bir hayat sürmek zorunda kalabiliyorlar. Günlük hayatın koşuşturmacası içerisinde herkesin eşit şartlarda hayat mücadelesi veremediğini, farklı hastalıklar ve zorluklar ile mücadele içerisinde olabileceğini unutmadan **anlayışlı, saygılı ve hoşgörülü** olmaya çabalamalıyız. Bu ve buna benzer farklı rahatsızlıklar ile mücadele eden bireylerin aileleri için de bahsettiğim gibi hayat hiç de kolay değil, özellikle okulda, gidilen toplu mekânlarda bazı problem davranışlar da sergileyebildiklerinden durum daha da zorlaşmaktadır.

2 Nisan dünya genelinde Otizm Farkındalık Günü olarak kabul edilmiştir. Bu özel günde otizme dikkat çekmek için çeşitli etkinlikler düzenlenir.

Öncelikle otizm tanısı olan birey ve ailelerinin bu gibi durumlarda kendisini yalnız, çaresiz ve kötü hissedebileceğini unutmamaya çalışalım ve onlara yardımcı olmayı deneyelim.

Öncelikle otizm tanısı alan birey ve ailelerinin bu gibi durumlarda kendisini yalnız, çaresiz ve kötü hissedebileceğini unutmamaya çalışalım ve onlara **yardımcı olmayı** deneyelim. Yardımcı olmaktan kastettiğim şey onlara acımak ya da gereksiz ilgi göstermek değil tabii ki, **sosyal hayatlarında** onlara yardımcı olabilmek ve buna benzer durumların hepimiz için var olabilecek normal bir durum olduğunu kendimize hatırlatmakta faydalı olacaktır.

Yaygın gelişimsel bozukluğa sahip çocuklarımıza **özel çocuklar** diyoruz çünkü gerçekten yaşadıkları ve **mücadele** etmeye çalıştıkları şeyler hiç de kolay değildir. Bizler de onlara hayatı zorlaştırmamalı empati yapmaya gayret etmeliyiz. Özel çocuklarımız için yapılan birçok etkinlik ve organizasyona gönüllü olarak da destek olmaya çalışabiliriz. Yaptık istediğiniz iyiliklerinizi ertelemeyin çünkü birçok insanın iyiliğe ihtiyacı var.

Kaynaklar

1. Akamış S, Otistik Çocuğu Olan Annelerin Algıladıkları Sosyal Desteğe Göre Umutsuzluk Düzeylerinin İncelenmesi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010
2. Çopuroğlu C.Y., Mengi A., Toplumsal Dışlanma ve Otizm, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 9/5 Spring 2014, p. 607-626
3. Günel A, Otistik Çocuklarda Duyu Motor ve Kognitif Yeteneklerin Günlük Yaşam Aktiviteleri ve Yaşam Kalitesine Etkisi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı

Pandemi Döneminde 23 Nisan

"Küçük hanımlar, küçük beyler! Sizler hepiniz geleceğin bir gülü, yıldızı ve ikbal ışığısınız. Memleketi asıl ışığa boğacak olan sizsiniz. Kendinizin ne kadar önemli, değerli olduğunuzu düşünerek ona göre çalışınız. Sizlerden çok şey bekliyoruz."

Mustafa Kemal Atatürk. Bu sözler Mustafa Kemal Atatürk'ün çocuklara verdiği değeri, önemi, sevgiyi ve onlara ne kadar güvendiğini gösteren sözlerinden sadece bir tanesi sevgili okurlar.

Çocukluk dönemimizde, gerek okulda gerekse ailemiz tarafından öğretilen, belirli kalıplarla ezberletilen kavramların **-ulusal egemenlik, milli irade, vatan, ülke gibi-** değerini, kıymetini aslında yaşımız ilerledikçe, zaman geçtikçe, bu kavramların içini doldurdukça daha iyi anlar, içselleştiririz.

Elbette ki çocuklarımız okul öncesi dönemlerde, belirli yaşa geldiğinde **Atatürk'ün ülkemiz için neler yaptığını, cumhuriyetin, ülkemizin kuruluşu olduğunu, 23 Nisan'da neler yaşandığını söyleyebilirler.** Ancak çocukta bilişsel yapıları artırarak 4 ana gelişim evresi belirleyen **Jean Piaget'e göre çocukların zihninde soyut kavramların anlam kazanması 12 yaş civarını kapsar** ve bu yaşa gelene kadar çocuklar her ne kadar ifade etseler, soyut kavramlarla ilgili çeşitli sorular sorsalar da tam olarak bu kavramları zihinlerinde anlamlandıramazlar. Dolayısıyla, tüm dünya

çocuklarına armağan edilen 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramının önemini çocuklarımıza anlatırken basit, somut ifadeler kullanmak, özellikle **pandemi** nedeniyle geçtiğimiz zor günlerde fiziksel olarak gerçekleştiremediğimiz faaliyetleri yaşadığımız ortamda, olanaklar dahilinde çocuklarımızın seveceği, **23 Nisan'ın önemini** anlayabileceği bir şekilde çeşitli etkinliklerle devam ettirmek önemlidir.

Peki bunu nasıl sağlayacağız sevgili anne-babalar?

Pandemi dönemi hepimizi farklı yönlerden etkilese de aslında **çocuklarımız bu salgından en çok etkilenen gruplar arasında** yer aldı. Bu sebeple çocuklarımıza armağan edilen bu günü onlar için anlamlı olacak şekilde kutlamak, 23 Nisana ve Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'e verdiğimiz değeri, sevgiyi göstermek bu günün amaçlarından olmalıdır. Öncelikle her ne kadar toplu faaliyetler yapamasak da o ruhu canlı tutabilmek adına sabah kalkınca çocuklarınızı güzel, güne uygun giydirmek, onlara 23 nisan şiiirleri ezberletmek, okutmak, televizyondan bayram ile ilgili yayınlar seyretmek, yaşadığınız ortamı Türk bayraklarıyla süslemek, çocuklarınız ile birlikte 23 nisan temalı resimler yapmak gibi etkinlikler 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramını anlamlı kılacaktır.

Kendi Sorumluluğumuzla Tanışmak

Sorumluluk kavramı her yaş ve her durumdaki birey için farklı anlamlar taşıyabilir. Sınav dönemindeki öğrencinin sorumluluğu üniversiteyi kazanmak, iş arayan birinin sorumluluğu ailesinin geçimini sağlamak olabilir.

Sorumluluk Nedir ve Neden Gereklidir?

Sorumluluk, kişinin **kendine ve başkalarına karşı görevlerini zamanında yerine getirmesi** ve davranışlarının kendisi ve çevresi üzerindeki etkilerini üstlenmesi durumudur.

Sorumluluk duygusu, **görevlerimizde sorumlu olduğumuza dair bilincimizdir**. Sorumluluk duygusunun gelişmesi, bireyin kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmesi ve kendini ilgilendiren konularda karar verebilmesi bakımından önemlidir. Kendi kararlarını verebilmek özgüven gelişimini de oldukça etkileyen bir durumdur. **Özgüven ve sorumluluk, birbiriyle doğru orantılıdır**. Özgüven, kişinin kendine dair olumlu duygular geliştirmesi, kendisinden memnun olması ve çevresiyle barışık olmasıdır. Dolayısıyla özgüvenli kişi neyi yapıp neyi yapamayacağını ayırabilir. Kendisine **hiç sorumluluk verilmemiş ve her işi başkaları tarafından yapılmış kişilerde** kendi kararlarını alabilecek bir özgüven gelişmemiştir. Bu nedenle de sorumluluk duygusu oluşmamıştır. Sorumluluk duygusunun gelişimi özgüveni de beraberinde getirir.

“

Gerektiğinde siz de başkasından yardım alabilirsiniz. Yardım etmek ve başkasının sorumluluğunu sürekli olarak üstlenmek farklıdır. Bu aradaki çizgiye dikkat etmek gerekir.

”

Önce Kendi Sınırlarınızı Oluşturun

Birçok kişi kendi sınırlarını oluşturmaksızın **başkalarının istekleriyle** daha fazla ilgilidir. Karşı taraftan gelen istekleri geri çevirirse kendisine kırılacaklarını, kızacaklarını düşünür. Ve bu nedenle de başkasının yapması gerekeni de kendi sırtına alır.

Sorumluluklarını yerini getirmeyen ya da **sorumluluk almaktan kaçınan insanlar** vardır. Bu nedenle başkasının almadığı payı da alarak fazla sorumluluk üstlenen taraf her zaman diğerinin arkasını toplar, onun eksiklerini kapatmaya çalışır. **Hem kendi sorumluluğunu hem de başkalarının sorumluluğunu almak oldukça yorucu ve yıpratıcıdır**. Bir süre sonra fazla sorumluluk alan taraf bu durumdan rahatsız olmaya başlar. Dolayısıyla kendini değersiz hissetmeye başlayabilir. Bu nedenle öncelikle kişinin ne istediğini, neyi yapıp yapmayacağını bilmesi yani sınırlarını oluşturması gerekir. Siz de kendinize ait olmayan bir sorumluluğu üstleniyor ve bu durumdan rahatsızlık duyuyorsanız bu konu üzerinde biraz düşünün. Sizden istenenlerin hepsini hiç reddetmeden yerine getirmeye çalışmak, uyumlu olmak ve kabul görmek için **kendinden vermek bir süre sonra mutsuz hissetmenize neden olabilir**. Mutsuzluğunuz ve psikolojik anlamdaki yorgunluğunuz sizin aşırı verici davranışlarınızla bağlantılıdır.

İş yeri, okul ya da toplu kalınan yerlerde sınırların belirgin olması çok önemlidir. Sizin sorumluluğunuz, kendi sınırlarınız dahilindeki işleri yapmaktır. Başkalarının sorumluluklarını üstlenmek sizin için fazladan yüküdür.

Sınırlarınızın ihlal edildiği bir şey talep edildiğinde, istenen durumu yapamayacağınızı söyleyebilirsiniz. “Hayır” demek konusunda çekimserseniz ilk durumda bu sizi rahatsız edebilir. “Keşke kabul etseydim, beni artık sevmeyecek” vs. gibi düşünceler aklınıza gelebilir. Bu durumda kendinize o an her isteği kabul edemeyeceğinizi, bunun sizin bir göreviniz olmadığını, istekleri kabul etmemenin son derece normal olduğunu hatırlatın. Böylece bu düşüncüyü zamanla kabul etmeye başlayacak, **sınırlarınızı belirginleştirmeyi kolaylaştırmış** olacaksınız. Sınırlar belirgin olmaya başladıkça, başkalarının sizden talep edecekleri şeyler de sınırlı kalacak ve böylece sadece kendi sorumluluklarınıza odaklanacaksınız. Bu sayede kendi sorumluluklarınızı daha yakından tanımış olacaksınız.

Bir de sorumluluklarını bilen insanlar vardır. İhtiyaç duyduklarında onlara yardım etmek **kişiler arası ilişkileri güçlendirir**. Gerektiğinde siz de başkasından yardım alabilirsiniz. Yardım etmek ve başkasının sorumluluğunu sürekli olarak üstlenmek farklıdır. Bu aradaki çizgiye dikkat etmek gerekir. Çünkü yapılan yardımlar bir süre sonra sizin görevinizmiş gibi algılanırsa bir kere yapmadığınızda karşınızdaki kişi neden yapmadığınızı sorgulayabilir.

Unutmayın, kendi kişisel sınırlarınızın olması, her isteği kabul etmemek sizi kötü bir insan yapmaz. **Yardım etmek**, başkalarının yükünü paylaşmak güzeldir fakat **aşırıya kaçıldığında** ve bu durumun kullanıldığını hissettiğinizde sınırlarınıza odaklanın. Böylece bu durumun sizi rahatsız etmesine izin vermemiş olursunuz.

Vücut Isısı Hakkında Bilmeniz Gereken Etkileyici Gerçekler

Vücut ısınız sizinle ilgili pek çok şeyi ortaya koyabilir, nasıl mı? Vücut ısısı, doktorların önemseydiği dört önemli hayati belirtiden biridir. Evet; enfeksiyon ateşe neden olabilir ancak vücut sıcaklığınız yaşınıza, cinsiyetinize göre hatta yalan söylediğinizde bile dalgalanır. Normal vücut ısısı, ateş ve vücut ısını etkileyen diğer faktörler hakkında tüm bilmeniz gerekenler...

• Normal vücut sıcaklığı nedir?

Ortalama normal vücut ısı genelikle **36.5** olarak kabul edilir. Normal vücut sıcaklığı ise 36 santigrat derece ile 37.2 santigrat derece arasında değişebilir. Ancak sizin ortalama vücut sıcaklığınız biraz daha yüksek veya daha düşük olabilir.

Vücudumuz çevresel koşullara yanıt olarak her zaman vücut ısını duruma adapte eder. Örneğin; **egzersiz yaptığınızda** vücut ısı artar. Mayo Clinic'e göre ateşinizi bir termometre ile kontrol ederseniz vücut ısı gün öğleden sonra ve akşam saatlerinde sabah uyanıldığınız andakinden daha yüksek olduğunu görürsünüz.

• Ateş nedir?

Ateş, vücut sıcaklığındaki geçici bir artıştır ve genellikle hastalıktan kaynaklanır. 38 santigrat derece üzerindeki rektal (makat), kulak veya alın sıcaklığı genellikle ateşi gösterir. Ateş, genellikle birkaç gün içinde azalır. Ateşi olan bir kişide titreme, terleme, baş ağrısı, kas ağrıları, iştah kaybı, sinirlilik gibi belirtiler baş gösterebilir.

• Ateş, enfeksiyon ile mücadele etmenize yardımcı olabilir

Çoğu insan ateşten korkar ama bazen **hastalıkla verdiğiniz mücadeleye önemli bir güce sahiptir**. Asetaminofen veya ibuprofen etken maddeli birtakım ilaçlar ile ateşinizi düşürebilirsiniz ancak bazen bu yola başvurmamak sizin için en iyisi olabilir.

Bunun nedeni, **ateşin vücudunuzun enfeksiyonlarla savaşmasına yardımcı olmada önemli bir rol oynamasıdır**. Yine de doktorunuz zatürre veya boğaz ağrısı gibi bakteriyel bir enfeksiyondan şüphelenirse ateşinizi düşürmek için antibiyotik reçete verebilir. Bu konuda işin uzmanına kulak verin.

• Koronavirüs için hangi vücut sıcaklığını dikkate almalısınız?

Ateş, koronavirüsün neden olduğu **Kovid-19 hastalığının belirtilerinden biridir**. Düşük vücut ısı ise Kovid-19'un bir belirtisi değildir.

Korona olduğunuzu düşünüyorsanız ateşinizin olup olmadığını anlamak için günde 2 kez ölçüm yapabilirsiniz. **Eğer vücut ısı 38 santigrat derecenin üzerindeyse** ve başka belirtiler de ortaya çıkmaya başlamışsa size en yakın sağlık kuruluşuna başvurun.

• Vücut ısıımız yaşlandıkça düşer

En sıcak yaz günlerinde bile üşüyorsunuz bunun sebebi **yaşınız** olabilir. Araştırmalar yaşlandıkça vücut ısıımızın bir miktar düştüğünü gösteriyor. Bu nedenle yaşlıların gençlere göre daha düşük vücut sıcaklıklarında bile ateşleri olabileceklerini akıldan çıkarmamakta fayda var.

• Erkekler ve kadınlar farklı vücut sıcaklıklarına sahiptir

ABD'deki Utah Üniversitesi'nden araştırmacılar, **kadınların** vücut sıcaklığının erkeklerden ortalama **0,4 santigrat derece daha yüksek** olduğunu ortaya koydu. Ancak buna rağmen kadınların elleri erkeklerden yaklaşık 2 santigrat derece daha soğuktur.

• Takacağınız bir şapka vücut ısını korumanızı sağlar

Annenizin size dışarısı soğukken **kafanızı örterek ya da bere takarak** evden çıkmanızı söylediğini hatırlıyor musunuz? Bunun sebebi vücut ısıınızın çoğunu kafanızdan kaybedeceğinizin düşünülmesidir. Ancak BMJ Global Health dergisinde yayınlanan bir makaleye göre bu tavsiye aslında tamamen doğru değil!

Çalışmalar, ısı kaybı söz konusu olduğunda baş bölümünüzün çok da büyük bir öneme sahip olmadığını ortaya koyuyor. Aslında vücudun hangi kısmı açıkta kalırsa kalsın ısı kaybeder ve buna bağlı olarak da vücut sıcaklığınız düşer.

• Kırmızı biber metabolik ısıınızı artırmasını sağlar

Yemeklerinizde **baharat** kullanmaktan hoşlanıyorsanız bu, vücut ısıınızı ve metabolizma hızınızı artırabilir. Physiology and Behavior'da yayınlanan bir çalışmada, katılımcıların yemeklerine yaklaşık **1 gram kırmızı biber** eklemesi istendi. Sonuç olarak katılımcıların metabolik ısıları yükseldi ancak ten sıcaklıkları daha düşüktü.

Araştırmacılar, artan bu iç ısıının kilo kontrolünde etkili bir güce sahip olduğunu düşünüyorlar. Özellikle daha önce baharatlı yiyecekler tüketmeyenlerin kırmızı bibere başvurmasının da etkili olabileceği konusunda hemfikirler.

“

Ateş, vücut sıcaklığınızdaki geçici bir artıştır ve genellikle hastalıktan kaynaklanır. 38 santigrat derece üzerindeki sıcaklık genellikle ateşi gösterir. Ateş vücudunuzun enfeksiyonlarla savaşmasına yardımcı olmada önemli bir rol oynar.

”

Çevreyi Koruma Sorumluluğu ve Yapılabilecekler

Çevreyi korumak her bireyin toplumsal bir sorumluluğudur. Öyle ki; çevre diye tabir edilen yer aynı zamanda bizim ve tüm canlıların yaşam alanıdır. **Çevreyi etkileyen eylemlerimiz** olumlu ya da olumsuz olarak sadece bizi değil, tüm canlıların hatta şimdiki zamanla sınırlandırmadan düşünürsek gelecek nesillerin de yaşam kalitesini etkileyecektir. Çevre sorunlarının **temelinde insan varlığı ve aktivitesi** bulunmaktadır. Bu iki unsuru dünya ve ülke **nüfuslarının süratli artışı** ve insanların yüksek yaşam standartlarına ulaşma çabaları olarak sadeleştirebiliriz. Hızla artan dünya nüfusu çevresel sorunların temelinde yatan en önemli etkenlerden birisidir. 1974 yılında dünya nüfusu yaklaşık **3,7 milyar** düzeyindeyken 2000 yılında bu rakam **6,1 milyara** ulaşmıştır. İlk insandan başlamak üzere nüfusun **bir milyara** ulaşması ancak 1830 yıllarında mümkün olabilmiştir. Buna **ikinci bir milyanın** eklenmesi ise otuz yıllık bir sürede olmuştur. **Dördüncü milyara** ulaşma basamağı 15 yılda ol-

muştur. Şimdiki halde dünya nüfusu %2'ye yakın bir düzeyde artmaktadır. Her ne kadar **nüfus büyümesi tek başına kirlenme, doğal kaynakların boşa harcanması** ve hızlı tüketim gibi sorunlara neden olmuyorsa da, daha çok sayıda insanın çevre üzerinde giderek artan bir zorlama yaratması ve daha karmaşık daha zor çevresel sorunları gündeme getirmesi bakımından çok önemli bir etken olmaktadır.

Neler Yapılabilir?

Son yıllarda yapılan zirve toplantılarında **çevre sorunları genellikle gündemin ön sıralarında** yer almakta, bütün dünyada basın ve yayın organları, uzunca bir süredir **insanların yol açtığı doğal afetlere** geniş yer vermektedir. Ozon tabakasının delinmesi, havadaki karbondioksit oranının artmasıyla ortaya çıkan **sera etkisi** ve uzun yıllardır süregelen **kuraklık** gibi çeşitli doğal dengesizlikler insanlar tarafından yaratılan sorunlar olmaktadır. Bu tür çevre sorunları tek bir ülkeyi ya da bölgeyi ilgilendiren so-

runlar olmaktan çıkmış, yeryüzünde 2019 yılı itibari ile yaşayan 7.67 milyarı aşkın insanın **ortak sorunu** haline gelmiştir. Dolayısı ile bu **global soruna** gelişimini tamamlamış ve **gelişmekte olan ülkelerin** ortaklaşa çözüm üretmesi ve uygulaması gerekmektedir.

Gelişmekte olan ülkeler çevre sorunlarını, **sosyo-ekonomik gelişme süreci içerisinde** çözebileceklerini savunmaktadırlar. **Gelişmiş ülkeler** ise, maalesef kendi ülkelerini korumak için **kirlilik yaratan endüstrilerini** geliştirmekte olan ülkelere transfer etmektedirler. Gelişmekte olan ülkeler **"kirlilik ithali"**ne karşı önlemler almak zorundadırlar. Bu ülkelerin salt sanayileşme uğruna kirlenmeye müsamaha göstermemeleri gerekir. **Günümüzde gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler tümüyle çatışan enerji hedeflerine sahiptirler.** Gelişenler, kalkınma ve büyüme hızlarını sürdürebilmek için artan miktarlarda enerji üretmek ve tüketmek, sonunda da gelişmiş ülkelerin refah düzeyine u-

laşmak durumundadırlar. Bu esnada dünya çapında çevre sorunları yaratmamak ve var olan sorunlarını da arttırmamak için gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin enerji üretimi için **fosil yakıtlarının** kullanımından uzaklaşıp yeni ve yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelmeleri gerekmektedir. Ayrıca bu yenilenebilir tabii kaynakların gelecek kuşaklar için de teminini sağlamak üzere akıllıca kullanılması planlanmalıdır. Diğer önemli bir konu da özellikle **gelişmekte olan ülkelerde çevre sorunlarının büyümesine** neden olan uyarıcı etkenlerin göz ardı edilmemesidir. Bunların başında çarpık kentleşmeye ve sanayileşmeye neden olan nüfus artışı gelmektedir.

Dünya Bankası'nın başı çektiği çeşitli uluslararası kurum ve kuruluşlar yakın zamana kadar bu konuya gereken önemi vermemişlerdir. Aslında bu anlayışın ve yaklaşımın bütünüyle değişmesi ve uluslararası kuruluşlarca geliştirmekte olan ülkelere açılacak olan kredilerin çevre konusuyla bütünleştirilmesi gerekmektedir. Özet olarak çevre kirliliğinin önlenmesinde tek çıkar yol, yeryüzünde muntazam bir düzenleme işlevini üstlenen **çevre bilimiyle ilgili sistemleri** sağlıklı bir durumda tutabilmektir. Bunun sağlanabilmesi için önemli ekonomik boyutlara sahip **üç farklı çözüm** düşünülebilir:

“

Ozon tabakasının delinmesi, havadaki karbondioksit oranının artmasıyla ortaya çıkan sera etkisi ve uzun yıllardır süregelen kuraklık gibi çeşitli doğal dengesizlikler insanlar tarafından yaratılan sorunlar olmaktadır.

”

1 Birinci çözüm, üretim ve tüketimin frenlenerek **atık ve artık miktarlarının en düşük düzeye indirilmesi** ve böylece ekolojik sistemler üzerindeki baskıların hafifletilmesidir. Ancak, bu tür radikal ve büyük ölçüde fedakârlıklar isteyen bir çözümün günümüz toplumlarına ve özellikle bizim gibi kalkınarak daha fazla üretip, daha fazla tüketerek maddi refah düzeyini artırma özlemi içinde olan toplumlara kabul ettirilmesi mümkün görülmektedir. Bu durumda çevre politikası finansal yükü engelleyici bir faktör olmamalıdır.

2 İkinci çözüm, artan nüfus ve gelişen teknolojinin neden olduğu çevre kirliliğinin önlenmesinde yine **teknolojinin ve bilimsel bulguların uygulanmasıdır**. Günümüzde teknolojik önlemlerle atıkların arıtılması ve zararsız hale getirilmesi büyük ölçüde mümkün olabilmektedir. Ancak bu önlemler önemli miktarlarda ilk yatırım ve işletme maliyetleri getirmektedir. Bu nedenle yapılacak harcamalar, arıtılması düşünülen atıkların ekolojik sistemler üzerindeki etkileri ve sağlanacak marjinal faydalar göz önüne alınarak yapılmalıdır. Özellikle ekosistemler üzerinde **toksik ve kalıcı etkiler yapan endüstri atıkları** (*ağır metaller, mineral yağlar, radyoaktif maddeler, çeşitli zehirli gazlar*) kontrol altına alınmalı ve öncelikli olarak bunların arıtımına gidilmelidir.

3 Ekolojik sistemleri sağlıklı durumda tutabilmenin diğer bir yolu **rasyonel ve çevre boyutunu da dikkate alan bir planlamadır**. Genel ilkeleriyle toplumsal ve ekonomik gelişmeyi hedef alan proje ve faaliyetlerin, önceden çevresel baskıları azaltacak yer seçimi, kaynak kullanımı, üretim teknolojisi ve alınacak uygun kirlilik kontrol teknikleriyle birlikte irdelenerek kararlaştırılması akılcı ve ekonomik bir yaklaşım olacaktır.

Sonuç olarak gerçekte de **kalkınma hareketi ile çevre değerleri arasında** koruma, kullanma dengesini kurmayı hedeflememiz gerekir. Bu da *"koruyarak kullanma, geliştirerek koruma"* ilkesini ortaya çıkarmaktadır. Hem üretirken hem de tüketirken kirlüten, kaynak israf eden bir anlayıştan kurtulmak zorunludur. *"Ne pahasına olursa olsun kalkınma"* düşüncesi ne kadar yanlış ise *"hiçbir şey yapılmaz"* düşüncesi de o kadar yanlıştır. Bu yüzden yapılması gereken, içinde bulunduğumuz 21. yüzyılda ve hızla küreselleşen dünyamızda, ulusal ve uluslararası kuruluşların ve devletlerin **çevre ve kalkınma ile ilgili çözümler, alternatifler ve yaptırımlar** konusunda daha yoğun ve sıkı işbirliği yapmasıdır.

Özetle

Dünyanın gelmiş geçmiş en büyük mimarlarından biri olan Mimar Sinan'ın ölüm tarihinden dolayı **9 Nisan** ülkemizde "**Mimar Sinan'ı Anma ve Türk Mimarlar Günü**" olarak kutlanıyor. İlk mesleğimin mimarlık olması nedeni ile birkaç cümle yazma haddini kendimde bularak günün bana düşündürdüklerinin bazılarını paylaşmak isterim sizlerle.

Mimar Sinan çoğunluğu cami, saray, medrese, köprü, türbe gibi yapılar olmak üzere **300'den fazla esere** imza atmış. Hassa baş mimarı olduktan sonra kendi deyimiyle çıraklık eseri **Şehzâde Cami**, kalfalık eseri **Süleymaniye Cami**, ustalık eseri **Selimiye Camii** yapan Mimar Sinan, 49 yıl boyunca bu görevini devam ettirmiştir. Hemen belirtmeliyim ki Selimiye Cami Dünya Kültür Mirası listesinde yer alıyor.

Yapılarında kullandığı **teknik ve matematiğin** halen tam anlamıyla çözülemediği büyük mimarın bu topraklarda da eserlere imza atmış olması büyük bir kazanç bizler için. **Türk mimarisinin zenginliğinden bahsetmek** için Mimar Sinan dönemini beklememiz gerekmez elbette. Konargöçer yaşamdan yerleşik hayata geçen biz Türkler, mimari konusunda da pratik zekâmızı ortaya koymuşuz. Yurt edindiğimiz topraklarda var olanı yıkmadan tam tersine eskiyle yeniye sentezleyerek yapılar yapmışız ancak günümüzde birçok farklı sebeple özgün bir mimariden söz etmek ne yazık ki güç.

Geleneksel Türk mimarisi ve Selçuklu mimarisini çıkardığınız takdirde geriye mimarlık ve şehircilik anlamında ne kalıyor üzerinde durulmalı bence. Yıllar sonra da **çocuklarımız** günümüz eserleriyle değil, yine bu ana mimari dönemlerle övünecekler ne yazık ki. Birkaç adım ileri taşımamız gerektirdi mutlaka. Burada toplum olarak bize de çok büyük sorumluluk düştüğü inancındayım.

Eski yapıları koruma bilincinin de her şey gibi çocuklukta aşılması gerekmez mi sizce de? Güzelim **ahşap işçiliğiyle** bezenmiş yapıları yıkıp devasa beton binalar yapmak nedir örneğin? Çözumsuzluğun bir parçası olarak bizler de ortak olmuyor muyuz mimari çaresizliğe?

Bazen durup düşünüyorum. Mimarlık öğrenciliğimin ilk günlerinde sürekli "**çevrenize dikkatli bakın, doğayı gözlemleyin**" diyen hocalarımın sesleri geliyor kulaklarıma. Termitler, arılar, kunduzlar, kuşlar; hepsi birer mimar, birer mühendis, birer şehir plancısı. Sadece onları örnek alsak bile bize yeter de, diliyorum ki gün gelip onlar bizleri gözlemleyip çıkarımda bulunmasınlar, mimari ve şehircilik konusunda bizi örnek almasınlar.

Günün önemine dönmek gerekirse... Evrensel olarak kabul edilen 8 sanat dalından biri olan mimarının yürekli ve emektar temsilcileri mimarların değeri ve öneminin ne denli bilindiği konusunda da endişe duymaktayım. Ayrıcalıklı bir meslek olan mimarlık, adınınızı fakülteye attığınız an başlayan ve sanatla yoğrulan bir eğitimle kazanılıyor. Ne yazık ki günün, çağın koşulları nedeni ile **mimari sanatını icra eden bir sanatçı olmak çok zor**. Çünkü günümüzde estetikten ziyade işlev ön planda. Emek değeri ise mutlaka aynı. En temel ihtiyaçlardan biri olan **barınma ihtiyacı** nedeniyle insanlık tarihi kadar eski olan bu sanatın her bir emekçisi çok değerli.

Özetle; bu mesleğe gönlünü, ruhunu vermiş ve halen icra eden mimarların yanında, ister benim gibi mesleği bir süre yapıp bırakmış isterse hiç yapmamış olsun... Hiç olmazsa insanüstü çabanın sarf edildiği, uykusuz geçirilmiş, sabahlanmış nice teslim haftasının, her dönem sonu jüriye sunulmuş onca mimari projenin hatırına saygı ve minneti hak ediyorlar.

11 Nisan Dünya Parkinson Günü

Parkinson hastalığı Alzheimer hastalığından sonra en sık izlenen, beyindeki hücre dejenerasyonu (hücre ölümü) ile giden, beyinde dopamin isimli bir molekülü üreten nöronların kaybının olduğu nörolojik bir hastalıktır. Parkinson hastalığının tipik belirtileri **hareketlerde yavaşlık, uzuvlarda titreme, kaslarda sertlik**, daha az sıklıkta da duruş ve denge bozukluğudur. Öte yandan, söz konusu belirtilerin görüldüğü ancak farklı nedenlere bağlı olarak gelişen çok sayıda hastalık da “*parkinsonizm*” başlığı altında toplanır. Nöroloji uzmanları genellikle hasta ve yakınlarının verdiği ayrıntılı hastalık öyküsü ve elde ettiği muayene bulgularına dayanarak, parkinson hastalığı ile parkinsonizm tablolarını birbirinden ayırt edebilir. Ancak, tedaviye yanıtız hastalarda laboratuvar ve beyin görüntüleme incelemeleri isteyebilir.

Parkinson Kimlerde Görülür?

Hastalığın belirtileri 40-70 yaşları arasında, sıklıkla da 60'lı yaşlarda başlar. Tüm parkinson hastalarının sadece %5'inde hastalık başlangıç yaşı 20 ile 40 yaşları arasındadır. Genç yaş grubundaki bu hastalarda genetik nedenler söz konusu olabilir.

Parkinson hastalığı erkeklerde kadınlara oranla biraz daha sık görülür. Toplumda bir yılda yeni Parkinson hastalığı tanısı konulma oranı 1000'de 1 ya da 2 kişidir. Dünyanın her yanında ve her türlü sosyoekonomik koşulda rastlanabilen hastalığın görülme sıklığı ülkelere göre farklılıklar gösterir. Toplumda **65 yaş üzerinde her 100 kişiden birinin** parkinson hastası olduğu kabul edilmektedir. Yurdumuzda da parkinson hastalığı görülme sıklığının benzer oranlarda olduğu göz önüne alındığında, yaklaşık 70-100 bin hastanın var olduğu kabul edilebilir.

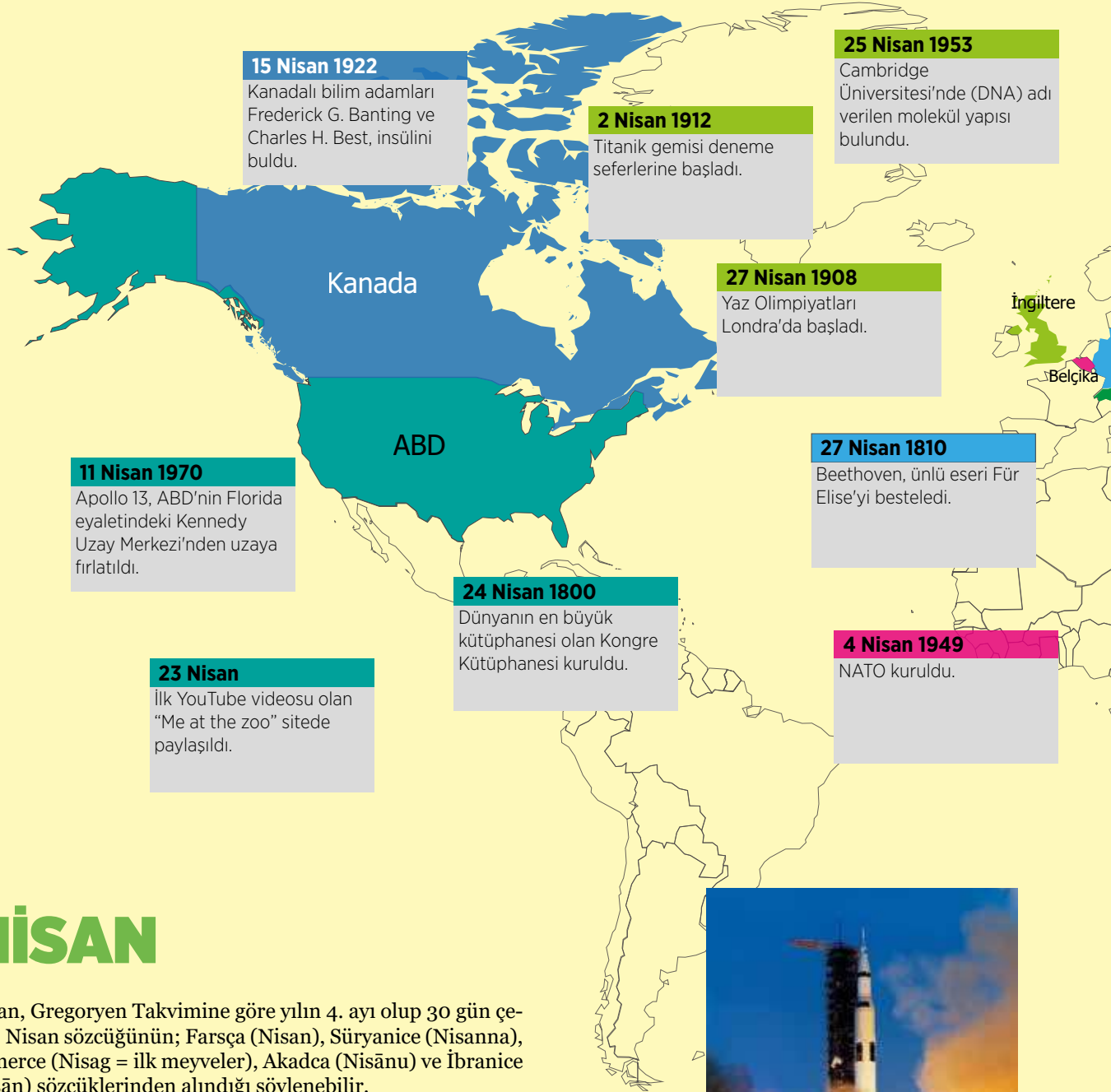
Parkinson Hastalığının Başlıca Belirtileri

Parkinson hastalığının belirtileri, **hareketle ilgili olanlar ve hareketle ilgili olmayanlar** (*motor ve motor olmayanlar*) şeklinde iki gruba ayrılabilir. Motor semptomlar titreme, hareketin yavaşlaması (*bradikinezi*) ve kaslarda kasılma, hareket edememe (*aykinizi*), uzuvlarda kasılma, tutarsız yürüyüş ve kamburluğu kapsar. Motor olmayan semptomlar uyku bozuklukları, kabızlık, koku duyusunun kaybı, depresyon, cinsel işlev bozukluğu ve anksiyeteyi içerir. Parkinson hastalığının ilk belirtileri, hastaların yaklaşık %70'inde **dinlenme halinde ortaya çıkan el parmaklarında, el ya da kolda, bazen de ayakta titreme**, %30 kadarında ise hareketlerde yavaşlama ve uzuv hareketlerinde tutukluk olabilmektedir. Hastalık genellikle **sinsi başlar ve belirtileri yıllar içinde, son derece yavaş ama giderek artan biçimde ilerler**, öyle ki hastalar çoğu zaman hastalığın başlangıç tarihini kesin olarak belirtemeyebilir. Hasta yakınları bazı belirtileri yaşlılığa özgü doğal özellikler olarak kabul edebilir.

Bir elinde titreme yakınmasıyla başvuran bir hastanın 3-4 yıl öncesine ait kaydedilmiş video filmlerinde yürürken bir kolunu sallamadığı fark edilebilir veya bazen hastanın eski fotoğraflarında öne eğik duruş özelliği dikkati çekebilir. Parkinson hastalarının büyük çoğunluğunda hasta ve ailesinin dikkatini çeken ilk belirti heyecan ya da stresin tetiklediği, gelip geçici olabilen, **bir el parmağında veya elde ortaya çıkan, dinlenme halinde gelen titremedir**. Daha seyrek olarak hastalık dinlenme halinde ortaya çıkan ayak titremesiyle başlayabilir. Bazı hastalar ise yazı yazarken, imza atarken kalemi kaydırmada tutukluk ve harflerde küçülme fark eder. Bazen hasta yakınları hastanın yüzünde donuk bir ifade geliştiğini belirtir. Hastalığın ilerleme hızı ile belirtilerin türü ve şiddeti hastadan hastaya değişiklik gösterecek şekilde farklıdır.

Ülkemizde alzheimer hastalığından sonra en sık izlenen beyindeki hücre ölümlerinin genelde 60 yaşından sonra görüldüğü aşikârdır, bizlere düşen yakınlarımızı daha iyi irdeleyip davranışlarını ve hareketlerini incelemek, erken teşhis için zaman kazanmaktır. Bir alzheimer yakını olarak, erken teşhisin ne kadar önemli olduğunu ve ne kadar tedaviye erken başlanırsa hastalığın seyrinin kötü yönde ilerlemesinin o kadar zor olacağını söyleyebilirim. Tüm dünyaya sağlıklı günler diliyorum.

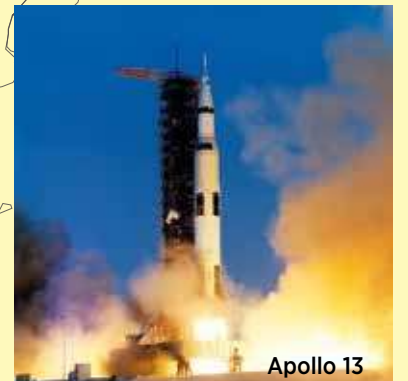

NİSAN

Nisan, Gregoryen Takvimine göre yılın 4. ayı olup 30 gün çeker. Nisan sözcüğünün; Farsça (Nisan), Süryanice (Nisanna), Sümerce (Nisag = ilk meyveler), Akadca (Nisānu) ve İbranice (nîsān) sözcüklerinden alındığı söylenebilir.

Nisan adının İngilizcesi olan April sözcüğünün Latince aprilis'den geldiği rivayet olunur. Klasik etimolojiye göre, Latince aperire (açmak), ağaçların çiçek açmaya başladığı mevsimi ima eder.

Apollo 13

6 Nisan 1909

Kuzey Kutbu'na ilk kez ayak basıldı.

7 Nisan 1948

Dünya Sağlık Örgütü, Birleşmiş Milletlere bağlı olarak kuruldu.

26 Nisan 1986

Çernobil faciası meydana geldi. Yaklaşık 7 milyon kişi radyoaktif kirlenmeye maruz kaldı.

2 Nisan 1453

Fatih Sultan Mehmet, İstanbul'u kuşatma harekâtına başladı

14 Nisan 1987

Türkiye, Avrupa Ekonomik Topluluğuna tam üyelik için resmen başvurdu.

23 Nisan

Türkiye ve KKTC'de Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı

25 Nisan 1859

Süveyş Kanalı'nın kazılmasına Mısır'ın Port Said kentinde başlandı.

29 Nisan 1991

Bangladeş'te meydana gelen kasırga en az 138.000 kişinin ölümüne neden oldu.

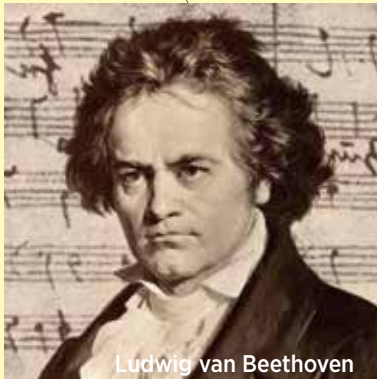
Çernobil Nükleer Santrali, Rusya

Nato Merkezi, Brüksel

Süveyş Kanalı, Mısır

Ludwig van Beethoven

Bengal Körfezi, Bangladeş

Rabbine, kendine, ailesine, çevresine, vatanına ve milletine karşı sorumlu olmak. Türkçe sormak fiilinden türetilen yeni bir kelime olan **sorumluluk/mes'ûliyyet** hukukta, “uyulması gereken bir kurala aykırı davranışın hesabını verme, tazminatla yükümlü tutulma, işlenmiş bir suçun gerektirdiği cezayı çekme” ve daha özel kullanımıyla “alacaklının hakkını elde edebilmesi için el koyacağı mal varlığının hukukî durumu” anlamlarına gelir.

Gerek kutsal kitabımız **Kur’ân-ı Kerîm’de**, gerek hayatımızın her anında her haliyle bizlere örnek olan **Peygamber** efendimizin **hadisi şeriflerinde** gerekse de insan olarak **uygulamaları** olan sahihi sünnetinde **sorumluluk ilkesi** üzerinde hassasiyetle durulmaktadır.

Sevgili dostlar, Allah (cc) insanı ah-seni takvim üzere, **yaratılmışların en güzeli** olarak yaratmış (Tin S.A3), **akıl nimeti ile** kendisini tezyin etmiştir. İnsanı eşsiz güzellikte yaratan Allah (cc) ona şan ve şeref vermiş, onu yarattıklarının pek çoğundan üstün kılmış, çeşitli nimetlerle rızıklandırmıştır. (İsra, 70) Allah katında insan o kadar değerlidir ki, **kâinata yaratmış olduğu her şeyi insan merkezli yaratmıştır**. Göklerdeki ve yerdelerdeki, güneş ve ay, gece ile gündüz onun hizmetine sunulmuştur. (Lokman 20; Nahl 12) Diğer canlılardan farklı olarak insana **“akıl” ve “irade”** vermiş, çeşitli kabiliyetlerle donattığı insana tercihte bulunabilme özgürlüğü sunmuştur.

Şeyh Gâlib’in muhteşem dizelerinde ifade ettiği gibi, kâinattan süzölmüş özdür insan:

“Hoşca bak zâtına kim zübde-i âlemsin sen

Merdüm-i dîde-i ekvân olan âdemsin sen”

İnsan bedeniyle, ruhuyla, maddî ve manevî çehresiyle, ilâhî sanatın benzersiz ve mükemmel oluşunu gösteren en büyük kanıttır. Allah’ın yeryüzünde halifesi olarak yaratılmış, ilahi emaneti yani Allah’a kul olma sorumluluğunu da üstlenmiştir.

Sorumluluk

En büyük sorumluluğu Allah’a kul olmak olan insanoğlunun, bu sorumluluğunun yanında Allah’ın elçisine, kendine, anne-babasına, ailesine, çevresine, diğer insanlara, vatanına ve milletine karşı sorumlulukları vardır.

Sorumluluklarını özetlemek gerekirse bunlar;

Allah’a karşı sorumluluklarımız:

Sadece O’na iman etmek. Başka ilahlar edinmemek, küfre saplanmak, en çok O’nu sevmek, emir ve yasaklarına uymak, helal ve haramlarına riayet etmek. Sevdiklerimizi Allah için sevmek veya sevmemek, bildirdiklerini hayatımıza rehber etmek, hak, hakikat ve adaleti egemen kılmak.

Hz. Peygambere karşı sorumluluklarımız: Onun risaletine, bildirdik-

lerine itikad ve itimat etmek. Dini onun gösterdiği şekilde yaşamak. Sahih sünnetini esas alarak ahlaki ile ahlaklanmak.

Vatan ve milletimize karşı sorumluluklarımız: Allah yolunda öldürülenler ölü değildirler. Ebedi hayatta hep diri kalmak için dinimiz, mukaddesatımız ve vatanımız için can vermeyi, şehit olmayı göze almak, milletin birliği, beraberliği ve refahı için çalışmaktır.

Kendimize karşı sorumluluklarımız: İmandan ayrılmamak, tevhibi terk etmemek. Topluma yararlı bir birey olabilmek, insanlara faydalı olabilmek için çok çalışmak. Ahlaklı olmak, kötülükten sakınmak, iyilik ve hayırlarda yarışmak. Ahireti unutmadan dünya-ahiret dengesini iyi kurmak. Kötüleri ve haramları hayatımızdan uzaklaştırmak.

Eşler olarak sorumluluklarımız:

Ailenin temeli kadın ve erkektir. "Dikkat ediniz sizin kadınlarınız üzerinde kadınlarınızın da sizin üzerinizde hakları vardır." sözü nebevi öğretilerdir. Buradan hareketle her şeyden önce eşler arasında karşılıklı sevgi olmalı. Erkek, ailesinin ihtiyaçlarını karşılamak için meşru bir işte çalışmalı kazancı helâl olmalı. **Peygamber efendimizin,** "Mü'minlerin iman yönünden en mükemmeli ahlâkça en güzel olanlarıdır. Sizin en hayırlınız kadınlara karşı en iyi davranışınızdır." buyurduğu gibi ahlaklı olmalı ve hanımına karşı nazik ve yumuşak davranmalı, kaba ve kırıcı olmamalı.

Aynı şekilde kadın kocasına sevgi ve saygı ile bağlanmalı, ev idaresinde ve çocukların terbiyesinde kocasına yardımcı olmalı. **Tutumlu olmalı, israf etmemeli ve evine sahip çıkmalı.** Namusuna hâlel getirecek, yanlış anlaşılmaya sebep olacak davranışlarda bulunmamalıdır.

Çocuklarımıza karşı sorumluluklarımız:

Aile yuvasının süsü ve mutluluk kaynağı olan çocuk, anne ve babaya Allah'ın bir emanetidir. Anne ve baba çocuklarının terbiyesinden hem Allah'a hem de topluma karşı sorumludur. Çocuklarını sağlıklı olarak besleyip büyütme, çocukların beden ve ruh sağlığını korumak. Haram lokma yedirmemek. Güzel bir

ad koymak. **Peygamberimizin:** "Hiçbir baba çocuğuna güzel terbiyeden daha üstün bir bağışta bulunmamıştır." sözü mucibince çocuklarını iyi terbiye etmek, onlara güzel örnek olmak, aralarında ayırım yapmamak eşit ve adaletli davranmak. Evlenme çağına geldikleri zaman çocukları evlendirmek. **Hz. Ali (ra)'ın,** "Çocuklarınızı bulduğunuz zamandan başka bir zaman için yetiştiriniz. Çünkü onlar sizin zamanınızdan başka bir zaman için yaratılmışlardır." ikazına göre okutmak, geçimini sağlayıcı bir meslek sahibi yapmak.

Annemize ve babamıza karşı sorumluluklarımız:

Onlara iyilikte bulunmak. Geçim sıkıntısı içinde iseler geçimlerini sağlamak. İncitmemek, hatta "öf" bile dememek. Onlara karşı güler yüzlü, tatlı sözlü olmak, yüzlerine sert ve öfkeli bakmamak. Çağırdıklarında hemen yanlarına koşmak. Annelerin ve babaların emirlerini (Allah'a itaatsizlik olma-dıkça) dinlemek ve yerine getirmek. Bakıma muhtaç duruma geldiklerinde onlara seve seve hizmet etmek. Öldükleri zaman rahmetle anmak, dua etmek, vasiyetleri varsa yerine getirmek, ruhları için hayır yapmak. Dostlarına iyilik etmek, arkalarından kötü söz söylenmesine sebep olmamak.

Kardeşlerimize karşı sorumluluklarımız:

Kardeşlerimiz bizleri tamam-

layan bir bütünün parçaları gibidir. Miras, para, pul gibi şeyler, maddi çıkarlar kardeşlerin aralarındaki birliği bozamaz. Büyük kardeşler küçükler için ana baba gibidir, büyükler küçükler için ilgi ve anlayış, küçükler büyükler için saygı göstermeli, onlara karşı gelmekten kırıncı söz ve davranışlardan sakınmalıdır.

Komşulara karşı sorumluluklarımız:

Aile ve akrabalarımızdan sonra bize en yakın olan insanlar komşularımızdır. Hemen her gün karşılaştığımız çoğu zaman beraber olduğumuz komşularımızla iyi geçinmek dinimizin emridir. Kerim olan rabbimiz komşularımıza iyilik yapmamızı emretmiş, Peygamberimiz de: "Allah'a ve ahiret gününe inanan komşusuna iyilik etsin, Allah'a ve ahiret gününe inanan komşusuna eziyet etmesin." buyurarak komşuluk ilişkilerindeki dengeyi belirlemiştir.

Komşularımızın haklarına saygılı olmak, onları söz ve davranışlarımızla incitmemek. Güler yüzlü, tatlı sözlü olmak, sevinç ve üzüntülerini paylaşmak. Dert ve sıkıntılarını gidermeye çalışmak, gerektiğinde yardım etmek, ödünç vermek, hediyeleşmek. Ses ve gürültü ile onları rahatsız etmemek. Hastalandıklarında ziyaret etmek, ölenlerin cenazesine katılmak, başsağlığı dilemek komşularımıza karşı sorumluluklarımızdandır.

Özetle; sorumluluk kulun başta yüce Allah'a karşı sonra kendisi-ne ve diğerlerine karşı duyması gereken mükellefiyet ve vebaldır

ki bu sadece emredilene yapmakla sınırlı değil, aynı zamanda yasak edileni yapmamayı ve kötülükle mücadele etmeyi de kapsar.

Hak yemeden, zulmetmeden, insanca ve iman ile yaşamak kendimize yapılmasını istemediklerimizi karşıımızdakine reva görmemek, sorumluluklarının idrakinde olabilmek insan olarak ulaşabileceğimiz en yüce makam, en büyük erdemli davranıştır.

Selam ve dua ile...

Kümes Hayvanlarının En Büyük Düşmanı

SANSAR

Sansar şehirlerde yaşayan insanlarımızın fazla bilmediği hayvanlardan olmasına karşın özellikle küçük yerleşim yerlerinde ve en önemlisi köylerimizde ünlü hayvanlardan bir tanesidir. Sansar, köylülerimizin korkulu rüyalarından biri olup, kümes hayvanlarının en büyük düşmanıdır.

Kediyi andıran **uzun ve ince bir vücutu, uzun ve bol tüylü kuyruğu** vardır. Başları üçgen biçimli, kulakları küçük ve yuvarlak, bacakları kısa, kuyrukları kabarık tüylüdür. Ağaç kovuklarında, eski binalarda, samanlıklar ile duvar deliklerinde ve tavan aralarında yaşar. Asya ve Avrupa'nın batı kısımlarında ve Kuzey Amerika'da bol bulunur.

Sansarların vücutları uzun ve ince yapılı olup, **çok küçük deliklerden geçebilirler**. Kuyrukları uzun ve tüylüdür. Boyları yaklaşık olarak 40-50 cm kadardır. Ortalama ağırlığı 2 kilogram civarındadır. Boyunlarında beyaz renkte çatal şeklini andıran tüyler olan sansarlar, parlak koyu kahverengindedir. **Geceleri avlanma özelliğine sahip olan hepçil** (hem et hem ot yiyen) bir hayvandır. Ayak tabanları kıllı olduğundan karda iz bırakmadan yürür.

İnsanlar açısından tehlikeli olmamasına karşın köşeye sıkıştığını anladığı

an tehlikeli olabilmektedir. Sansarlar genellikle çift olarak avlanan hayvanlardır. Genel itibariyle **avları kümes hayvanları özellikle tavuklar, kuşlar, sürüngenlerdir**. Bunlar haricinde aynı zamanda yumurta ve meyve de yerler.

Sansarlar aynı zamanda kemirgen olması sebebiyle **çevreye zarar veren hayvanlar** grubundadır. Memeli hayvanlar olup bir defada 2 ile 4 arasında yavru dünyaya getirirler. Genel olarak yaz aylarında çiftleşen sansarlar, ilkbahar aylarında yavru larlar. 9-10 yıl yaşarlar.

Başlıca sansar türleri şunlardır:

Amerika sansarı, sarı boyunlu sansar, Japon sansarı, balıkçı sansar, kır sansarı (*ülkemizde bulunan sansar türüdür*), ağaç sansarı (*ülkemizde bulunan diğer bir sansar türüdür*).

“

Ağaç sansarı (Martes martes), yuvalarını ağaç kovuklarına veya açık yerlerde kazdıkları çukurlara yaparlar. Yaşamlarının büyük bölümü ağaç tepelerinde geçer. Çok hızlı koşarlar. Gece aktiftirler. Gelişmiş işitme duyuları vardır.

”

Ülkemizde yaşam alanı bulabilen ağaç sansarlarının büyüklüğü genel olarak 25 cm civarındadır. Yukarıda verdiğimiz 40-50 cm ortalamaya nazaran daha küçüktür. Yaşam alanları çam ormanlarıdır. Yuvalarını açık alanlarda kazdıkları çukurlarda yaptıkları gibi ağaç kavuklarına da yaparlar. Diğer sansar türleri gibi **gece avlanırlar. Çok hızlı** koşabilen hayvanlardır. **Tırmanma** kabiliyetleri oldukça iyidir. Ağaç tepelerine kadar tırmanabilirler. Zaten yaşamlarının büyük çoğunluğu ağaçlar üzerinde geçmektedir. (*Bu sebeple ağaç sansarı adı ile anılmaktadırlar*) Kulakları oldukça iyi ses duyar. Besin kaynakları yukarıda vermiş olduğumuz sansar türleri gibi diğer kemirgenler, kuşlar, yumurta ve meyvedir. Geceleri ava çıkarlar. Kemirme huylarından ötürü çevreye zarar verebilir, sıkıştırıldıklarında tehlikeli olabirler. Tüm sansarlar gibi bu türdeki sansarların da başlıca düşmanları **kartal** gibi yırtıcı kuşlar ve **tilkilerdir**.

Avrupa'nın en büyük 16. ülkesi olan Bulgaristan, 7.3 milyon nüfuslu bir Balkan ülkesi. Bulgaristan; Sırbistan, Makedonya, Romanya, Yunanistan ve Türkiye'ye komşu konumda bulunuyor. Aynı zamanda ülkenin en önemli ırmağı olan Tuna Nehri, Bulgaristan'ın kuzey komşusu Romanya ile aralarındaki sınırı da oluşturuyor.

Kaynaklar

1. <https://blog.biletbayi.com/avrupa/bulgaristan>
2. <https://yemek.com/bulgaristan-gocmenlerinin-cilginlar-gibi-sevdigi-15-lezzet>
3. <https://www.cografya.gen.tr/siyasi/devletler/bulgaristan>

BULGARİSTAN

Tarihi

Bugünkü Bulgaristan topraklarına, MÖ 30'larda **Traklar** denilen bir kavim, bir süre sonra da **Romalılar** hâkim olmuştur. Altıncı yüzyılda **İslavlar** her tarafı yakıp yıkarak hâkimiyeti ele geçirmişlerdir. MS 680 yıllarında Karadeniz'in kuzeyinden **Bulgar Türklerinin** gelmesi ile Bulgar tarihi başlamıştır. On-Oğuz grubundan olduğu bilinen bu Türklerin aynı zamanda Yukarı Tuna kıyıları ile birlikte Volga ve Kama vadilerini de idaresi altına alarak **Büyük Bulgaristan** adıyla 14. yüzyıla kadar varlığını devam ettirmiştir. Bu arada 11. yüzyıla kadar devam eden Birinci Bulgar Krallığı yıkılarak **Peçenek, Guz ve Kumanlar** (Kıpçak) vasıtasıyla İkinci Bulgar Krallığı kurulmuş, 1241 senesinde **Moğol** istilasına uğramıştır.

Miladi 1331-1371 yıllarında **Kral İvan Aleksandar** zamanında Sırların Balkanlarda üstünlük kurmasıyla zayıflamış, Osmanlı Hükümdarı **Birinci Murad Han** zamanında (1326-1389) Bulgaristan toprakları Osmanlı toprağı olmuştur. İvan Aleksandar'dan sonra Vidin ve Dobruca beylikleri ile Tırnova Krallığının Osmanlılara karşı çıkması üzerine 1393'te Tırnova, **1396'da Niğbolu** Zaferlerinden sonra, Vidin ve 1400'de Dobruca zapt olunarak Bulgar Krallığı tamamen ortadan kaldırılmıştır.

I. Murad Han

16. yüzyılda Bulgaristan üzerinde **Sırlar** ve **Macarlar** üstünlük kurmak istemişlerse de güneyden gelen Osmanlı Devleti Bulgaristan'a hâkim olarak düzenli bir idare getirdi. Bulgaristan'ı **500 yıl Osmanlılar idare etti**. Bu dönemde idare, Sofya'da oturan **Rumeli Beylerbeyi** tarafından sağlanıyordu. Osmanlı İmparatorluk merkezine yakın olması ve sefer yolu üzerinde bulunması sebebiyle ticaret oldukça gelişme gösterdi. Bulgar tüccarlara geniş imtiyazlar tanındı. Osmanlılar, diğer tebaalarında olduğu gibi Bulgarlara da dini yönden baskı siyaseti gütmедiler. Bulgarlar genellikle reaya adını taşıyan, vergiye tabi çiftçi sınıfları halinde kaldılar.

Osmanlı-Rus harbinin sonunda **Ayastefanos Antlaşması** imzalandı (3 Mart 1878). Muhtar bir Bulgaristan idaresi kurulması kabul edilmişse de diğer büyük devletlerin baskısı ile Balkanlar ile Tuna arasında küçük bir **Bulgar Prensiğinin** kurulması şeklinde değiştirildi. Diğer bölgeler **Ro-manya ve Sırbistan** devletlerine bırakıldı. Bir süre sonra Rusya'nın mevcut Bulgar Prensiğinin idari ve içişlerine doğrudan karışması, Osmanlı hükümeti ile Avusturya ve İngiltere hükümetleri, Prensiği Rusya'nın tahakkümüne bırakmak istememelerinden bu hususta büyük devletlerin nüfuz mücadeleleri başladı.

Niğbolu Savaşı 1396

Banyabaşı Camii, Sofya

Tuna Nehri

Fiziki ve Beşeri Yapısı

Bulgaristan, doğudan batıya uzanan Balkan Dağları ve Rodopların ayırdığı dört bölgeden meydana gelir. Bunlardan birincisi **Tuna Nehri** ile sıra dağları arasındaki ovalardır. Tuna Nehri kıyıları ülkenin en bereketli yeridir. Burada **buğday, mısır, ayçiçeği, şekerpancarı ve tütün** üretilir.

İkinci bölge, ülkeyi baştanbaşa kesen **Balkan sıradağlarıdır**. Her ne kadar bazı bölgeleri oldukça yüksekse de, geçilmek için gerçek bir engel teşkil etmezler. En önemli geçidi **Şıpka** geçididir. Dağlar orman ve ot yetişmesi bakımından zengindir. Buralarda **kömür yanında bakır, kurşun ve çinkoya** da rastlanır. Bu bölgede tarihi **Gabrovo, Kotel ve Tryavna** şehirleri vardır. Sıradağlar arasında Bulgaristan'ın **gül endüstrisinin merkezi olan ova** mevcuttur.

Üçüncü bölge de güneyde bulunan **Trakya Ovasıdır**. **Meriç Nehri** bu ovada akar. Bu bölge esas olarak meyve, sebze ve bağlarıyla meşhurdur. Ayrıca **buğday, mısır, tütün ve pirinç** yetiştirilir. **Plovdiv ve Pazarlık** en önemli şehirlerindendir.

İklimi

Ilıman bir kara iklimi de mevcuttur. Yıllık ortalama sıcaklık 13°C, ocak ortalaması 0°C, temmuz 22°C'dir. Kuzey kısımları güneye nazaran daha soğuktur. Senelik yağmur ancak 640 milimetre-yi bulur. Yaz aylarında yeterli olmayan bu durum, toprak kullanımında çok geniş bir sulama sisteminin gelişimini gerekli kılmıştır.

Nüfus ve Sosyal Hayat

Bulgarlar aslen Orta Asya'dan gelen **Avar Türklerindendir**. MS 7. yüzyılda Tuna Nehri'ni geçerek **Slav kabilelerini** yendiler ve onları güneye sürdüler. Ancak, zamanla onların kültürlerini, dillerini benimsediklerinden kendi kültürlerini, dillerini unuttular ve Slavlaştılar.

Bulgaristan'da halk diğer Balkan milletlerinden daha homojendir. Halkın %88'i Bulgar, %8,6'sı Türk, geri kalanları da Roman, Yunanlı ve Yahudilerden oluşmaktadır. **Buradaki Türkler Dobruca ve Rodop'ta, Varna** gibi şehirlerde yaşamaktadır.

Ekonomi

Bulgaristan'ın Birinci ve İkinci Dünya savaşlarına girip yenik düşmesi ve düşman işgali, ekonomiyi olumsuz etkilemişti. Bu bakımdan sanayi tamamen felce uğramıştı. Mecburi çalışma, iş yerinden ayrılmama, verilene yetinme gibi tedbirler getirilerek, sanayinin ilerlemesine çalışıldı. Sanayi eskisine nispetle oldukça ileri durumdadır.

Başlıca üç bölgede **maden** çıkarılır. **Stara Planina** bölgesinde çinko, kurşun, **Burgaz-Varna** bölgesinde ise pik demir üretilir. Ancak bu çıkarılan madenler genellikle iç tüketim için kullanılır. Karadeniz sahilindeki Balçık bölgesinde, Varna'nın kuzeyinde ülke ihtiyacını karşılayacak kadar petrol çıkarılır. Diğer önemli madenler uranyum, pirit ve linyittir. Yılda 35 milyar kw/s elektrik enerjisi elde edilmektedir. Motorlu araçlar, küçük gemiler, vagonlar ve elektrik araçları yapılmaktadır. Ancak iç tüketimi karşılamadığı için ithal yoluyla açığı kapatmaktadır. **Kimya sanayi** çok gelişmiş olup, azot, boya, plastik, eczacılık ürünleri ve antibiyotik imal edilir. Ülkede sanayi kuruluşları daha ziyade Sofya, Varna ve Filibe'de bulunur.

Bulgaristan'ın Tarihi ve Turistik Yerleri

Aslanlı Köprü

Vladaya Nehri üzerinde yer alan köprü, her iki ucunda yer alan bronz renkli aslanlardan almıştır ismini, şehrin simgesi ve popüler bir fotoğraf çekilme noktası olan köprü **Sofya'da** gezilecek yerlerin başında gelir.

Ulusal Doğal Tarih Müzesi

Ulusal Doğa Bilimleri Müzesi, **1889 yılında kurulan**, yüz yirmi yıldan fazla bir geçmişi olan en eski müzesidir. Balkanların en çok sergiye sahip doğa bilimleri müzeleri arasında yerini almaktadır.

Muzeiko

Muzeiko, 2015 senesinde açılan en büyük **çocuk bilim merkezidir**. 20 milyon dolara Bulgaristan için Amerika Vakfı'nın yatırımıyla açılan müze; fen, mühendislik, ekoloji, iletişim ve sanatta çocukların ilgisini artırıcı destekleyici çalışmaya, çocukları teşvik etmeye yönelik interaktif oyunlar adanmıştır.

Aslanlı Köprü

Muzeiko

Boyana Şelalesi

Pancharevo Gölü

Pancharevo Gölü

Sulu şehir olarak adlandırabileceğimiz Bulgaristan'da geçen birkaç nehir, çok sayıda yeraltı suyu ve 75 kadar mineral kaynağı vardır.

Pancharevo gölü dikdörtgen ve ormanlık tepelerle çevrilidir ve batı tarafı oldukça kentleşirken, doğu tarafı en kuzeydeki ve en güneydeki göl uçları boyunca uzanan harika bir yürüyüş yolu sunmaktadır. 40 dakikalık bir yürüyüş mesafesindedir ve panoramik bir manzaraya sahiptir.

Boyana Şelalesi

Boyanski Vodopad, Bulgaristan'ın başkenti Sofya'nın hemen dışında **20 metre yüksekliğindeki** bir şelale. Boyana Şelalesi, Vitosha Dağı'ndaki en güzel ve en büyük şelale olarak kabul edilmektedir. Nefes kesen manzaranın eşsiz sessizliğini ve gerçek huzurunu kesintiye uğratabilecek tek ses, 15 m'den incelikte düşmektedir. Sofya'nın en önemli doğal simgelerinden biri olan **Boyana şelalesi**, ziyaret edilmeyi kesinlikle hak ediyor.

Borisova Gradina Parkı

Sofya'nın bilinen en eski parklarından biri olan Borisova Gradina 1884'te halka açılmıştır. İsviçreli bahçıvan Daniel Neff'in düzenlemeleri ışığında 1885'te bahçe olarak şekillendirilip, 1886'da dört ana sokağa sahip **300 bin m²'lik bir alan haline gelmiştir**. İlk başta, park Sofya'nın banliyölerinde bulunan park, on yıl-

lar boyunca şehrin önemli ölçülerde büyümesiyle şu anda tam merkezde konumlanıyor.

Japon Köşesi, 1940 yılında Balık Gölü'nün üzerinde kurulmuştur. Japonlar tarafından gönderilen bitkiler orayı düzenlemek için kullanılmıştır. Bu bitkiler Japonya'nın ulusal florasını temsil etmektedir. Japon ve Bulgar halkı arasında bir hediye ve bir dostluk işareti olmuştur.

South Park

Vitosha Dağı'nın bir uzantısı olan South Park, 48 km²'lik bir alanı kapsamaktadır. South park, yoğun Vitosha Bulvarı'nın hemen sonunda yer almaktadır. İçerisinde çok sayıda ilgi çekici yeri olduğu için yoğun şehir hayatından kaçış için harika bir yerdir. Park, özellikle yaz aylarında birçok insanın akşam saatlerinde yürüyüş yapmayı seçtiği favori yerlerinden biridir.

El değmemiş ormanlara, özel olarak tasarlanmış açık alanlardan dağın çarpıcı manzarasına, birkaç insan yapımı göllere rastlayabilirsiniz. Parkın altyapısı her türlü açık hava aktivitesinin dostudur, çünkü çoğunlukla gece boyunca çok iyi aydınlatılmış birçok yol, oyun alanı, konser sahnesi bulunmaktadır. Parkı benzersiz kılan, vahşi ve kültürlü uyumudur. Arazi çeşitli parkurlara izin verdiği için South Park, bisiklet için favori bir noktadır.

Borisova Gradina Parkı

South Park

Bulgaristan'ın Lezzetleri

Banička

Türkiye'nin neresinde olursanız olun bir kafenin camında eğer Banička görürseniz bilin ki orası bir Bulgaristan göçmeni tarafından işletiliyordur. Dikdörtgen şeklinde servis edilen bu böreğin içinde lor peyniri olur. Yufkası geleneksel yufkalardan biraz daha kalındır ve üzeri yumurtalanarak bir güzel sac üzerinde pişirilir.

Ponička

Banička'nın kardeşi olan Ponička, Bulgaristan lezzet biriminde tatlının kardeşidir. Küçük donutlar halinde hazırlanan hamurlar kızgın yağda pişirilir ve üzerlerine pudra şekeri dökülerek servis edilir.

Akıtma ya da Döndürme

Bu güzide lezzet için tahminleri alalım? Aslında adından da anlaşılacağı üzere bir şey ya akıtılacak ya döndürülecek. Bu "akıtılan" da krep hamuru olacak. Krep hamuru tavaya döküldükten bir süre sonra da "döndürülecek."

Babaannelerin bol yağlı yaptıkları bu krepler dolaptan yeni çıkan peynir, domates, bal gibi besinlerle bir araya getirilerek afiyet bal şeker olarak tüketilir.

Dızmana

Hafta sonlarının sultanı olan dızmana özel hamuru ile kıymalı ya da peynirli olarak hazırlanır. Hamurların içine yerleştirilen içler yuvarlak topar halinde bir tepsiye dizilir ve doğrudan fırınlanır. Meşakkatli bir iş olsa da göçmen kadınlarının çalışkanlığını bilenler için bu iş çantada kekliktir.

Kifla

Banička, Ponička derken Kifla'yı unutmak olmaz. Fransızların "Kruvasan" olarak hayatımıza soktuğu bu lezzetin daha hamurlusu gibi düşünebileceğimiz tatlısı Bulgaristan göçmenlerinin "Kifla"sıdır. Kiflaların içi genel olarak farklı meyve marmelatları ile doldurulmuştur. Bu arada Bulgaristan reçelleri de genel olarak marmelata yakındır.

Yahni

İlk söylediğim anda "Yahni yalnızca Bulgaristan göçmenlerine özgü değil ki" dediğinizi duyar gibiyim. Ancak yahni Bulgaristan göçmenleri için bir gelenektir. Her bayram babaanne ya da anneanne (ki Bulgaristan göçmenleri için ikisi de ninedir) ilk iş olarak yahniyi hazırlar ve içine bir de mercimek otu koyar. Bulgaristan'dan gelen bu mercimek otu yahniye harika bir lezzet verirken tüm torun tombalak ilk gün yahniye ulaşmak için el öpmeye koşar.

Lutenitsa

Yaz sonuna doğru bir kamyon yaklaşır: Taze Kırmızı Biber. Tüm Bulgaristan göçmeni kadınlar kamyonu doğru koşar ve sabah gelen araçta öğlen sadece ezik büzük kırmızıbiberler kalmıştır. Çünkü kış için hazırlık vardır. İçinde patlıcan, havuç, domates, kırmızıbiber ve envaiçeşit besin bulunan kahvaltılık salça hazırlanacaktır. İşte o salça Lutenitsa'dır.

Boza

Vefa Bozacısı'nın bozasından başka boza içemem diyen herkesin bir dönüş noktası olacaktır. O noktada da tahminen Bulgaristan bozası içmiş olacaklardır. Lıkır lıkır içilen bu lezzetli boza tadacağınız tüm bozalardan daha farklıdır çünkü ekşi değil tatlıdır.

İç Yağlama

Adından da anlaşılacağı üzere demek isterdim ancak şimdiye kadar bir bağlantısını çok kuramadığım yemeklerden bir tanesidir iç yağlama. Hamur önce ince ve yuvarlak açılır. Ardından içine peynirler serpiştirilir. Hamur yuvarlanır ve topçuklar oluşturulur. Topçuklar krep gibi geniş açılarak kızgın tavaya konulur. Bir tarafı pişen iç yağlama ters çevrilip üzerine ikinci açılmış topçuk serilir. Böylece iki taraflı pişirmeye hazır iç yağlamalar olur. Sabahların sultanıdır.

Lahana Aşı

Herkesin aklına gelen Kapuskadan çok farklı olan Lahana Aşı farklı iki lezzetin bir araya gelmesi ile oluşur. Süt ile hazırlanan lahana yemeği akıllarda soru işareti bıraksa da damakta harika bir lezzet bırakır.

Milinka

Bir hamur yemeği olarak Milinka, prensipte Dızmana'ya benzer ancak içinde herhangi bir besin yoktur. Yemekler ile birlikte yemelik fırınlanmış hamurlar olarak düşünebiliriz. Listenin sonuna gelmişken de Bulgaristan göçmenlerinin hamur işi ve ete düşkünlüklerine biraz göz atmış oluyoruz.

Banička

Ponička

Dızmana

Kifla

Lutenitsa

Milinka

Iğdır'da Ağrı Dağı Görünümü

Ramazan Bayramı ve Geleneklerimiz

Ramazan Bayramı, her şeyden önce bir sevinç ve neşe günüdür. Yüce duyguların coştığı, sevgi ve saygı hislerinin alabildiğine canlandığı güzel günlerden biridir.

Ramazan Bayramı, hepimizi heyecanlandırır. **Birlik ve beraberliğimizin** **temini için** çok önemli olan bu bayram; aynı zamanda gönüllerin yıkan-
dığı, merhametlerin arttığı, kalplerin yumuşadığı, nefislerin frenlendiği, ak-
raba, hasta, komşu ve büyüklerin ziyaret edildiği, küslerin barıştığı/barıştırıl-
dığı, öksüz ve yetimlerin sevindirildiği, misafirlerin tebessümüyle karşılandığı,
ikramla uğurlandığı ve Allah'ın rahmetinin umulduğu mutlu günlerdir.

Ramazan Bayramı, Ramazan ayının ve **oruç ibadetinin bitim** noktasındadır. Kur'an-ı Kerim'in 183. ayetinde: *"Ey iman edenler! Oruç sizden önce gelip geçmiş ümmetlere farz kılındığı gibi size de farz kılındı. Umulur ki korunursunuz."* buyrulmuştur. Bizler de bir ay boyunca nefislerimize oruç tutturarak, sabır imtihanı vererek manevi sorumluluktan kurtulmanın sevinicini yaşarız ve Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed (sav)'in tavsiyesine uyarak bayramımızı kutlarız.

Ramazan Bayramı kutlamalarının **ülkemizdeki geleneksel** uygulamaları genel olarak benzerdir. Fakat yöreden yöreye az da olsa farklı uygulamalar gözlenebiliyor. Bunlardan bazıları;

Bayram Çıkarma Geleneği

Geleneğe göre **Kastamonu'nun Taşköprü ilçesinde**, Ramazan ve Kurban bayramlarında çevre köylerden gelen misafirlerle dolar. Bayram namazından çıkan cemaat, cami avlusunda halka olarak birbiriyle

bayramlaşır. Çevre köylerden bayram namazına gelenleri, Kızılcaören köylüleri ikişer **üçer kişilik gruplarla kendi evlerine götürür**. Çevre köyden gelen insanlarla kahvaltı yaparlar. **Öğle namazına gidilirken**, evde kadınların hazırladığı yemekler cami avlusuna götürülür. Bu yemekler arasında en yaygın olanı **kavurma**dır. Bütün köylü o avluya toplanır, çevre köylerden gelen misafirlerle yemekler yenir, salıncaklar, tahterevalli kurur, eğlenilir, hoşça

vakit geçirilir. Daha sonra misafirler kendi köylerine gider ve köy halkı da evlerine dağılır. Bu geleneğin benzeri, Konya'nın Beyşehir ilçesinde de uygulanmaktadır.

Bayram Konatı Geleneği

Bartın'da, üzerinde çeşitli yemekler bulunan siniye "**konat**" adı verilir. Bayram günü, bayram namazı kılındıktan sonra cami hoparlöründen konat yapılacağı köy halkına duyurulur. Bayram namazını kıldık-

tan sonra eve giden köyün erkekleri, eşlerine konat yapılacağını ve konat götürme saatini söyler. Zamanı gelince de hazırlanan yemekler, afiyetle yenilir. Konat yapılmayan köylerin halkı, konat yapılan köylere gider. Böylece "konat geleneği" adı altında **hısım akraba bayramlaşır**. Konat bittikten sonra sohbet başlar, sohbetin ardından konat olan başka köylere gidilir. Bu gelenek sayesinde **yöre köylerinin tamamı birbiriyle bayramlaşmış olur**.

Ebebiş Geleneği

Ankara Kızılcahamam'da bayram namazından önce veya sonra **çocuklar** kendi aralarında gruplar oluşturur. Grubun idarecisi olacak olan bir ebe seçilir. Ebe, grubun ziyaret edeceği evleri belirler. Ebe önderliğinde, bayram namazından önce veya sonra çocuklar, **bütün mahalleyi kapı kapı dolaşır**. Büyüklerin ellerinden öpüp, karşılığında yemiş, şeker veya harçlık alır. Topladıkları bu yemiş, şeker veya paralara "**ebebiş**" denir. Çocuklar bayramlaşma için kapısını çaldıkları evin önünde "**ebebiş ebebiş, vermeyen çürük diş**" tekerlemesini söyler.

Çocuk Sevindirme Geleneği

Elazığ'ın Maden ilçesinde arife gününden önce çörekler ve şekerlemeler hazırlanır. **Hazırlanan çörekler ve şekerlemelerle arife sabahı mezarlığa** gidilir. Mezarın başında dualar okunduktan sonra getirilen çörek ve şekerler, mezarların başına konur. Büyükler gittikten sonra

gelen çocuklar şekerleri alır. Aileler getirdikleri **şekerleri mezarların başına koyarak** ölen kişilerin ruhlarının sevineceğine, çocukların bu şekerleri yemesiyle de ruhların sevap kazana-çağına inanır.

Helesa Geleneği

Sinop'ta, helesa geleneğinin ortaya çıkışı konusunda yaygın bir efsane anlatılmaktadır. **Efsaneye göre**, kış mevsiminde Karadeniz'de yelken açan gemiler sığınacak üç liman bulurmuş. Bu limanlar **Temmuz, Ağustos ve Sinop** imiş. Fakat Temmuz ve Ağustos limanları fırtınalı zamanlarda dalgaları engelleyemediği için gemiler Sinop limanına yanaşmış. Böyle fırtınalı günlerin birinde bir gemi Sinop limanına yanaşmış. Haftalarca limanda kalmış ve gemicilerin kumanyaları bitmiş. Gemiciler de karaya çıkıp insanlardan yiyecek dilenmek istemezmiş. Kaptanın aklına bir fikir gelmiş, eline feneri alıp ev ev **mani söyleyerek** dolaşıp yiyecek ve içecek toplamış.

Bugünden sonra bu uygulama Sinop'ta gelenek halini almış ve her Ramazan **ayının on beşinden başlayarak her akşam helesaya çıkılmaya devam edilmiş**.

Yörenin gençleri fenerlerle, mumlarla süsledikleri kayıklarıyla kıyıya çıkıp, akşam iftardan sonra bu kayıkları dörder beşer kişi omuzlarına alıp mahalleye gelir. Kayığı her evden görülecek şekilde açık bir alana koyar ve her evin kapısının önünde **helesa manisinden parçalar söyleyerek bahşış toplar**. Evlerden helesacılara bahşışler atılır ve bu bahşışler bir mendilin içine koyulup, düştüğü yer görülsün diye mendilin ucu yakılır.

Bugünlerde **toplanan bahşışler ise bir hayır kurumuna bağışlanır**.

Helesa geleneği uygulaması tam bir şenlik havasında geçer ve halen Sinop'ta bütün canlılığıyla yaşatılmaktadır.

Dede Salıncak Kurma Geleneği

Denizli'de bayramın ikinci ve üçüncü günleri genellikle öğle namazından sonra köyün gençleri tarafından "**Dede**" denilen yaşlı ağaca salıncak kurulur. **Dede ağacı** köylü için çok kutsaldır ve ağacın kırılıp düşen dalları bile yakılmamaktadır, yakılması halinde bir musibetin baş göstereceğine inanılmaktadır.

Geleneğe çocukları sevindirmek amacıyla çikolata ve gofret dağıtılarak başlanır. Salıncağa binen kişi asla kendi sallanmaz. Dört kişi iki ipi ayrı ayrı tutar ve bu ipleri binen kişiye çarparak sallar. Bu arada mani, türkü bilen kişiler de eğlenceye renk katar.

Kızlar Bayramı Geleneği

"Kızlar bayramı" **Zonguldak'ın Alaplı** beldesinde gençlik bayramı olarak da adlandırılan, **Ramazan ve Kurban bayramlarının son gününde** kutlanan bir gelenektir. Bu bayram sayesinde **gençler birbirleriyle tanışır, evlenip yuva kurar**. Köyler arasında yapılan ziyaretler ve bayramın değişik günleri sırayla, üç dört köyün birleşerek aynı köye gitmesiyle ortaya çıkan bir gelenektir.

Ramazan bayramının son gününün ertesi günü “Kızlar Bayramı” adı verilen kutlamalar yapılır. Hükümet Caddesinde sabahın erken saatlerinde toplanan kalabalık içinde uzun zamandır görüşmeyen akrabalar da birbiriyle hasret giderir.

Memecim Giliği Geleneği

Memecim, **Sivas yöresine özgü** küçük, yağsız **simittir**. Arife günü fırıncılar ekmeği simit şeklinde yaparlar ve buna “**gilik**” denir. Yaklaşık 7 santimetre çapında, susamsız, kuru, sert ve tuzsuzdur. Bu memecim gilikleri fırından satın alınabildiği gibi evlerde de yapılır. Arife sabahı, bayramlık elbiselerini giyen çocuklar ellerine birer sopa alırlar ve konu komşuyu, mahalleyi gezmeye başlarlar. Vardıkları kapının önünde, “*Memecimin havası, madelerin tavası, gökten rahmet, yerden bereket, âmin âmin bir gilik*” manisini söyleyerek ev sahibinden **gilik** ister. Bu sözleri duyan ev sahibi, önceden hazırladığı giliklerden çocukların sopalara takar. Eğer gilik yoksa para ya da şeker, leblebi gibi yiyecekler verir. Çocuklar aldıkları hediyein karşılığında ev sahibine dualar ederek ayrılır.

Ziyrat Yeri Toplantısı Geleneği

Kastamonu Araç'ta, bayram namazının ardından akşamdan hazırlanan helva ve ekmekleri alan köylü hep beraber **mezarlığa** gider. Topluca yapılan bu mezar ziyaretinin ardından mezarlığın en yüksek noktasında yer alan eski, **yosunlaşmış, rengi siyaha dönmüş, taştan, tek parça halinde olan ve kime ait olduğu bilinmeyen mezarın başına gidilir**. İmam mezarın başında ayakta dua etmeye başlar, köylüler ise bu mezarın başında geniş bir halka oluşturacak şekilde dizilerek duaya katılır. Bu esnada köyün gençleri yere serilen sofraların üzerinde, halkın getirdiği helvaları ekmeklerin arasına koyar, duadan sonra beraberce yer. “**Ziyrat**” adı verilen mezarlığın en yüksek yerinde yer alan bu mezarın, köye ilk yerleşenlerden birine ait olduğuna inanılmakta, köyde yaşayanlar tarafından saygı duyulmakta, her bayram ziyaret edilmektedir.

Kahke Geleneği

Gaziantep'te bayram geleneğine adını veren “**kahke**” un, yağ ve su ile yapılan bir yiyecektir. Kahkeler, Ramazan bayramının arifesinde yapılır,

evlerde hazır edilir ve bayram günü eve gelen misafirlere ikram edilir. Yöre çocukları kapı kapı dolaşarak büyüklerin ellerini öper, kapısını çaldıkları evin durumuna göre bazen para bazen şeker, sıklıkla da kahke ile sevindirilir.

Iscak Geleneği

Isparta'da arife günü evlerde “**pişi**” veya “**iscak**” denilen hamur işi yiyecekler yapılarak komşulara dağıtılır. Arife günü dağıtılan bu hayırların aileden ölmüş olanların ruhlarına varacağına inanılır. Ayrıca köylerde arife günü yufka ekmeği yapılarak eşe dosta dağıtılır. Bazı varlıklı aileler yufka ekmeğinin içine etli pilav, ırmık veya tahin helvası koyar. Buna “*hayır ettim*” anlamına gelen “*iscak ettim*” denilir. Kimi yerlerde arife günü mezarlara topluca gidilerek, mezar temizliği yapılır ve dualar edilir.

Bunların dışında **ülkemizde daha birçok bayram kutlama-sı gelenekleri vardır**. Mesela; bizim köyümüzde de her bayram namazı sonrası mezarlık ziyareti yapılır ve ardından her sokağın en yaşlısının evinde bayram yemeği için toplanılır. Her hane sini ile yemeklerini getirir ve birlikte bayram yemeği afiyetle yenilir. Hoş sohbetler eşliğinde kahveler içilir ve bayram ziyaretlerine başlanır. Örneklerde de görüldüğü üzere, **kaynaşmanın yanı sıra toplumdaki birlik ve beraberlik duygusunu pekiştirmeyi de amaçlayan gelenekler**, bayramlarda da kendisini hissettiriyor.

Günümüzde maalesef **koronavirüs hastalığı var** ve bu sene de gölgesinde bir bayram geçireceğiz. Geleneklerimizi yaşayamayacağız. Ama **sabredeceğiz** ve kurallara riayet edeceğiz. İnşallah bu günleri de atlatacağız.

Sevgili Değer dergisi okurları, bu yazım vesilesiyle hepinizin **Ramazan Bayramını kutlar**, sağlık ve esenlikler dilerim.

Yıl 1785

Osmanlı Devletinin en uzun yüzyılına damga
vuracak, en önemli sultanlarından olan
II. Mahmud, İstanbul'da hayata gözlerini açıyordu.

19. yüzyıl tüm dünya devletleri için **büyük değişimlerin ve dönüşümlerin olduğu bir yüzyıldı**. Tarihe yeni birçok devlet katıldığı gibi birçok devletin de tarih sahnesinden çekilmesine yol açacak olaylar silsilesini içinde barındırıyordu bu yüzyıl...

Takvimler **1808** yılını gösterdiğinde tahta çıkan **Sultan II. Mahmud**, hem içte hem de dışta çok büyük sorunlarla karşılaşacaktı. İmparatorluğun yüzyılların verdiği **sorunlar** yumağıyla karşılaşması yetmediği gibi, devletin içinde de birçok sıkıntılar vardı. **Tımar sisteminin bozulmasıyla** ortaya güçlü bir tabaka olarak çıkan **Ayanlar**, devletin en önemli işlerine karışacak kadar büyüyen sorunlar silsilesini başlatmışlardı. Ayanların halka zulüm yaptıkları yetmezmiş gibi imparatorluğun kalbi olan İstanbul'a kadar elleri uzanmaktaydı. **Sened-i İttifak** imzalanarak ayanların eline yeni haklar

vermek zorunda kalan **Sultan II. Mahmud**, zaman içinde bu sorunu üstün dehası ve kararlılık azmiyle ortadan kaldıracaktı.

Yeniçeri Ocağı...

Osmanlı'yı beylikten devlete, devletten de imparatorluğa taşıyan **askeri birlik** idi. Ama 1500'lü yılların sonlarından itibaren bozulmaya başlamış olan bu askeri ocak artık sorunun tam kendisi idi. İlk bozulmalar kendilerini bu ocağa kaydettirip askerlik yapmayan ama devletten maaş alan kişilerle başlamıştı. Örneğin; Osmanlı sancağında bir nahiyede 1000 asker defterde kayıtlı olmasına karşın, hâlihazırda 500 asker bile orduya katılmıyordu. Zamanla bu bozulma **usulsüz asker sayısı** ile kalmadı. Yeniçeri ocağı tahta hükümdar çıkarıp indiren hatta hükümdarların hayatına kasteden bir yapıya dönüştü. **Sultan II. Mahmud** tahta çıktığında

ilk hedefi bu ocağı kaldırıp yerine modern, disiplinli ve imparatorluğa yaraşan bir ordu kurmaktı.

Hükümdarlığının ilk 18 yılında gizli ve mükemmel bir politika izleyerek, bu hayalini herkesten sakladı. Sultan II. Mahmud biliyordu ki iki kişinin bildiği bir şey sır değildi. 1826 yılında Yeniçeri kışlası topa tutularak tarihe **"Vakay-ı Hayriye"** olarak geçen Yeniçeri ocağı kaldırılarak yerine **Asakir-i Mansurey-i Muhammediye** ordusu kuruldu.

Sultan II. Mahmud, ileri görüşlü oldukça zeki ve yenilikçi bir sultan idi. En büyük ideali Osmanlı'yı eski günlerine yani o muhteşem yıllarına döndürmektir. Bunun için de batılı tarzda yeniliklerin şart olduğuna inanmaktaydı. Kendisini bu yeniliklere adayacak 54 yıllık kısa bir ömür içine sayılamayacak kadar çok yenilikler sığdıracaktı.

Sultan II. Mahmud'un devlet teşkilatında ve sosyal hayatta yaptığı yenilikleri şöyle özetleyebiliriz:

- ◆ Memurlar **hariciye** (dış işler) ve **dahiliye** (iç işleri) olarak ikiye ayrılmışlardır. Memurlara **ceket, pantolon giyme ve fes takma** zorunluluğu getirilmiştir.
- ◆ Müsadere usulü kaldırılarak **özel mülkiyetin** önü bu dönemde açılmıştır.
- ◆ Asker sayısını belirlemek ve vergi toplamayı kolaylaştırmak için ilk defa **nüfus sayımı** yapılmıştır.
- ◆ Posta servisleri ve salgın hastalıklardan korunmak için **karantina servisleri** kurulmuştur.
- ◆ **Muhtarlıklar** II. Mahmud döneminde kurulmuştur.
- ◆ Takvim-i Vakayi adındaki **ilk resmi gazete** yayımlanmıştır.
- ◆ İlk defa **ilköğretim zorunlu** hale getirilmiştir ve geleneksel eğitim modelinin dışına çıkılarak modern eğitim kurumları açılmıştır. **Mekteb-i Harbiye, Mekteb-i Tıbbiye, Mızıka- i Hümayun** gibi yüksekokullar açılmıştır.
- ◆ İlk defa Avrupa'ya öğrenci gönderilmiştir.
- ◆ **Ticaret nezareti** kurularak tarım işleri ile birlikte ticaret işleri de düzene sokulmuştur.
- ◆ Dışarıya daha fazla paranın çıkışını engellemek amacı ile **memur ve askerlerin elbiselerinin yerli kumaştan** yapılmasına karar verilmiştir.
- ◆ **Feshane** bu dönemde kurulmuştur.
- ◆ Türk tüccarlara **gümrük vergileri** azaltılmıştır.

Asakir-i Mansure-i Muhammediye (Muhammed'in muzaffer askerleri) Osmanlı ordusu bünyesinde yer almış bir ocaktır. II. Mahmud tarafından Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasının ardından kurulmuştur.

Sultan II. Mahmud bu gibi yeniliklerle devleti ileriye taşımak istese de maalesef **devlet dış işlerinde çok zor durumdaydı**. Fransız İhtilali'nin getirdiği akımlarla **Yunanlılar ve Sırp**lar ayaklanmış, Batılı devletlerin her türlü gücünü alan Yunanlılar bağımsız olmuş, Sırp'lar da geniş haklar elde ederek ileriki yıllarda bağımsızlığını ilan edecek konuma gelmişlerdi. Bu zor durumlar yetmezmiş gibi **Osmanlı donanması** ani bir baskına uğrayarak **Navarin'de** yakılmıştı. Bu dönemin en acı olayı ise bir Osmanlı Valisi olan **Mehmed Ali Paşa**'nın devletine isyan ederek ayaklanma çıkarması ve kendi devleti ile savaşarak devleti batılı güçler önünde zor durumda bırakması idi. İlk defa bu yıllarda **boğazlar sorunu** ortaya çıkmış ve uluslararası sorun haline dönüşmüştür. Osmanlı Devleti'nin kendi **Mısır valisine savaş meydanında yenilmesi** gerçekten dışta devleti çok zor bir duruma sokmuştur. Osmanlı Devleti'nin İngiliz ve Fransız baskısına karşın Ruslarla yakınlaşması tarihe şu sözü armağan etmiştir. *"Denize düşen yılana sarılır."*

Batılı devletlerin Boğazlar sorununu bahane ederek Osmanlı Devleti'ni daha da sıkıştırması ve devletin hem içte hem de dışta zor durumda bırakılması neticesinde **Baltalimanı Ticaret Antlaşması** yapılmış bu da Osmanlı Devleti'nin **ekonomik anlamda bağımlı** olmasına ve ileride borçlanmasına yol açacak olaylar silsilesinin başlangıcı olmuştur.

31 yıl boyunca devletine hizmet eden, gece gündüz demeden çalışarak, çok büyük yenilikleri hayata geçiren **Sultan II. Mahmud**, maalesef içte ve dıştaki birçok buhranın verdiği sıkıntılarla istediği ve düşlediği imparatorluk hayallerini gerçekleştirilememiştir. Aslında dıştaki büyük sorunlar olmasa Sultan II. Mahmud'un bu **yenilik hareketleri** ile devlet kısa bir zamanda ayaklanarak şahlanacak ve o eski güzel günler belki çok yakında yaşanabilecekti. Sultan II. Mahmud'un bu çalışma azmine maalesef bedeni dayanamamıştı. Yüzyılın en ölümcül hastalıklardan biri olan **vereme yakalanmıştı**. Doktorların insanüstü çabasına rağmen durumu daha da kötüleşerek 1839 yılında genç denecek bir yaşta 54 yaşında hakka yürümüştür.

Tarihimizin arka sokaklarında kalmış bugün belki de birçoğumuzun unuttuğu büyük kahramanlar ve olaylar vardır. Asıl olan tarihimize, bu kahramanlarınıza bakıp yarınımızı şekillendirmektir. Unutulmamalıdır ki, hiçbir şey geçmişten bağımsız değildir ve gerçek zafer unutanların değil hatırlayanlarınardır.

Çocuklar Düşünür Dünya Değişir

Şimdi size sorsam, “gelmiş geçmiş en iyi dilbilimciler kimlerdir?” diye envai çeşit cevap çıkar karşına: “Türkler, Sümerler, Batıllar, Amerikalılar, İngilizler...” Oysa ben düşünmeye basitten başlama taraftarıyım her zaman. Size de tavsiye ederim. Zira **basitin baş döndürücü bir gizi vardır** ve kendini kamufle etmede üstüne yoktur. Hala gelmedi değil mi aklınıza? Söylüyorum, **dünyanın en iyi dilbilimcileri çocuklardır.** “Sarı ne demek, anne?”, “Traktör ne ki?”, “Bunun adı neden sandalye? Sandal sandalye mi yer?”, “Masanın adını neden masa koymuşlar? Ben minnos desem olmaz mı?”, “Ben adaleti hiç sevmem çünkü Adalet’in içinde et var.”, “Diş fırçasım nerede anne?”

İnsan soru sormayı bırakınca büyümüş demektir ve sorgulamayı bırakırsa dilbilim ile ilişkisi kesilir. Çocuklar dünyanın en iyi **etimologlarıdır.** Çocuklar en iyi **Türkçeciler’dir.** Çocuklar en iyi **öğretmenlerdir**, felsefecilerdir, **düşünürlerdir**, kavram **işaretleyicilerdir.** Yaşasın çocuklar!

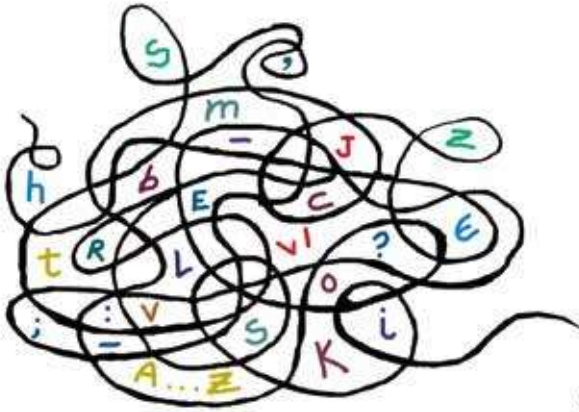
Çocuk kelimesinin kullanım alanlarına baktığımızda Arapça “yavru” anlamındaki “velet” ve çoğulu olan “evlat” (evlatlar sözcüğü veletler oluyor), Farsça “yüksek” anlamındaki “bala” ya da Türkçe “erkeklere oğlan, dişilere kız diyerek kullanılıyor. Hafızanızı şöyle bir yoklarsanız Anadolu’da “Kaç çocuğun var?” sorusuna cevap olarak, “Üç oğlum,

iki kızım var” diye cevap verirler. Yahut sadece erkek çocuklarının sayısı söylenir ve kız sayısı peşine eklenir: “Hiç çocuğum yok, 3 kızım var.” **Erkek** sözcüğü ise cinsiyeti eril olan, erk sahibi (erk:güç) kişidir. **Çocuk** sözcüğüyle cinsiyet kavramının niteliği göz ardı edilmiştir. Cinsiyeti ne olursa olsun “çocuk” sözcüğü kullanılır. Şimdi tam bir çocuk, bala, oğlan/kız gibi düşünelim. Dilimizi birazcık irdeleyelim.

“

Çocukların kelime sorgulamalarını dikkate alınız. Bir sözcüğü anlamakta güçlük çekiyorlarsa ya da bir eki kelimeye yanlış getiriyorlarsa (diş fırçasım gibi) bu işte mutlaka sorgulanacak bir şeyler vardır.

”

“

Türkçe’de “-ler -lar” çoğul eklerinden başka çoğul eki vardır. O da “z” ekidir. Türkçe’de aslında tekliğin de bir eki vardır ve “n” teklik ekidir. Günümüzde tekliğin işareti yani eki yoktur.

”

tane olan demektir. “Z” eki burada aynı zamanda “aynısından” anlamı katmıştır.

Organlarımız da içerik olarak ikizdir. Peki ya neden **kulak** iki tane, temelde burun iki delikli ama “n” ile, boğaz bir tane ama “z” ile bitmiştir? Kulak sözcüğü “**kul**” kökünden türemiştir. “Kul” Eski Türkçe’de “*ışitmek*” demektir. Burun, “**bur**” kökünden türemiştir. “Bur” sözcük anlamı olarak “*Kokmak, tütme*”tir. Gelelim “boğaz” sözcüğüne, “boğaz” sözcüğü “**boğ**” kökünden gelir ve “*sıkmak, daralmak*” demektir.

“Dudak” sözcüğünden söz etmeden olmaz şimdi. İki dudak bir ağız eder. “Dudak” sözcüğü “**tut**” kökünden delir. Zamanla ses değişimine uğramıştır. Aslı “*tutak*”tır. “Gırtlak” sözcüğü “**gır**” yansıma sesinden vs...

Örneklerden de anlaşılacağı üzere Türkçe’de “**-ler -lar**” çoğul eklerinden başka çoğul eki vardır. O da “**z**” ekidir. Türkçe’de aslında tekliğin de bir eki vardır ve “**n**” teklik ekidir. Günümüzde tekliğin işareti yani eki yoktur.

Biz diyoruz ki, “*Türkçe sondan eklemeli bir dildir ve ekler kelimenin kökünü değiştirmez.*” **Değiştiriyor** incelediğimiz kadarıyla. “**Ben**” sözcüğü “**Biz**” sözcüğüne dönüştüğüne göre kök değişti, öyle değil mi? Hayır değil! Aslında değişmiyor. Burada sadece **ses uyumu** vardır. Bazı harfler bazı sesler ile anılmaya alışkın olduğundan yanına onu çekerek kulağın aşına olduğu bir ahenk sağlar.

Dillerin hepsi eskiden **konuşma diliydi**. Haliyle insanlar sözcükleri telaffuz ederken nasıl rahat ediyorlarsa öyle telaffuz etmişlerdir. Eskiden Türkçe fiiller tek harfliydi.

“**e(mek)**” şimdiki “**eğitmek**” sözcüğünün atasıdır. Yeni durum ve olaylarla karşılaştıkça sözcük yeni ekler almış ve bu duruma gelmiştir. Kök zaten tek harf olduğundan değişim kökende değil gelen ektaki ses uyumundadır.

Dil, Doğan Aksan’ın da dediği gibi, “*Büyülü bir düzendir.*” Matematiksel bir deha içerir. Düşünceleri kodlar ve bunları dışarıya iletir. “**Yapsın**” dediğinizde yapması gereken üçüncü tekil şahıs olan “**o**”dur. İkinci tekil şahıs olan “**sen**” ise birinci tekil şahıs olan “**ben**” in emrini taşıyan şahıstır. Sözcük emir içerir ve şahıslar arasında **astlık-üstlük** ilişkisi kurar. Cümlede ne yapması gerektiği, nasıl yapacağı, ne zaman yapacağı, kiminle yapacağı gibi konulara açıklık getirilmemiştir. Bunun cevabı belli ki konuşmanın önceki cümlelerinde verilmiştir. Emri taşıyan kişi konuya hâkimdir.

Çocukların kelime sorgulamalarını dikkate alınız. Bir sözcüğü anlamakta güçlük çekiyorlarsa ya da bir eki kelimeye yanlış getiriyorlarsa (*diş fırçasım gibi*) bu işte mutlaka sorgulanacak bir şeyler vardır. Siz de ona sorular sorun nerede takıldığını anlamak için. Zira, takıldığı yer **dilin matematiğine uymuyordur** ve istisnayı matematiksel olarak beyinde kodlama yapmak için size sorular soruyordur. Ona yardımcı olun. Görmezden gelerseniz çocuk o sözcüğü hiçbir zaman anlamayacak, ezbere kullanacaktır. Ne mi olacak sonra? Cezbedici olsun diye veriyorum bu örneği: Üniversite sınavında anadili olan Türkçe’de yanlış üstüne yanlış yapacak. Paragraf sorularında bocalayıp dilbilgisinde yayan kalacak. Sözcükleri yüzeysel anlayacak. Hayatını bilmediği bir dille tüketecek ve dilini bilmediği bir ülkede yabancı gibi yaşayacak.

Birinci tekil şahıs zamiri olan “**ben**” sözcüğünün birinci çoğul şahıs hali “**biz**”dir. “Biz” teoride “benler” demektir. (*Benden bir tane vardır. O sebepten “biz” sözcüğü “ben” sözcüğünün değil “ben ve yanımdakilerin” çoğuludur. “Birinci çoğul şahıs” kavramı doğru değildir.*) İkinci tekil şahıs zamiri olan “**sen**” sözcüğünün çoğulu “**siz**”dir. (“*Siz*” sözcüğü de “sen” sözcüğünün çoğul hali olamaz. Zira senden de bir tane vardır. “*Siz*” sen ve yanındakiler demektir.) Üçüncü tekil olan “**o**” sözcüğünün çoğulu “**onlar**”dır. (*Burada da diğerleri gibi bir kavram çatışması mevcuttur.*)

Belki dikkatinizi çekmiştir, tekil haller “**n**” ile çoğul haller ise “**z**” ile bitmiştir. Rastlantı olabilir mi? Bu kadar mı peki? Ne münasebet, tabii ki değil! Organlarımızı düşelim: beyin, burun, karın, göz, diz, ağız, omuz, geniz, yüz... “**n**” ile biten **addaki organlar vücudumuzda tek, “z” ile bitenler ikiser tanedir**. İki demişken “ikiz” sözcüğünü de incelemeyen geçmek olmaz: **İkiz, “aynısından” iki**

SOĞUK YAZ

Gwen Cole // Yabancı Yayınları, 2019

Bugün, liseden terk ve geleceği olmayan bir genç. Yarın, İkinci Dünya Savaşı'nda çarpışan bir asker.

Kale Jackson, bir gün İkinci Dünya Savaşı'nda keskin nişancılık yaparken dostlarının ölümlerine şahit oluyor, ertesi güne sıradan hayatına geri dönüp sevdikleriyle arasında giderek büyüyen uçurumdan sağ çıkmaya çalışıyordu. Geçmişten gelen fiziksel ve ruhsal yaralarını gizlemek her gün daha da zorlaşıyordu.

Eski komşusu Harper'ın kasabaya taşınmasıyla kaybettiğini sandığı umudu tekrar içinde filizlendi. Eğer yeterince pratik yapar ve aşka tutunursa, kalıcı olarak şimdiki zamanda kalabilir ve bir daha asla üşümezdi. Belki her şey için çok geç değildi.

Fakat geçmişe dair bir makale, onları kaçınılmaz soruyla yüzleşmek zorunda bırakacaktı: Kale gelecek sefer geçmişe gittiğinde dönebilecek miydi?

KARANLIĞIN ŞARKISI

Marci Lyn Curtis // Yabancı Yayınları, 2020

Karanlığa hapsedim sanırsın
Fakat hayallerin ve sevginin ışığı
En beklemediğin anda tekrar parlayıverir.

Her şey güzel olacak. Maggie yeni okuluna, yeni durumu-na, yeni hayatına alışacak. Herkes böyle söylüyordu. Ama gerçek şu ki, menenjit yüzünden kör olduğundan beri hiçbir şey iyiye gitmiyordu ve hayır, Maggie buna alışmayı kesinlikle düşünmüyordu. Ta ki muhteşem bir şekilde yere yapışıp kafasını çarpana kadar.

Birden tekrar görebilmeye başlamıştı. Yani en azından bir kişiyi: Ben isminde on yaşındaki neşeli bir oğlanı. Sınırlara değil olasılıkların büyüüne inanan Ben ve abisi (aynı zamanda favori müzik grubunun solisti) Milton sayesinde hem içinde büyümekte olan şarkı ona hayallerine giden yolu gösterecek hem de sevginin her çeşidiyle yeni baştan tanışacaktı.

Fakat neden sadece bir kişiyi görebildiğini sorguladığında çok önemli bir şeyi keşfedecekti: Kazanmak için bazen kaybetmek gerekirdi.

= 90' LAR = POP

Kimi **Ezginin Günlüğü** ile *'Aşk Bitti'* derken; kimi **Kayahan**'la *'Bir Yemin Ettim ki Dönemem'* dedi. Kimileri **Barış Manço**'dan esinlenip *'Anlıyorsun Değil Mi?'* diyerek kendini sevgiliye anlatmaya çalışırken, kimileri de **Şahsenem**'in *'Gözyaşlarım Anlatır'* mırıldanıp duygularının yoğunluğunu dile getirdi. **Sezen Aksu** dinleyenler de *'Gülümse'nin* sözlerine eşlik ederken, hayatın tüm olumsuzlukları karşısında aynaya umutla bakmayı denedi. Evet, 90'lı yıllar pop müziğinden bahsediyoruz.

90'lar pop müziğin altın çağını yaşadığı, **kasetçalar** (walkman) kültürünün yaygınlaştığı, kaset ekonomisinin canlanıp şarkılarda **hızlı ritimlerin** kullanıldığı dönem olarak akıllarda yerini aldı. Pop şarkıları metalaştı, bu da müzik endüstrisinde **görselliğe olan ihtiyacı** ortaya çıkardı. Dönemin teknolojik gelişmeleri ritme dayalı müziklerin üretilmesine, bu da **müzik kliplerinin** televizyon kanallarında dönmeye başlamasına neden oldu. Bu dönemde yapılan albüm tanıtımları, pazarlama stratejisinden nasibini

olarak önemli hale geldi. Özellikle, yirmi dört saat müzik yayını yapan **radio kanalları** ve **özel televizyonların** yalnızca klip yayımlayan kanalları takip edilir oldu.

Aslında hikâyeyi özetleyecek olursak; **90'lı yıllar**, ülkemizde pop müziğin patladığı, o güne dek *'Türk hafif müziği'* ya da *'Türkçe sözlü hafif batı müziği'* olarak anılan türün isim değiştirerek *'Türk pop müziği'* olduğu, yan yana geldiğinde hiçbir anlam ifade etmeyen ancak kulağa hoş gelen sözcüklerin bir arada kullanılmasıyla oluşturulmuş müzik dilinde art arda sayısız albümlerin çıktığı, özel radyolarla ve müzik televizyonlarıyla tanıştığımız, bir insanın bir kliple bir gecede şöhret olduğu yani pop müziğinin yükselmeye başladığı yıllar...

Çoğumuzun anılarında bu şarkıların yer edindiği ise kaçınılmaz bir gerçek. Benim gibi çocukluğunu veya gençliğini 90'larda geçiren büyük bir kitle bugün 90'lar Türkçe pop şarkılarını dinliyor, söylüyor, eşlik etmekten de hoşlanıyor. Youtube'da 90'ların Türk pop şarkılarına ait videolarının altında **geçmişe duyulan özlemi** ifade eden yorumların yaygınlığı da su götürmez bir gerçek.

Acaba nostalji dalgasında sıra 90'lara mı geldi? Zamanla yeniden popüler olan akım, hem endüstrinin kendi sistemi içinde sosyoekonomik canlılık oluşturuyor hem de yeniden yorumlanıyor. Belki de 90'lar Türkçe pop da benzer bir süreçten geçiyor. Çünkü 90'lar pop Türkiye'de en kapsayıcı kitleye sahip olan müzik türü; dolayısıyla yeniden popüler olması da bir noktada kaçınılmaz. Bu döngü, hem o dönemi yaşayan hem de denk gelemeyip merak eden dinleyici tarafından destekleniyor. Zaten sadece Türkiye'de değil, dünyada da bunun sosyolojik açılımları benzer. Avrupa ve Amerika'da da radyolarda veya sosyal medyada 70'li, 80'li ve 90'lı yıllara ait kurulan radyo ya da televizyonlarda yayınlar yapılıyor ve telif hakları o veri tabanı üzerinden hareketleniyor.

Üzerinden yirmi küsur yıl geçse de aslında **90'lı yıllar dün gibi**. Sanki bir yandan yeni, bir yandan bir hayli geçmişte kalmış gibi. Bunda günümüz sanatçıların 90'lı yıllardan kalan bir sürü şarkıyı şimdiye taşımasının da etkisi büyük. Kendi adıma konuşayım, o dönemdeki pek çok şarkıyı bugün severek dinliyor, söylüyorum, zaman zaman da çalıyorum.

Yaşasın 90'lar...

ÇAĞRI

Çağrı (Özgün adı: The Message), Mustafa Akkad'ın yönettiği, İslamiyet'in doğuşunu konu alan 1976 yapımı filmidir. Film İslamiyet'in, Peygamberimiz Hz. Muhammed'in önderliğinde doğup yayılmasını anlatmaktadır. Filmin tamamına yakını Libya'da, bazı yerleri ise Fas'ta çekilmiştir. Filmde Peygamber'in yüzü hiç gösterilmemiş, sadece bazı olaylar onun gözüyle gösterilmiştir.

Yönetmen Mustafa Akkad'ı Anlamak

Üzerine bir şeyler yazmaya çalıştığımız film, yönetmeninin varını yoğunu ortaya koyup ömrü boyunca seyircisine sunabildiği iki eserden ilki ve özellikle de ideali ise filmi anlama-nın yolu bir bakıma yönetmeni anlamakla başlar diyebiliriz. 1930 yılında, perişan bir coğrafyada, Fransız sömürgesi altındaki Suriye'de dünyaya gelmiştir Akkad. Küçüklüğünden beri sinemaya ilgi duymaktadır. Sanat dünyasını Hollywood filmleri ile beslemiştir. Sinemaya olan yoğun ilgisi babasının pek hoşuna gitmese de annesi her daim yanındadır. Ancak annesinin de bir tek şartı vardır: Sinemayı Allah'a hizmet etmenin bir aracı olarak kullanmak. Belki babasının sinemaya karşı soğuk duruşu aynı kaygının sonucu olacak ki on sekizine basan oğlu, yönetmenlik ve yapımcılık eğitimi almak için Amerika'ya giderken ona sadece yol harçlığı değil bir de Kur'an verir.

Akkad'ın Hollywood'a karşı bu fazla ilgisi belki göze bata-bilir ama o tarihlerde Suriye'de sinemaya gönlünü kap-tıran birisi için bu çok da yadırganamayacak bir durum-dur. Hele bir de büyük hayalleri varsa... Zira 1946'ya kadar bağımsızlık mücadelelerinin verildiği Suriye'de sinema namına ciddi gelişmeler yaşanması zordur, bu bağımsızlık sonrası da iktidar mücadeleleri, darbeler arasında sinema, gelişimi için yine pek uygun bir iklime kavuşamaz. Ta ki 1960'lara kadar... Akkad ise zaten bu tarihlerden çok daha önce sinemanın kalbine seyahat etmiştir. Hatta 1962'de David Lean'ın yönetmenliğini üstlendiği Lawrence of Arabia'yı izledikten, Ömer Şerif'in oyunculuğunu gör-dükten sonra aldığı ilhamla çoktan aklında sinemaya dair bazı temel şeylerin şekillendiğini ifade etmiştir.

Akkad, Kaliforniya'da (UCLA-University of California at Los Angeles) birincilikle bitirdiği sinema eğitimini, yüksek lisansla (USC-University of Southern California) kemale erdirdi. USC'de tanıştığı yönetmen Sam Peckinpah, sine-madaki akıl hocası olarak onun hayatını değiştirir ve Hol-lywood ile yakın temaslara kurmasını sağlar. Aslında Pec-kinpah, Cezayir Devrimi ile ilgili bir film için onu danışman olarak almak istese de bu proje hiç gerçekleşmez. Yine de Akkad, CBS televizyonuna yapımcı olarak girene ka-dar Peckinpah ona destek olur. Bu kanalda geçirdiği yıllar ona önemli tecrübeler kazandırmıştır. Örneğin; kendisine ait yaptığı bir programa Anthony Quinn konuk olmuştur.

Akkad, ana-babasının duasıyla çıkmıştır Amerika yolla-rına. Bu duanın temelinde İslam'a hizmet vardır. Babası maddi bir dayanak sunamaz evladına, yüreğinden süzüp verdiği Kur'an dışında. Bir Müslüman olarak Amerika'da geçirdiği süre içinde şahit oldukları kafasında bazı sorular meydana getirir: Yüz binlerce mensubu olan bir din nasıl bu kadar az tanınır? Batı İslam'a nasıl bu kadar yabancı kalabilir? Amerika tecrübesini, geçmişini, bugününü, si-nemayı, İslam'ı, Batıyı birlikte değerlendirdiğinde artık bir vazifeyi ifa etmenin mecburiyetini hisseder yüreğinde: "İslam'ı hakkıyla anlatmak..."

Akkad, kendi ifadesiyle İslam dünyası ile Batı arasında bir köprü kurmak istemiştir. İslam'a karşı bu kadar yabancı ve bir o kadar da önyargılı olan Batı'ya meseleyi temelinden anlatmak ister. Bunun için hem konjonktür hem de kendi-si açısından en etkili olan yolu seçer: İslam'ın doğuşunu anlatan bir film... Bu öyle bir film olmalıydı ki hem The Ten Commandments, Ben Hur gibi güçlü bir prodüksiyon olmalıydı hem seyirciyi etkilemeliydi hem de en önemlisi olarak İslam'ı aslına uygun olarak anlatabilmeliydi. Ayrıca bunu köprünün iki ucunda da başarabilirdi. Yani hem Batı'da hem de İslam dünyasında... Ancak bu köprünün bir ucunda kabul gören dil İngilizce iken diğer ucunda Arapçadır. Ve Akkad, hiçbir dublajın filmin gerçek etkisini koruyabileceğine inanmaz. O halde bu sorunu çözmenin tek bir yolu vardır o da iki farklı dilde iki film birden çekilmesidir. Hayatında ilk defa uzun metraj film yapmak isteyen biri bu düşüncelere sahipse o ya ahmaktır ya da dâhi... Emin olabilirsiniz, Akkad bir sinema dâhisidir. Bu söylemi sinema konusunda kendisiyle temas kurmuş bir-çok kişiden duyabilirsiniz. Ama biz o çok ses getiren filmi-nin üzerine biraz eğilirsek zaten bunu görebiliriz.

(Akkad, gerçekten de iki film birden çekmiştir. Bu filmler aynı sette, aynı zamanda ama farklı oyuncularla farklı dillerde çekilmiştir. Örneğin; bir set kurulup Amerikalı oyuncularla bir sahne çekildikten sonra onlar dinlenirken Arap oyuncular sete gelmiş ve aynı sahne tekrar çekilmiştir. Filmin İngilizce versiyonu *The Message* ismiyle, Arapça versiyonu ise *El-Risale* ismiyle vizyona girmiştir. Bu yazıda sadece *The Message* ismiyle vizyona giren film ele alınmıştır.)

Aşması gereken birçok zorluk çıkmıştır önüne. Öncelikle iyi bir senaryoya ihtiyacı vardır. **Waterloo** (büyük bütçeli ve 2 BAFTA ödülü almış bir yapımdır) filminin senaryo ekibinde de yer almış **H.A.L. Craig'in** de aralarında bulunduğu bir senaryo ekibi oluşturur. Bir çöl filminde etkileyici sahneler yakalayabilecek güçlü bir görüntü yönetmeni gereksinimini **Jack Hildyard'ı** (*The Bridge on the River Kwai* filmiyle 1957'de Oscar kazanmıştır) ekibine katarak karşılar. Unutulmaz müzikler için sinemanın efsanevi müzisyeni **Maurice Jarre** (çok defa Oscar kazanmış ve yine çok defa Oscar'a aday olmuştur) ile ekibini güçlendirmiştir. Ve tabii ki filmi sürükleyecek, performansıyla hafızalara kazınacak bir başrol oyuncusu tercihini **de Anthony Quinn'den** yana kullanmıştır.

Suriyeli bir yönetmenin Amerika'ya gelip ilk uzun metraj filmi için böyle güçlü bir ekip oluşturması kesinlikle dikkate değerdir. Ancak daha öncede bahsedildiği üzere uzun süredir Amerika'da bulunan ve Hollywood ile temas halinde olan Akkad için ekibini oluşturma sorununun, karşısındaki esas zorluklardan olduğu söylenemez. Onun karşısındaki esas zorluklardan biri sinema ile İslam dininde var olan hassasiyetleri uzlaştırmaktır. İslam'ın doğuş öyküsünü anlatan bir film çekmek istiyorsunuz ama Hz. Muhammed'in, ailesinin ve dört halifenin görüntülerine ve seslerine filminizde yer veremiyorsunuz. İşte bu gerçekten bir zorluktur. Aslında bu zorluk, filmde nelerin çekilip nelerin çekilemeyeceği hususunda dini kurallarla ilgili daha genel bir sorunun en büyük parçasıdır. Yani Akkad'ın karşısındaki ilk büyük zorluk bir fetva almaktır.

Görüldüğü gibi başta yönetmen olmak üzere bu film ekibinin işi oldukça zordur. Hele bir de senaristleri düşünün...

Çıkacak fetvaya göre her şeyi şekillendirmeleri gerekmektedir. Akkad, Kahire'deki El-Ezher Üniversitesi'nden -Suudiler bu durumdan pek hoşnut olmasalar da- bir fetva alır. Ancak çok az sayıda sahabeyi filminde gösterebilecektir. Tahmin edileceği üzere bunlardan biri de **Hz. Hamza'dır**. Ve Akkad da tercihini Hz. Hamza'dan yana yapar. İslam'ın ortaya çıkışının anlatıldığı bu film, Peygamberi merkeze alarak değil, Hz. Hamza üzerinden anlatılacaktır. Senaryo yazılır ama sayfa sayfa fetva kurulu tarafından incelenir. İsmine dâhi müdahale edilir. İlk olarak *Mohammad, Messenger of God* olarak düşünülürken daha sonra sade bir ifadeyle **The Message** olarak değiştirilir. Ama nihayet **1974'te Fas'ta** 'motor' denilebilmiştir.

Filmin manevi koşullarına dair yaşadığı bu zorluğun dışında bir de karşılaştığı maddi zorlukları vardır. Burada Hollywood'u anmaya dahi gerek görmüyorum. Zira böyle bir projeye destek vermesi beklenemezdi ki zaten vermedi. Bu iş Müslümanlar tarafından yapılacaktır. Aslında temel sorun Suudi Arabistan'dır. Suudiler en başından, El-Ezher fetva verdiğinden beri projeyi reddetmiş, karşı durmuşlardır. Kuveyt, Libya ve Fas filme finansal destek sağlayacakları konusunda garanti verirlerken Suudiler mesafeli yaklaşmışlardır. Ama netice itibarıyla Suudiler, baskı yaparak önce Kuveyt'e filme finansal desteğini geri çektiler, daha sonra Fas'ın desteğini engellemiş hatta çekimler başladıktan kısa bir süre sonra ekibin Fas'tan çıkarılmasını sağlamışlardır. Tüm bu olumsuzluklar karşısında dik duran sadece Libya lideri **Kaddafi** olmuştur ve film ekibini Libya'ya davet ederek gereken her türlü desteği vermiştir.

Tüm zorlukları aşan Akkad, 1976 yılında filmi bitirip vizyona sokmayı başarır. Maalesef çok az salonda gösterimine izin verilen film, sinema sektöründeki bu adil olmayan koşullarda kendisinden beklenen etkiyi gösteremez. Aksine çok yoğun ve çok ağır eleştirilere maruz kalır. Yani Batı'nın önyargısı devam etmektedir. Çoğu eleştirmen, filmi izlemeden filmin Hristiyanlık karşıtı, Yahudilik karşıtı

unsurlar barındırdığı gibi asılsız iddialarda bulunur. Maalesef İslam dünyasında daha vahim tablolarla karşılaşırız. Örneğin; Anthony Quinn'in aslında Hz. Muhammed'i oynadığı gibi filmi izlemeden söylentiler çıkarmak yine karşımıza çıkmaktadır. Ama asıl korkunç olanı 1977 yılında İslamcı olduğunu iddia eden bir grubun Washington'daki iki kişinin ölümüyle sonuçlanan rehine krizidir. Bu grubun taleplerinden biri de Çağrı filminin vizyondan kaldırılmasıdır.

Peki, tüm bu olumsuzlukları üzerine celb edecek ne vardı bu filmde?

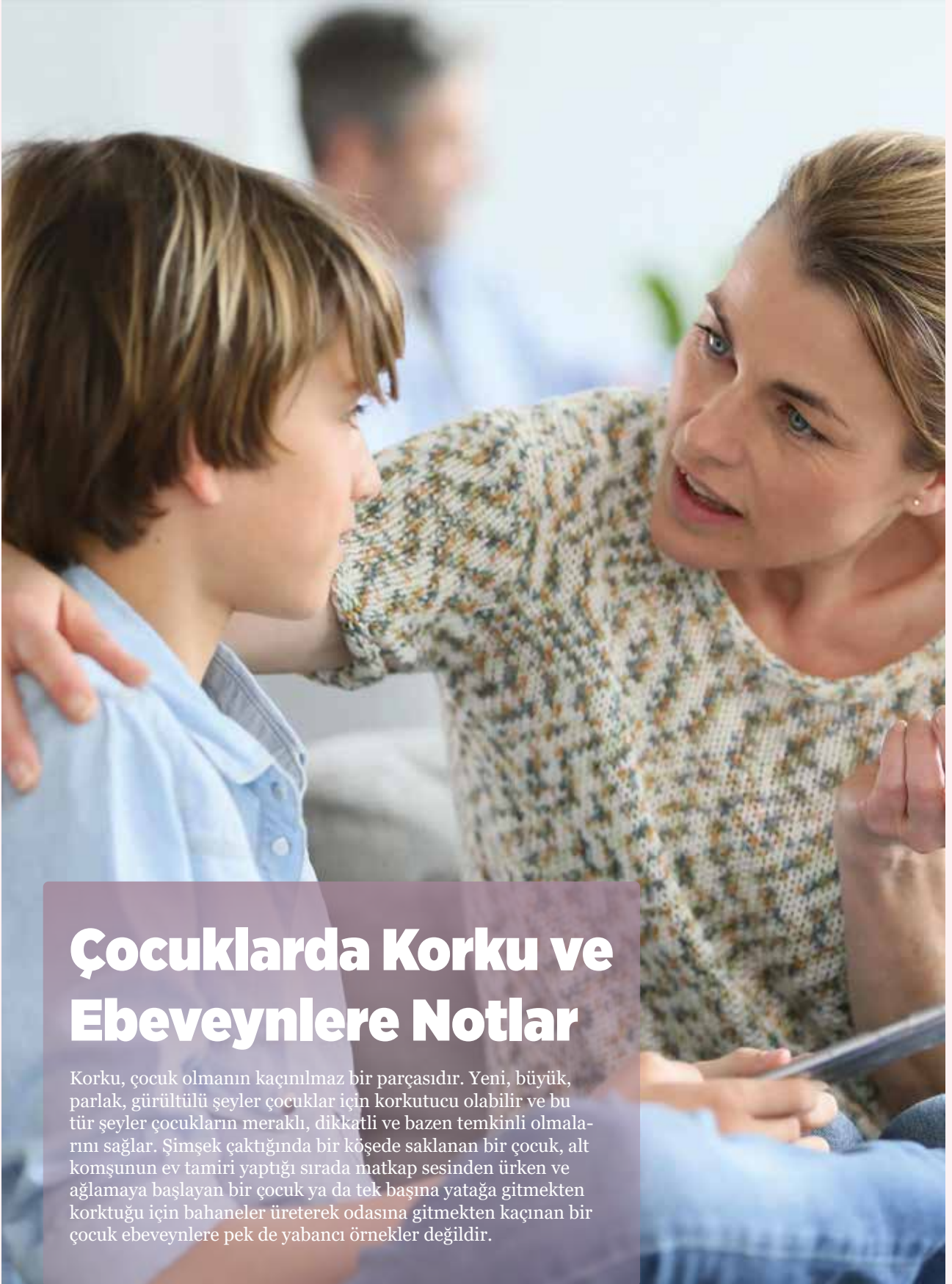

BOCCE

Hayatımızın en önemli vakitleri kendimize ayırdığımız, kendimizi dinlediğimiz, kendimiz olabildiğimiz vakitlerdir. İşte kendimize ayırdığımız bu zaman dilimleri **nitelikli zaman** ya da serbest zaman olarak değerlendirilmektedir. Bu serbest zaman içinde yapılan ve insana **mutluluk ve haz veren her türlü etkinlik/aktivite** bütünlüğüne **rekreasyon** adı verilmektedir. Bu etkinlikleri yaparken önemli olan insanın bu sportif faaliyetleri yaparken zorlanmaması, haz duyması, **sağlık, psikolojik, fiziksel ve sosyal faydalar** elde etmesidir. Tam da bu tanımlara uygun olan spor dallarından biri de **Bocce'dir**. Bu sporun yapılmasında atletik bir vücut yapısı gerekmediğinden Avrupa'da en fazla yapılan **açık hava sporlarından** biridir. Bocce sporunu bir rekreasyon olarak değerlendirecek olursak bu spor dalı;

- Temel ihtiyaçların dışındaki ikincil ihtiyaçların tatmininde önemli rol oynar.
- Zararlı alışkanlıklardan uzak tutar.
- Yaşam kalitesini artırır. Ruhsal doyum sağlar, mutluluk verir, moral değerlerini yükseltir.
- Bireysel ya da takım halinde yapılan bir spor olması nedeniyle kişinin sosyalleşmesini sağlar. İnsanlar arasında dayanışma kültürü ve dostluklar oluşturur ve toplumsal bütünleşme sağlar.
- Rekreatif kişilerin sorumluluk bilinci üst düzeydedir.
- İnsanları düşünmeye, yeni fikirler üretmeye ve kendini geliştirmeye teşvik eder.

Çocuklarda Korku ve Ebeveynlere Notlar

Korku, çocuk olmanın kaçınılmaz bir parçasıdır. Yeni, büyük, parlak, gürültülü şeyler çocuklar için korkutucu olabilir ve bu tür şeyler çocukların meraklı, dikkatli ve bazen temkinli olmalarını sağlar. Şimşek çaktığında bir köşede saklanan bir çocuk, alt komşunun ev tamiri yaptığı sırada matkap sesinden ürken ve ağlamaya başlayan bir çocuk ya da tek başına yatağa gitmekten korktuğu için bahaneler üreterek odasına gitmekten kaçınan bir çocuk ebeveynlere pek de yabancı örnekler değildir.

Çocukların **korktuğu konular** gelişim dönemlerine göre değişmektedir. Örneğin; 8-9 aylık **bebekler** bildikleri insanların yüzlerini tanımaktadır. Bu sebeple yabancı ve **yeni yüzler** onları korkutabilir. **10 ay ve 2 yaş** arasında oldukları dönemde ise çocuklar ebeveynlerinden **ayrılma** anksiyetesi yaşayabilirler. Ebeveynlerinden ayrılmak istemez ve sürekli onların yanlarında olmasını isterler. Çocuklar **4-6 yaş** aralığında soyut-somut ayrımını yapamaz ve hayallerinin gerçek olmadığına dair bir fikre sahip olamaz. Bu sebepten dolayı bu yaş döneminde yatağın altından bir **canavar** olduğu fikrinden, karanlıktan, gürültülü seslerden aşırı derecede korkabilirler. Çocuklar **7 yaş sonrasındaki** dönemde gelişimlerinin etkisiyle soyut-somut ayrımına varmaya başlar. Bu dönemde hayatta karşılaşılabilecek **zorluklardan** korkabilirler. Örneğin; haberlerde duydukları **bir doğal afetin** başlarına gelebileceğinden, sevdikleri birinin yaralanabileceğinden, ölümden korkabilirler. Bunun yanı sıra **okul dönemi çocukları** oldukları için notlar, arkadaş ilişkileri, ödev gibi konularda **kaygı** yaşayabilirler. Ergenlik döneminde ise bakış daha çok **'ben'** olmaya yöneldiği için bu dönemdekiler görünüşleri, akranları tarafından kabul edilip edilmemeleri gibi konularda kaygı yaşayabilirler.

Çocukların **kaygı** duyduğu konular gelişim dönemlerine göre değişse de ebeveynlerin sorduğu tek soru **'Çocuğuma yaşadığı korku/kaygı ile baş etmesi konusunda nasıl destek olmalıyım? Neler yapmalıyım?'** olmaktadır. Bu yazıda ebeveynlerin çocuklarının yaşadıkları kaygıya yönelik uygulayabilecekleri destekleyici tutumlar üzerine odaklanacağız.

Çocuğunuzun Kaygısından Korkmayın

Ebeveynler çocuklarının herhangi bir korkusunu, kaygısını sezdiğinde öncelikli olarak **'Korkulacak bir şey yok.'** **'Bu kaygı duyulacak kadar büyük bir konu değil.'** gibi ifadelerle çocuklarını rahatlatmaya ve problemi ortadan kaldırmaya çalışmak-

tadır. Bu yöntem, çocuklar için kısa süreli etkili olsa da çocukların kendilerini nasıl sakinleştirebileceklerini öğrenme fırsatını engellemektir. Çocuğunuzun kaygılı olduğunu fark ettiğiniz anda yapılabilecek ilk şey **kendi kaygınızı kontrol etmek** ve sakince çocuğunuzu dinlemektir.

Çocuğunuzun Kaygısını Anlayın

Çocuklar kaygılarını tam ifade edemeyebilir. Bu noktada onlara **kaygılarıyla ilgili sorular sorarak** problemi netleştirebilirsiniz. Örneğin; çocuğunuz köpeklerden korkuyorsa ona **'Köpekte tam olarak seni korkutan şey nedir?'** **'Korktuğun belli bir köpek var mı?'** **'Herhangi bir köpek seni korkutacak bir şey yaptı mı?'** gibi sorular sorarak sorunu netleştirebilirsiniz. Böylece nasıl yardımcı ve destek olacağınız konusunda fikir sahibi olabilirsiniz.

Çocuğunuzun Destekleyin

Çocuğunuza onun problemini anladığınızı, onu ciddiye aldığınızı, bahsettiği durumun kaygı olmasının normal olabileceğini ve bu durumun birçok çocuğun da başına gelebileceğini ifade edin. Böylece çocuğunuz anlaşıldığını hissederek rahatlayacaktır.

Plan Yapın

Çocuğunuzla birlikte onun kaygısını yenebilmek için **ulaşılabilir hedefler oluşturun.** Belirtilen örnek uygulayabileceğiniz adımlar konusunda size yardımcı olacaktır.

Örnek: Çocuğunuz **karanlıkta uymaktan korkuyorsa** çocuğunuzla anlaşmaya vararak hazırlayabileceğiniz planın basamakları aşağıdaki gibi olabilir;

“

Korku, çocuk olmanın kaçınılmaz bir parçasıdır. Yeni, büyük, parlak, gürültülü şeyler çocuklar için korkutucu olabilir ve bu tür şeyler çocukların meraklı, dikkatli ve bazen temkinli olmalarını sağlar.

”

İlk akşam: Kendisini yatırdıktan sonra birkaç kitap okumak ve sonrasında ışıkları kapatıp çocuğunuz uykuya dalana kadar odada sessizce kalacağınız konusunda anlaşabilirsiniz.

İkinci akşam: Kendisine bir kitap okumak ve sonrasında ışıkları kapatıp kapıyı aralık bırakarak odanın dışında uykuya dalmasını beklemek konusunda anlaşabilirsiniz.

Üçüncü akşam: Kendisine bir kitap okumak ve sonrasına ışıkları ve kapıyı kapatarak odanın dışındayken uykuya dalmasını beklemek konusunda anlaşabilirsiniz.

Dördüncü akşam: Kendisine bir kitap okumak ve sonrasına ışıkları ve kapıyı kapatarak odadan ayrılmak konusunda anlaşabilirsiniz.

Destekleyici ve Sabırlı Olun

Değişim sabır gerektiren ve zorlu bir süreçtir. Çocuğunuzla hazırladığınız **plana uymak**, çocuğunuzun davranışlarına tutarlı tepkiler vermek ve onların gelişimlerini, değişim isteklerini desteklemek önemlidir. **'Çok cesur davranıyor-sun.'** **'Bugün odanda yarım saat yalnız kalmanın ne kadar cesurca olduğunu düşündüm. Bakalım yarın daha uzun sürdürebilecek miyiz.'** **'Dün alt komşudan gelen matkap sesine karşı cesurca bir tepki verdin.'** gibi çocuğun değiştiremeyeceği özelliklere değil davranış ve tutumlarına karşı motive edici ve destekleyici olmak önemlidir.

Çocukların gelişim dönemine göre geliştirebileceği bazı korkular normaldir. Yukarıda bahsedilen yöntemler ve destekleyici bir tutumla çocukların **duygu düzenleme becerilerini geliştirebilmelerine yardımcı olabilirsiniz.** Ancak çocuğunuz, korkusu sebebiyle yaş ve gelişim dönemine göre aşırı tepkiler veriyor, okula gitmiyor, sosyal aktivitelere katılmıyor veya fiziksel belirtiler sergiliyorsa bu konuyu bir **uzmanla** görüşmek faydalı olacaktır.

MEVLÂNÂ Celâleddîn-i Rûmî

Mevleviyye tarikatının kurucusu, mutasavvıf, âlim ve şair.

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, 30 Eylül 1207 tarihinde bugün Afganistan sınırları içerisinde bulunan Horasan'ın **Belh** şehrinde dünyaya geldi. Yaşadığı dönemde Anadolu'ya **Diyarı-ı Rum** denildiği için **Rumi** soyadını, zaman içinde de kendisine duyulan büyük saygının ifadesi olarak efendimiz manasına gelen **Mevlânâ** adını almıştır. Mevlânâ, Mesnevî'nin girişinde adını **Muhammed b. Muhammed b. Hüseyin el-Belhî** diye kaydetmiştir. "Sultan" manasına gelen Farsça "*Hudâvendigâr*" unvanı da kendisine babası tarafından verilmiştir. Ayrıca doğduğu şehre nispetle "*Belhî*" olarak anıldığı gibi hayatını geçirdiği Anadolu'ya nispetle "*Rûmî*, *Mevlânâ-i Rûm*, *Mevlânâ-i Rûmî*" ve müderrisliği sebebiyle "*Molla Hünkâr*, *Mollâ-yı Rûm*" gibi unvanlarla da zikredilmektedir.

Dönemin kültür merkezlerinden Belh kentinde hocalık yapan, **Sultan-ül Ulemâ** (Bilginler Sultanı) lakabıyla anılan din bilgini ve hukukçu **Bahaeddin Veled'in** oğludur. Mevlânâ'nın annesi, Belh Emiri Rükneddin'in kızı **Mümine Hatun**; babaannesi, Harezmşahlar Hanedanlığı'nın Türk prensesi, **Melike-i Cihan Emetullah Sultan'dı**. Eflaki'ye göre Mevlânâ'nın büyükbabası Hüseyin Hatibi, derin bilgisiyle dönemini oldukça etkilemiş olan bir âlimdi. Kaynaklara göre, babası Bahaeddin Veled'in anne tarafından **Hazret-i Muhammed'in** (sav) torunu olan **Hazret-i Hüseyin'le** on dördüncü göbekten, baba tarafından da yine Hazret-i Muhammed'in seçilmiş dört dostundan ilki olan **Hazret-i Ebu Bekir Sıddık'la** onuncu göbekten yakınlığı vardı. Mevlânâ, bir rubaisinde **Türk** olduğunu belirtmektedir.

Mevlânâ'nın Batıya Göç Etmesi ve Eğitimi

Bahaeddin Veled, ailesi ve müritleriyle birlikte şehirden 1212-1213'de ayrıldıktan sonra **Hacca** gitmeye niyet ederek **Nişâbur'a** uğradı. Ünlü şeyh **Feridü'ttin Attar**, Esrarnâme (*Sırlar Kitabı*) adındaki ünlü kitabını Mevlana'ya hediye edip, onunla ilgili olarak babasına "Bir deniz bir ırmağın ardına düşmüş gidiyor. Umarım yakın bir gelecekte oğlunuz âlem halkının gönlüne ateş verecek ve onları yakacaktır." açıklamasında bulundu. Mevlânâ o tarihten itibaren Esrarnameyi her zaman yanında taşıdı. Daha sonra Mesnevi'sinde, Nişâbur'da gerçekleşen konuşmalarından ve Attar'ın kıssalarından sık sık söz edecekti.

Göç kervanıyla birlikte **Bağdat'a** giden ve kısa bir süre burada kalan Veled, **Kufe** yolundan **Kâbe'ye** hareket etti. Hac dönüşü, Şam'dan Anadolu'ya geçerek **Erzincan, Akşehir, Larende'de** (*günümüzde Karaman*) konakladı. Bu konaklama periyodu toplam **yedi yıl** sürmüştü.

Karaman'da bulundukları 1225 tarihinde on sekiz yaşında olan Mevlânâ, babasının isteğiyle saygın bir kişiliği olan Semerkantlı Hoca Şerafeddin Lala'nın kızı **Gevher Banu** ile evlendi. Oğulları **Mehmet Bahaeddin (Sultan Veled)** ile **Alaeddin Mehmet**, Karaman'da dünyaya geldiler. Mevlânâ Hazretleri, ilk eşi Gevher Hatun'un vefatından sonra **Kira Hatun** ile evlendi. Bu evlilikten de **Emir Alim** ve **Melike** isimli iki çocuğu oldu.

Bahaeddin Veled ve Konya

3 Mayıs 1228 tarihinde **Selçuklu Sultanı Alaeddin Keykubat'ın** ısrarlarıyla Bahaeddin Veled ve Mevlânâ, Selçukluların başkenti **Konya'ya** yerleştiler. Keykubat tarafından **Altınapa Medresesi'nde** ağırlanan Mevlânâ ve ailesine ordunun ileri gelenleri, medreseliler ve saray eşrafi büyük saygı duyuyor, Bahaeddin Veled'i sevenler gün geçtikçe artıyordu. Çok geçmeden Sultan Alaeddin Keykubat, sarayında Bahaeddin Veled'in şerefine büyük bir toplantı

düzenleyip, bütün ileri gelenleriyle birlikte onun manevi terbiyesi altına girecekti.

Veled'e gönülden bağlılığıyla bilinen **Keykubat**, onu hayranlıkla överken şu ifadeleri kullanıyordu: "Heybetinden gönlüm tir tir titriyor, yüzüne bakmaktan korkuyorum. Bu eri gördükçe gerçekliğim, dinim artıyor. Bu âlem benden korkup titrerken ben bu adamdan korkuyorum, Ya Rabbi bu ne hal? İyice inandım ki o, cihanda nadir bulunan ve eşi benzeri olmayan bir Allah dostudur."

Bahaeddin Veled, **24 Şubat 1231** tarihinde ardında ona yürekten bağlı binlerce müridini ve **Maarif** adlı eserini bırakarak hayata gözlerini yumdu.

Hocası Seyyid Burhaneddin-i Muhakkik-i Tirmizî

Şöhret peşinde olmayan ve tek dileği etrafındakilerin de aydınlanmasını sağlamak olan **Bahaeddin Veled**, oğlu Mevlânâ'ya tasavvufu öğretmişti. Onu yetiştirirken doğru yolu bulması, derin ve incelikli düşünebilmesi için sırlarını paylaşmıştı. Babasının vasiyeti, müritlerinin ısrarlı ricaları ve sultanın buyruğu üzerine Mevlânâ, ölümünden sonra Bahaeddin Veled'in yerine geçti.

1232 tarihinde babasının halifesi **Seyyid Burhaneddin-i Muhakkik-i Tirmizî'nin** Konya'ya gelmesiyle, Mevlânâ onun manevi terbiyesi altına girdi. **Tirmizli** olduğu için **Tirmizî** diye anılan Burhaneddin, Mevlânâ'yı o dönemde geçerli olan tüm İslâm bilimleriyle ilgili olarak bir sınava tabii tuttu. Mevlânâ'nın oğlu Sultan Veled'in daha sonra **İbtidânâme** (*Başlangıç Kitabı*) adlı kitabında da anlatacağı üzere Tirmizî sınav sonucunu açıklarken şu ifadeleri kullandı: "Bilgide eşin yok, gerçekten seçkin bir ersin. Ne var ki, baban hal ehli (gönül ve ruh adamı) idi; sen kal ehlinin (söz adamı). "Kal"ı bırak, onun gibi "hâl" sahibi ol. Buna çalış ancak o zaman O'nun gerçek vârisi olursun ancak o zaman güneş gibi âlemi aydınlatabilirsin."

Tirmizî'nin bu tavsiyesinden sonra Mevlânâ samimiyetle, **Seyyid Burhaneddin'i** babasının yerine koydu ve gerçek bir mürit olarak gönülden tam dokuz yıl ona hizmet etti. "Seyr-ü Sülûk" denen tarikat eğitiminden geçtikten sonra **Halep'e** gitti. Yüksek ilimlerde daha çok derinleşmek için **Halaviyye Medresesi'nde** fıkıh, tefsir ve usul ilimlerinde bilgin olan Adim oğlu Kemaleddin'den dersler aldı. Mevlânâ, Halep'teki öğrenimini tamamladıktan sonra Şam'a geçti.

‘Suskunluğum
asaletimdendir.
Her lafa verecek bir
cevabım var. Lakin
bir lafa bakarım
laf mı diye, bir de
söyleyene bakarım
adam mı diye! ,

h.1291 tarihli "Ya Hazreti Mevlana" yazan bir tekke levhası.

Burada ilmi incelemeler yapmak için dört yıl kaldı ve bu süreçte Şam'daki âlimlerle tanışıp, onlarla sohbet etme imkânı buldu.

Halep ve **Şam** medreselerindeki 7 yıllık öğrenimini tamamlayıp Konya'ya dönen Mevlânâ, Tirmizî'nin rehberliğinde nefsini yenmeye çalıştı, art arda **üç kez çile çıkarttı**. Üçüncü çilenin sonunda Seyyid Burhaneddin, Mevlânâ'yı kucaklayıp öperek; *"Bütün ilimlerde eşi benzeri olmayan bir insan, nebilerin ve velilerin parmakla gösterdiği bir kişi olmuştun... Bismillah de yürü, insanların ruhunu taze bir hayat ve ölçülemeyecek bir rahmete boğ, bu sûret âleminin ölümlerini kendi mana ve aşkıyla dirilt."* diyecek ve O'nu irşat ile görevlendirecekti. Mevlânâ, **Mesnevi** adlı eserinde bu süreçle ilgili şu bilgileri verecekti: *"Piş, ol da bozulmaktan kurtul... Yürü, Burhan-ı Muhakkik gibi nur ol. Kendinden kurtuldu mu tamamıyla Burhan olursun. Kul olup yok oldun mu sultan kesilirsin."*

Tirmizî, bir süre sonra öğrencisi Mevlânâ'nın tüm ısrarlarına rağmen Konya'dan ayrılmaya karar verdi. Kaynaklar, Tirmizî'nin bu kararıyla ilgili Mevlânâ'ya şu açıklamayı yaptığını yazacaktı: *"Buraya güçlü bir gönül aslanı yöneldi, sana gelecek. Ben de bir din aslanıyım. Biz birbirimizle geçinemeyiz, birbirimize ağır geliriz."*

Bu açıklamadan sonra **Kayseri'ye** giden **Tirmizî 1241 yılında vefat etti**. Ölüm haberini aldıktan sonra Kayseri'ye giden **Mevlânâ**, hocasının bıraktığı kitapları da alarak Konya'ya geri döndü ve bu kitaplarla ders notlarını toplayarak, Tirmizî'den yaptığı alıntılarla **Fihri-Ma Fih** (Ne Varsa İçindedir) adlı yapıtını yazdı.

Tirmizî'nin ölümünden sonra ona bağlı olanlar da Mevlânâ'nın çevresinde toplandılar. Bu dönemde Mevlânâ bir yandan Tirmizî'nin geleceğini söylediği *"Gönül Aslanı"* bekliyor, öte yandan Tirmizî'nin kaybının büyük üzüntüsünü yaşıyordu.

Tirmizî'nin kaybindan sonraki beş yıl süresince medreselerde **fıkıh**

ve din bilimi okutan ve vaizlerine devam eden Mevlânâ, bir ilim adamı olmuştur. **Tefsir, hadis, fıkıh, lügat ve Arapça'yı öğrenmiş**, babası Bahâeddin Veled ve şeyhi Seyyid Burhaneddin Tirmizî'den aldığı eğitimle **manevi olarak sağlam bir yolda ilerlemişti**. Müritleri ve öğrencileri için çalışıyordu. Ancak, Mevlânâ'nın manevi âlemdeki yükselişi sona ermemişti. Babasını ve şeyhini kaybeden Mevlânâ yalnızdı dolayısıyla bu yükselişin tamamlanması, yalnızlığın da giderilmesi gerekiyordu.

Ölümü

Tasavvuf öğretisini ilgi çekici öyküler aracılığıyla anlatan, olayları yorumlarken tasavvuf ilkelerini açıklayan **Mesnevi** tamamlandığında Mevlânâ, oldukça yaşlanmış ve yorgun düşmüştü. Bir süre sonra sağlığı da bozulmaya başlayan hayatını **"Hamdım, piştım, yandım."** sözleri ile özetleyen Mevlânâ, **17 Aralık 1273'te** hayata gözlerini yumdu. Mevlânâ'nın cenaze namazını vasiyeti üzerine **Sadreddin Konevî** kıldıracaktı. Ancak Sadreddin Konevî çok sevdiği Mevlânâ'yı kaybetmeye dayanamayıp cenazede bayılınca namazı, **Kadı Sırâceddin** kıldırdı. Cenazesine sadece Müslümanların değil, Hristiyan ve Yahudilerin de katıldığı bilinmektedir.

Mevlânâ ölüm gününü kötü, ümitsizlik verici bir şey değil de **yeniden doğuş** olarak kabul etmekteydi, çünkü öldüğünde sevdiğine yani Allah'ına kavuşacaktı. Bu yüzden Mevlânâ, ölüm gününe *düğün günü* veya *gelin geces*i manasına gelen **"Şeb-i Arûs"** demişti. Konya'da her 17 Aralık gecesi Şeb-i Arus, *"Düğün Gecesi"* olarak kutlanmaktadır.

Kişiliği ve Felsefesi

Dünya malına ilgisizliği ve ruhsal gelişimine büyük önem veren yapıyla Mevlânâ, **cömertliğiyle** dikkat çekmekteydi. Eli açıklığının ulaştığı nokta, dilenen birini gördüğünde verecek hiçbir şeyi yoksa bile elbisesini çıkartıp vermesiyle hafızalara kazınmıştı.

Mevlânâ, insanlara günahkâr da olsa, kâfir de olsa engin bir görüşle rahmet ve şefkat dolu bir şekilde yaklaştı. Çünkü **ona göre kim nasıl olursa olsun, her şeyden önce 'insan'dır**. Türk tasavvuf kültürünün en önemli kişiliklerinden biri olan Mevlânâ, yalnızca ruhani bir lider değil, aynı zamanda insanoğlunun yüz yıllardır üzerinde tartıştığı konulara çözümler sunan bir filozoftu. Odak noktası tamamıyla insandı.

Oldukça dindar olan Mevlânâ, tasavvufa ve düşünceye verdiği önem kadar, ibadete de önem vermektedir. Yardımcılarının kaynaklarda anlattıklarına göre namaz kılarken çok ağlıyordu ve yüzü, sakalı, gözyaşıyla ıslanıyordu. Soğuğun şiddetinden sakalında buz taneleri oluşuyor, ancak o namazını terk etmiyordu.

Mevlânâ, güzel ahlâk sahibi ve örnek insan olmanın tarifini verip, gönülleri eğitirken ahlâk ve ahlâkî değerlere özellikle dikkat çekiyordu. Zira Mevlânâ; toplumun huzur ve barışı için öncelikle her bireyin kendi iç dünyasında huzur bulmasına, bunun da sevgiye ve güzel ahlâka sahip olmakla gerçekleşeceğine inanmaktaydı. İdeal insan modelini betimlerken yalnızca güzel ahlâkın erdemlerini anlatmamış aynı zamanda kötü ahlâkın olumsuzluklarını da dile getirerek kıyaslamalar yoluyla bilgi vermişti.

Mevlânâ'da tasavvuf anlayışı ve onun insanlara sunduğu mesaj; **tembellik, işsizlik ve ruhbanlık değil; gayret, kazanma, çalışma ve sosyal hayatta aktif rol almaktır**.

Mevlânâ'ya göre dünya her nefeste yeniden yaratılıp durmaktaydı ve insanların pek çoğu mahkûmdu. Bedenleri zindanda olup ruhları yedinci kat gökte olan kişiler çok azdı. **Bu dünya zıtlıklar üzerine kuruluydu, her şey zıttı ile vardı ve göreceliydi**. Ona göre insanlar Allah'a kul olmadıkları zaman altın ve gümüşün tutsağı oluyorlardı. Mevlânâ, hırstan kurtulmanın tek yolunun aşk olduğunu söylüyordu ve ona göre dünya malı insana hırs veriyordu.

Mevlânâ'dan İnciler

- Aynı dili konuşanlar değil, aynı duyguyu paylaşanlar anlaşır.
- İyi dostu olanın aynaya ihtiyacı yoktur.
- Bir mum diğer mumu tutuşturmakla ışıktan bir şey kaybetmez.
- Bütün cihanı araştırdım, iyi huydan daha iyi bir liyakat görmedim.
- Dua ve ibadet Allah ile olmaktır, Allah ile olan kimse için ölüm de ömür de hoştur.
- Sopayla kilime vuran kilimi dövmez, tozlarını silkeler.
- Cahil olanların merhameti ve lütfu azdır.
- Herkesin bakmadığı yönden bak dünyaya.
- İçteki kiri su değil, ancak gözyaşı temizler.
- İnsana aradığı şeye bakılarak değer biçilir.
- Kargalar ötmeye başlayınca bülbüller susar.
- Kimseden sana kötülük gelmesini istemiyorsan fena söyleyici, fena öğretici, fena düşünceli olma.
- Körler çarşısında ayna satma, sağırılar çarşısında gazel atma.
- Su ateşe galiptir, ancak bir kaba girerse ateş suyu kaynatır, yok eder.
- Tuzağa saçtığın taneler, cömertlik sayılmaz ki.
- Suskunluğum asaletimdendir. Her lafa verecek bir cevabım var. Lakin bir lafa bakarım laf mı diye, bir de söyleyene bakarım adam mı diye!
- Söz ola kese savaşı, söz ola kestire başı.
- Köpeklerin kardeşliği, aralarına kemik atılana kadardır.
- Ölümümüzden sonra mezarımızı yerde aramayınız! Bizim mezarımız ariflerin gönüllerindedir.

Mevlânâ'nın eserlerinde çıkarılan yedi öğüt;

1. Cömertlik ve yardım etmede akarsu gibi ol.
2. Şefkat ve merhamette güneş gibi ol.
3. Başkalarının kusurunu örtmede gece gibi ol.
4. Hiddet ve asabiyette ölü gibi ol.
5. Tevazu ve alçakgönüllülükte toprak gibi ol.
6. Hoşgörülükte deniz gibi ol.
7. Ya olduğun gibi görün, ya görüldüğün gibi ol.

Etkileri

Tüm dünyada aşkın, sabrın ve hoşgörünün sembolü olan Mevlânâ, tasavvufu oldukça ileri bir noktaya götürmüş, **Allah ile kul arasındaki ve kâinat ile insan arasındaki bütünselliği kavrayarak ortaya koyan bir filozoftur.** Engin bir şefkatle ve derin bir hoşgörüyle insana sadece insan olduğu için değer veren Mevlânâ'nın düşünceleri tüm dünyada büyük ilgi görmektedir, Amerika ve Avrupa'da, Mevlevî-Sufist sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Mevlânâ, "*Sevgiyle acı, tatlı olur. Sevgiyle dertler şifa bulur. Sevgiyle ölümler dirilir*" deyişiyle yüzyıllar öncesinden bugüne ışık tutmuştur.

Mevlânâ doğudan batıya, dünyanın dört bir yanında eserleriyle insanlığa yol gösteren bir rehber olarak görülmektedir. İngiliz doğu bilimcisi **A.J. Arberry**, Mevlânâ'yı "*Dünyanın en büyük ozanı*" olarak nitelendirmiş, **Georg Wilhelm Friedrich Hegel**, Felsefi Bilimler Ansiklopedisi adlı eserinde Mevlânâ'dan "*Muhteşem Mevlânâ*" şeklinde söz etmiştir. Ünlü İran şairi **Jami**, Mesnevisi için, "*O bir peygamber değil ama yazdığı kutsal bir kitap*" demiştir. Mevlânâ'nın **Goethe** üzerindeki etkisi de büyük olmuş, **Rembrandt** tablosunu yapmıştır. **Muhammed İkbâl**, felsefesini O'nun düşünceleri üstüne kurarken, İngiliz doğu bilimcisi Nicholson 30 yıl çalışarak Mesneviyi İngilizceye çevirmiş ve yapıtın Batı dünyasında tanınmasını sağlamıştır. Mesnevi, ABD'de en çok satan kitaplar sıralamasında birinciliğini sürdürürken, **Hawaii, Japonya ve Güney Kore'de Mevlevîhaneler inşa edilmektedir.** 2007 yılı Mevlânâ'nın 800. doğum yılı olduğu için Unesco tarafından "**Dünya Mevlânâ Yılı**" ilan edilmiştir.

Eserleri**Mesnevi**

Tasavvufî düşüncenin bütün konularını içermekte ve İslâm kültürünün en önemli eserleri arasında sayılmaktadır. Diğer mesnevilerden ayırt edilmesi için Mesnevî-i Mevlevî, Mesnevî-i Manevî ve Mesnevî-i Şerif gibi isimlerle de adlandırılmaktadır.

Divan-ı Kebir

"Büyük divan" anlamına gelen kitap, gazel, terkib-i bend ve rubailerden oluşan 40 bin beyitlik bir eserdir.

Fihri Ma Fih

"İçindeki içindedir yahut içinde ne varsa o'dur" anlamına gelir. Hazret-i Mevlânâ'nın sohbetlerini içeren bir eserdir.

Mecalis-i Seba

"Yedi meclis" demektir. Hazret-i Mevlânâ'nın camilerdeki vaazlarını içerir.

Mektubat

Hazret-i Mevlânâ'nın devlet büküklerine yazdığı mektuplardan oluşmaktadır.

Rus kadın Ferzin'in anlattıklarından çok duygulandı:

"Adım Marta. Ben de senin gibi sanatı seviyorum. Özellikle baleye karşı özel bir ilgim var. Babam, Çar'ın topraklarının denetçisiydi. Çar'ın sarayında yaşayıp her türlü lüks ve konfora sahiptik. Küçük-

ken çok iyi balerindim. Bale öğretmenimiz, sarayda yetişen kızlara çok güzel koreografler hazırlardı. Özel günlerde Çar'ın huzurunda bale gösterileri düzenlerdik. Eşim, Çaykovsky'nin de okuduğu Saint Petersburg İmparatorluk Hukuk Okulu'ndan mezun bir Baron'du. Çar Nikola'nın ordusunda soylu

bir subaydı. Bolşeviklerle çatışırken onu öldürdüler. Apar topar kaçmak zorunda kaldım. Saray ahvalinden kimleri yakalarlarsa hiç acımadan öldürüyorlar..." diye anlatırken Barones Marta'nın yüzünde hep hüznü vardı. Savaşın dehşeti, göçe zorlanmışlığın izi ve hüznü olan aristokrat kadın

Fransızca ve Almanca bildiğini anlattı. Kiev'e vardıklarında bir Rus taburu onları, bütün dünyaya büyük bir inkılâp geçirdiğini anlatan kırmızı bayraklarla karşıladı. Tabur, trenin etrafında birkaç kez dolaştıktan sonra bir Bolşevik silahlı şahıs, gelen yolculara birtakım talimatlar yağdırmaya başladı. Talimatlara uyulmaması halinde sonlarının ölüm olduğunu hatırlattı. Gelen yolcular sessizce otobüslere, kamyonlara bindirildiler.

Birkaç saat sonra uzaktan görünen Kırım dağlarının karlı tepeleri gelen yolcuları kendisine doğru çekiyor ve lisan-ı hâliyle dertlerine, kederlerine sanki tercüman oluyordu. Kırım, Osmanlı Türklerinin en büyük hakanlarına konaklık vazifesini görmüştü. Ferzin, yanında oturan Rus asilzadesi kadına memleketi hakkında Rus dilinde bilgiler veriyordu:

"Kırım; Perekop (Or Kapı), Yevpatoriya (Gözleve), Simferopol (Akmescit), Feodosiya (Kefe) ve Yalta gibi beş bölgeye ayrılan bir yarımadadır. Eyaletin merkezi Simferopol (Akmescit) şehridir. Yazları sıcak ve kışları çok soğuktur. Meyve ve sebze bakımından çok bereketli ve emsalsizdir. Ahalisi çokluk derecesine göre Rus, Tatar, Rum, Ermeni, Bulgar, Çek, Alman, Polak, Yahudi, Karaim, Kırımçak ve Çingenelerden meydana gelmektedir. Bir zamanlar Tatar-Türk nüfusu çokluk iken Rus istilâsından sonra başlayan Türkiye göçü onları ikinci dereceye düşürmüştür. Yedi yüz bin civarındaki nüfusun neredeyse yarıya yakını Türk'tür."

Akya (Sivastopol) şehrinin limanına girerken uzaktan iskele üzerinde bir insan kalabalığının gelen yolcuları kırmızı siyah bayraklar ile karşılamaya koştuğu uzaktan da olsa görülmüyordu.

Sivastopol'a geldiklerinde denizin üzerinde bir Rus Torpido gemisi duruyordu. Uzaktan gelen vapur iskeleye yanaşmadan evvel birkaç motor, karantina memurlarını getirdi. Karantina memurları gelen yolcuları gözden geçirip, hasta

olanları kontrol ettiler. Bunların vazifeleri bittikten sonra yanına yaklaşan genç bir Rus doktoruna merak edip sordu Ferzin:

"Memleketime geldiğim için çok sevinçliyim. Bizi burada fazla oyaladınız, bir an evvel evime, ailemin yanına gitmek istiyorum. Burada neler oluyor böyle?"

Karantina doktoru kaşlarını çatı:

"Fazla sevinmeyin, biraz sonra burada ne gibi vahşetin, rezaletin cereyan etmekte olduğunu daha iyi anlayacaksınız ve çok üzüleceksiniz!" cevabını verdi. Giden doktorun arkasından bakakaldı.

Gelen yolcuların bu limandan hiçbir yere ayrılmamaları tembihlenmişti. Elleri silahlı Bolşevik askerler etraflarını sarmış nöbet tutuyor, kimsenin dışarı çıkmasına izin vermiyorlardı. Saatlerdir bekleyen Ferzin ve Barones Marta neler olup bittiğini tam anlayabilmiş değillerdi. Yanlarına bir adam yaklaştı Baronesin kolundan tuttuğu gibi zorla gruptan ayırdı:

"Gel bakalım buraya sen. Ülke-den kaçıp kurtulabileceğini mi sanıyorsun?" diye bağırdı. Kadının elindeki bavulu açtı, içindeki ziynet eşyalarına, paralarına ve takılarına el koydu. Kadın karşı koyunca da bir kurşun sıkıp zavallı kadını oracıkta vurup, öldürdü. Ferzin iskele üzerinde toplanan ve içlerinde insana benzeyen birisinin bulunmadığı iyiden iyiye fark olunan kalabalığa baktı. Kimse kadına yardım edememiş, korku dağları etraflarını sarmıştı.

Nihayet uzakta görünen, kendilerini almaya gelen vapur iskeleye yanaştı. Etraflarını saran kalabalık grup heyecanlı nutuklarına başladı. Bir-iki saat devam eden, muhtelif cemiyetler namına konuşan hatiplerin maksadı hep birdi. Terbiye ve tahsilden mahrum olan bu insan kitlelerinin nutuklarını sonuna kadar dinlediler. Bu nutukları irad edenlerin simalarında, söylediklerine kendilerinin de inandıklarını gösterecek bir işaret görünmüyordu.

Rus inkılâbının, 'insanî ve me-

denî şekil' diye ortaya attıkları nazariyeler, baldırı çıplaklar ve ayak takımları arasında umumiyetle çığırından çıkmış, yıkıcı ve öldürücü bir hal almıştı. Bütün bir memleketin büyük bir anarşi içinde yuvarlandığını anlamasına vesile olan beklemenin sonunda oradan kaçıp, ailesinin yanına gitmek istedi fakat buna cesaret edemedi. Bolşevikler dört bir yana silahlı askerlerini dikmiş, kimseye göz açtırmıyorlardı. Yeni rejime inanmayan herkesin toplu halde gemiye binip ülkeyi terk etmelerini, inananların ülkede kalmalarını söylediler.

Bolşevikler doğal olarak nihai hedeflerini "Ortodokslastırma" değil "Sovyetleştirme" olarak belirlediler. Böylece ulusal politikalarını "Sovyet halkını oluşturmak" temeli üzerine kurmuşlardı. Her ne kadar komünist partisi programında "her ulusun kendi kaderini belirleme hakkına sahip olduğu" hükmüne yer verilmişse de bu söylem tamamen halkları aldatmaya yönelik politik bir söylemden ibaretti. Her ne kadar Sovyetler Birliği çok milletli, çok dilli ve çok dinli bir görünüm sergileyip bu farklılıklara karşı "saygılı" bir izlenim uyandırmış ve hatta bu konulara ilişkin bazı düzenlemeler yapmışsa da çok vakit geçmeden gerçek niyetini ortaya çıkarmıştı.

Birlik bünyesinde topladığı çok fazla etnik grup ve dinî cemaatlerin tepkisini çekmemek için aldatmaca yoluna başvuran Bolşevikler, gerekli önlemleri aldıktan sonra uzun vadede birlik içinde söz konusu farklılıkları ortadan kaldırarak "Tek Tip Sovyet" insanı modelini oluşturmayı amaçladıklarını dile getirdiler. Bu modelin öngördüğü insanın dilinin "Rusça", dininin "Ateizm", milliyetinin ise "Sovyet" olması devletin resmî politikası olarak ilan edilmişti. Böylece SSCB nihai hedef, "Birliği oluşturan halkların her birinin kendi ulusal kimliğini bir kenara bırakıp, Sovyet üst kimliği altında birleşip, Sovyet halkını oluşturması" olarak belirlemişti.

İnsanın Manevi Sorumluluğu

Görmez misin nefise uyup gezeni
Dünya benim deyu kurmuş düzeni
Eğmez misin teraziyle mizanı
Allah'a kul olan böyle mi olur?

Bize akıl gibi bir nimet bahşeden, sorumluluk duygusuyla hareket etme bilinci veren Rabbimize hamd ediyorum. Söz ve uygulamalarıyla yolu-muzu aydınlatan, hayatımıza yön veren kutlu Nebi sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (sav)'e salat ve selam olsun.

İslam düşünce sisteminde aldığımız her nefesin, attığımız her adımın bir **hesabı** vardır. İmtihan için dünyaya gelen insan Allah'ın verdiği nimetlerle sürekli **sınanmaktadır**. Bu itibarla kişi dini ve sosyal hayatında yerine getirmekle yükümlü olduğu görevlerini **bilinç ve özveriyle** yaptığında Allah'ın hoşnutluğunu kazanır. Kur'an hakikatlerini özümsemiş, Peygamber (as)'ın söz ve davranışlarını içselleştirmiş bir mümin, hayatını en güzel haliyle dizayn ederken, örnekliliği ve yaşantısıyla bilinçli ve sorumlu bir toplum oluşmasında önemli katkılar sağlamış olur.

Rabbimiz Kıyame suresi 36. ayeti kerimesinde, *"İnsan, kendisinin başıboş bırakılacağını mı zanneder"* buyurmaktadır. Bu ilahi ferman bizlere bazı hakikatlerin kapısını aralamaktadır;

- İnsan Allah tarafından, kendi kudretiyle en güzel bir kıvamda (ahsen-i takvim) yaratılmıştır.
- Allah insana kendi ruhundan üfleyip onu halife olarak göndermiştir.
- Gökte ve yerde her şey insanın emrine verilmiştir.

Dolayısıyla Rabbi nazarında bu kadar değerli ve özellikli yaratılan insanın, yapıp ettiği tüm davranışlarından elbette **sorumlu tutulması** kaçınılmazdır. Kendi dışında ailesi, yakın akrabası ve toplumdaki diğer insanlardan ve hatta canlı cansız tüm çevresinden de sorumludur.

Allah'ın yarattığı varlık âleminde O'nun sorumluluk teklifini kabul eden, bu kabulde birlikte emaneti yüklenen tek canlı insandır. **Sorumluluk bilinci toplumsal boyutta** erdemli bir hayat sürdürebilmenin ön şartıdır. Sosyal bir varlık oluşundan dolayı kişi toplumdaki diğer kişilere karşı hak ve görevleri olduğunun idrakindedir. Birlikte yaşadığı insanların sorumluluğunu üstlenen, ortaya koyduğu davranışlarıyla yaptıklarının sebep ve sonuçlarının hesabını yapan kişi **kâmil** bir insandır. Gelişigüzel ve sorumsuz bir hayat tarzını kabul etmeyen dinimiz İslam, iyiliğin hâkim olması kötülüğün engellenmesi hedefine hizmet etme noktasında toplumda bütün fertlerin etkin bir şekilde katılımını istemektedir. *"Siz, insanlar için çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz. İyiliği emreder, kötülükten men eder ve Allah'a iman edersiniz."* (Âl-i İmran Suresi- 3/110) ayetiyle toplumdaki herkesin sorumlu olduğu gerçeğini bizlere hatırlatır.

Dinimizin ahlaki sorumluluk anlamında en güzel değerlerinden birisi **"Emri bil maruf nehyi anil münker"**dir (iyiliği emretme, kötülükten sakındırma). Yani sorumluluk sahibi insan, ilgisizlik ve nemelazımcı olmadan, çevresi için her şeyin daha iyi olabilmesi noktasında gayretli olmasıdır. Yaşanılır bir dünya, huzurlu, sağlıklı ve ahlaki bir toplum oluşturabilmek için çaba sarf etmesidir.

İnsan Sorumluluğunu Unutmamalıdır

Başta insan kendisinden sorumludur. Yapıp etmelerinden, inançlarından, vicdanından, düşünce ve niyetlerinden sorumludur. **Ruhsal ve bedensel sağlığını korumak, güç ve yeteneklerini olabilecek en üst noktaya ulaştırmak** için çaba göstermek durumundadır. Bu minvalde heva ve heveslerini, aşırı istek ve arzularını denetim altına alarak dizginlemelidir. Yoksa sınırsız bir haz anlayışıyla, hiçbir sınır tanımadan helal haram duygusundan uzak, istediği gibi bir yaşam öngörerek hayatı eğlence ve zevkten ibaret görmesi toplumsal anlamda sıkıntıları beraberinde getirirken kişide sorumluluk duygusunu da zayıflatmış olacaktır. Kendi benliğinin tutku ve arzularına hapsolmuş bu kişiler için her yöneliş mubahtır ve mutlak bir doğru ve yanlış diye bir şey yoktur. Sınırsız arzularıyla putlaşan nefisleri ve giderek artan tatminsizlikleriyle hayata yabancılaşan bu kişiler insan olmanın değerini yitirirler. Allah'ın bahsettiği bütün hak ve nimetler karşısında bir takım sorumluluklar yüklenirken, bu sorumluluğun gereğini yapmadan hesap gününde güvende olmayı bekleyemeyiz.

Kulluk Sorumluluğu Yerine Getirilmelidir

İnsanın varlık sahnesinde en büyük sorumluluğu Rabbine karşı olanıdır. Allah insanları kulluk etmeleri için yaratmış, dinimiz İslam'da bu kulluğun gerektirdiği yöntemi bize göstermiştir. İnsan yaptığı ibadetlerle kişiliğini ve ruhunu güzelleştirirken, topluma yansıyan ilgi ve yakınlığıyla şefkat ve merhamette herkese örnek olmuştur. **Allah'a karşı sorumlu olmak**, onu bütün kalbimizle sevip bağlılık göstererek, ona sığınmakla mümkündür. Allah'a karşı sorumlu olmak, şefkat ve merhamette timsal olup, kullarına yardım ve hizmet edilerek gösterilmelidir.

Bakmakla Yükümlü Olduklarına Karşı Sorumludur

Kur'an-ı Kerim'de ailevi sorumluluk konusunda ayeti kerimede yüce

Allah şöyle buyurur; *"Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun."*

(Tahrim 66/6)

Eşimiz, çocuklarımız, anne babamız ve akrabalarımız ailemizi oluşturan öğelerdir. Onların insanca yaşamaları için **ihtiyaçlarını karşılamak** sorumluluğumuzun bir gereğidir. Çocuklarımızın özellikle **eğitim-öğretimi** konusunda gerekli titizliği göstermek hepimizin görevidir. Ailevi sorumluluk konusunda rahmet elçisi (sav) şöyle buyurur; *"Bakmakla yükümlü olduğu kimseleri ihmal etmesi kişiye günah olarak yeter"* (Ebu Davut, Zekat, 45). Ayet ve hadisi şerif ışığında konuya baktığımızda Müslüman kişinin kendisi, ailesi ve topluma karşı sorumluluklarını yerine getirmesi Allah'ın emridir, ilahi bir yükümlülüktür.

İnsan Topluma Karşı Sorumludur

Toplumda huzursuzluk çıkaracak agresif tutum ve davranışlardan uzak durmak, karşılıklı hak ve hukuka saygı göstermek, çevreye karşı sorumluluğumuzun bir parçasını oluşturur. Nitekim bir ayette şöyle buyrulur; *"İçinizden hayra çağıran, iyiliği emredip kötülüğü men eden bir topluluk bulunsun. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir"* (Ali İmran 3/104) ilahi hitabı kişinin toplumsal anlamda sorumluluklarını bizlere hatırlatır. İnsanın duyarsız, sorumsuz bir varlık olmayışından dolayı Allah rızası kazanmak amacıyla yerine getirilen tüm sorumluluklar ibadet olarak nitelenmiştir. **İslam**, insana verdiği sorumluluk duygu-

suyla yaratıcısı, kendisi ve çevresi ile uyumlu olmanın imkânını hazırlarken, **huzur ve mutluluğun altyapısını** inşa eder. Dolayısıyla sorumluluk duygusu insan için mutluluk sermayesi olurken, dünya ve ahirette kurtuluşuna vesile olmaktadır. Açlığın, sefaletin, doğal afetlerin, kanlı savaşların, terörün, çevre kirliliğinin ve ahlaksızlığın kol gezdiği bir dünyada herkesin söyleyip yapacağı bir şeyler olmalıdır. Aynı geminin içinde yolculuk yapan kimselerin bazıları yanlış iş yaptığında, diğerlerinin bu **yanlışlığı dile getirmesi ve engellemesi** gerekir. Bu gemide ister kendimize ister birbirimize zarar verelim, nihayetinde kendimize zarar vermiş olacağız. Akli başında her insanın önce kendi çevresinden başlamak üzere adil ve hakkaniyet ölçüsünde, ahlaki temellerle bezenmiş bir toplumsal düzenin kurulmasına katkıda bulunma görevi vardır. İslam dininin ortaya koymuş olduğu ahlaki değerler, Müslümanın kişiliğinde hayat bulup somut ve gözlemlenir bir karaktere dönüştüğünde gerçek manada bir insan profili ortaya çıkmış olacaktır.

Son zamanlarda tüm dünyanın maruz kaldığı, ülkemizde de büyük mücadele verilen **Covid-19** salgını karşısında yetkili mercilerin açıkladığı tüm tedbirlere riayet etmek ihmal edilmemesi gereken bir **sorumluluktur**. Bu salgınla beraber içinde bulunduğumuz bu zor zamanlardan bir an önce kurtulup daha güzel günlere kavuşmayı Rabbimizden temenni ediyorum.

(M)Eğer İçin Değer Mi?

İnsan ömrü bir **mücadele** üzerinedir. Kırgınlıklar, kızgınlıklar hayatın ayrılmaz bir parçası olmaktadır, bunlar hayat yolunun dikenleridir. Takdir edersiniz ki çıplak ayakla yürüdüğümüz hayat yolunda; dikensiz, engelsiz, acısız kestirme bir düzlük çoğu zaman bulunmamaktadır. Doğal olan da budur. Acısız, dikensiz, emeksiz kestirme yolların ise mutlaka bir **tatsızlığı** olmaktadır.

Bedel ödmeden yazılmış bir **başarı hikâyesi** yoktur. Bedel ödenmediğini sandığımız hikâyeler, başarı temalı olmaktan çok uzak, “başarımsı” kıyafetler giydirilmiş tiyatral göstergelerdir. Başkahramanı bizzat kendimiz olan hikâyelerde **başarı-başarısızlık mücadelesi** birçok etkene göre şekillenmektedir. Amalı, fakatlı, lakinli, koşullu, eğerli hikâyeler, hikayenin sonunda hep “meğer”li finallerle karşımıza çıkmıştır.

Değerli okurlar,

“Eğer” bir şart ifadesidir. Koşullu cümlelerimizi genelde “eğer” ile bağlarız. Başkahramanı olduğunuz hayat hikâyesinde içinde bulunduğunuz sosyal ilişkileri bir menüye

benzetebilirsiniz. “Eğer” ifadesi, özel kullanım gerektiren yavan bir baharattır. Tarif edilen menüde “eğer” baharatının pek sık tercih edildiğini fark edeceksiniz.

Duymuşsunuzdur,

- *Efendim size geleceğim “eğer” bir mani olmazsa...*

Ekle eğer baharatını, çık işin içinden. *Gelecek mi acaba? Yoksa bir mani mi olacak?* Bir engel olmazsa inşallah eylem gerçekleşecek.

- *Eğer şu şartlar sağlanırsa seninle bir arada olacağım.*

Şöyle olur(sa) böyle olur, böyle olur(sa) şöyle olur... Vay vay...

Ne güzel, ne sorumlu, ne amaca hizmet eden bir bakış açısı!

Değerli okurlar, şefler “eğer”i aperiatif yemeklerde tercih ederler. Ye, atıştır, öyle ya da böyle doy, savuştur, kalk... Kayıtlı, şartlı, koşullu bir baharat. Yemeğe yakışırsa şanslısınız. “Ya Rabbi şükür” der kalkarsınız. Yakışmazsa afiyet olsun, hazmet hazmedebilirsen.

“Meğer” ise şefin istemediği bir yemekle final sunumu yapması halidir. İçinde bir tutam **pışmanlık**, bir tutam **şaşkınlık**, bir tutam **acaba**, bir tutam da **bilinmezlik** vardır. Ustalık gerektirir “meğer”li menüler. Öylesine hassastır ki iyi tercih edilmemiş bir “meğer” baharatı tüm iştahınızı kaçırabilir, bununla da kalmaz aç olarak oturduğunuz sofradan hayal kırıklığıyla kalkmanıza neden olabilir. Acısız, dikensiz, kestirme hikâyelerin, “eğer” baharatıyla bezenmiş menülerin “meğer”li finali kaçınılmazdır.

Ünlü sanatçı **Candan Erçetin’e**, ezgisini duyarcasına kulak verelim:

*“Ben ne çok hata yapmışım meğer
Gözüm kapalı bakmışım meğer
Yıllar geçmiş ben saymışım
meğer...”*

Anlayacağınız üzere “meğer”ler sözün, hikâyenin bittiği yer değerli okurlar. Baharatı “eğer”lerle bezenmiş bir yemeğe ne kadar tahammülünüz varsa finali “meğer”li bir hikâyeye de o denli tahammülünüz olacaktır. Hem de bu hikâyenin başkahramanı bizzat kendiniz ise...

Ceza İnfaz Kurumu Kütüphanesinde Nisan Umudu

Nisan ayının serin ve parlak bir günü her zamanki gibi girdim çalıştığım kapalı ceza infaz kurumuna. Her gün zihnimin kütüphanesine eklenen bir doküman gibi açılmamış sayfasıyla duruyordu mesai saatimin başladığı sabahın 8.00'inde. "Aca-bal!" dedim *bugün neler eklenecek dizi dizi, raf raf, duygu duygu, renk renk, his his, damla damla, zerre zerre* ama insana dokunan, alelade bir deneyim değil, biriken ve çoğalan ve gelecek günleri de beraberinde ekleyen günüm.

Ceza infaz kurumunda öğretmen-seniz bilirsiniz ki, her bir davranışınız diğer birçok davranışa karışır ve size yansır. Siz istedik davranışlar geliştirebilmek için alırsınız kalemini-z elinize ama kâğıt değildir dokunduğunuz, bir kalptir. Öyle kalpler tanırırsınız ki sessiz, sakın ve sancılı. İliç der insanlar kâğıda, kaleme umut der. Sayısız hikâyenin bulunduğu zihnimde konumlanmış kütüphanemde bir nisan ayının serin ama parlak bir gününden sesleneceğim sizlere. "Umud nedir?" diyen insanlar tanıdım, açıklaması da yaşanması da kişiden kişiye göre değişir cevaplanmasında. Şimdi bir umudun ve umuda eklenmiş sevdanın aştığı engellerin tertemiz kokusunu paylaşacağım sizlerle:

Sınava hazırlanan öğrencilerimin evraklarını düzenliyordum. Odamın kapısı açıldı.

"Hocam, müsait misiniz, bir konuda desteğinizi isteyecektik?"

"Tabii ki, buyurunuz memur bey."

"İkinci müdürümüz nikâh işlemleri için uğraşüyor, bir hükümlümüzün bugün nikâhı var. Şahit gerekti, şahit olur musunuz?"

Olurdum tabii, daha önce nikâh şahidi olmamıştım hiç, olacağım da aklıma gelmezdi. Heyecanlandım. Bir nikâha resmi şahit olmak, hele ceza infaz kurumunda muazzam bir duyguyu getiriyor beraberinde. Kurumumuz psikoloğu ile mahkûm kabule indik. Hükümlümüzün heyecanı gözlerinden okunuyordu. Ben güne parlak demiştim değil mi, yazımın başında? O gözler günden bile parlaktı. Kavuşmak biriktirmiş bir özlemi siz düşünün...

Gelin hanım geldi. Hafif çekimser bir duruşu vardı, gelinlik değildi giydiği ama öyle güzel beyaz, bembeyaz bir elbise vardı ki üzerinde, bana baktı ve gülümsedi. Bir kadın; gülümseyen, heyecanlı ve sevgi dolu bir kadın bakışı vardı. Gülümsedim, onların heyecanını kalbimde hissediyordum. Nikâh memurunun "Sizler de şahit misiniz?" sorusunu duymadan önce iki sevgi dolu insanın "evet" derken hissettiği o duygunun nasıl şiirsel olduğunu hissetmekle meşguldüm.

Sizler de şahit misiniz?

Neye şahittim, iki imzanın gerçekliğine mi? Engel tanımayan bir vuslata mı? Özgürlüğün mekânda değil zihinde olduğuna mı? İmkânsızlıklar içinde açan çiçeklerin nasıl bir başka güzel olduğuna mı? Hiç tanımadığım bir gelini, kadınsal güdülerimle nasıl dualarla karşıladığıma mı? Hayata tutunmak için **sevginin nasıl çekici bir güç olduğuna mı?** On yıllar geçse de bugünü aynı hislerle hatırlayacağıma mı? İnsani duyguların kâinatta her zaman var olacağına, örf ve adetlerimizin daima yaşayacağına olan inancıma mı? **Evet. Evet, şahittim.** Bunların hepsine şahittim.

Gözlerimi kaldırdım benim gibi gözlerine nemli bulutlar düşen gelin ile damadı gördüm. Dudaklarımı araladım ve serin bir nisan gününün canlandırıcı ışıyla, "Şahidim" dedim. Evren de bana şahitti. Ceza infaz kurumlarımız öyle güzel hisler biriktiriyordu ki içerisinde nefes alana. İster personel, ister hükümlü, tutuklu, ister görevli olunsun buraların saf bir enerji ile yoğrulmuş muazzam bir eğiticiği var. Öğrendim...

İNSANOĞLU

Hz. Havva ve Hz. Adem soyundan gelme yaratılanların en değerlisi ve en zekisidir **insan**. Peki, insan neden değerlidir? Çünkü **düşünebilen** bir varlıktır. Hepsı özünde aynı candan gelmez fakat nefsi anneyi babaya, babayı kardeşe, ablayı abiye düşman etmektedir. İnsan için çeşitli tanımlar yapılmıştır. Bunlar içinde konuşabilen, düşünebilen, uygulayabilen bir varlık. Bu konuda çeşitli düşünürlerin de veciz sözleri vardır. Bunlardan en güzeli **Şems-i Tebrizi'nin** "*Her şey olabilirsin ama mühim olan hayatın içinde insan olabilmektir.*" sözüdür. İnsan düşünebilen bir varlıksa, nedir bu düşmanlık? **Hırslar, rekabet, maddiyat...** Daha iyisi kendisinin olması, en güzelini kendisi yapmak istemesi, başkalarının güzelliklerini veya başarısını kabul edememesi...

İnsanlık tarihi boyunca yaratılışı gereği içinde hep bu olumsuz duygular mevcut olmakla birlikte güzel duyguları da vardır. Bunların içerisinde bana göre en güzeli empatidir.

Peki empati nedir?

Empati (eşduyum): Kişinin kendisini başkasının yerine koyup, onun gibi düşünebilmesi ya da empati yapacağı kişinin bütün özelliklerine bürünüp, onun durumuna kendisini getirebilmesidir. Empati yapılmadığı zaman insanlar biraz daha duyarsızlaşır, bencilleşir, anlayışsız hale gelir.

Kötü insan var mıdır, insan doğarken kötü veya iyi olabilir mi? Hemen hepimizin ailesinde, komşusunda dünyaya yeni gelen bir bebek görmüşüzdür. O güzeller güzeli yaratılanların en güzeli nasıl kötü olabilir ki... Bu da demek oluyor ki insanoğlunun iyi ya da kötü olmasını belirleyen, insanı hamur gibi işleyen çevresidir.

Çevre, insanın yetiştiği sosyal alan, kişiyi inanın nakkaş gibi işler. Olumlu bir çevreyse kişi mülayim, anlayışlı ve empati yapabilme özelliği üst düzeyde olabilirken, olumsuz bir çevre de yetişen bireyler, agresif, anlayışsız ve empati yapabilme yeteneği alt düzeyde olabilmektedir. O zaman bize düşen, bize ait olan bu çevremizi olumlu çevre sınıfına sokabilmektir.

İnsanoğlu doyumsuzdur. **Bir riva-yete göre** dünyaya iki vadi altın gelmiş, biri tüm insanlığa diğer vadi ise sadece bir insana gelmiş. Lakin bu tek insan demiş ki: "*Ben aynı zamanda diğer insanlardanım öbür vadi de hakkım var mı?*" diye sormuş. O yüzdendir ki insanoğlu ölünce gözüne bir avuç toprak dökülür ki ey insan gözünü toprak doyursun anlamında. Kefenin cebi olmadığını herkes biliyordu. **Peki nedir bu mücadelemiz?** Nefsimizden başka hiçbir şey değil.

Farkında olmalıyız ki her şey gelip geçicidir. Gerçi farkındayız ama belki de işimize gelmiyor. Ama en azından ilk önce kendi çevremizden başlayarak değiştirmeli, geleceğimiz için güzel örnek olmalıyız. Zincirin halkaları gibi birbirimize eklenmeli, gelecek kuşaklara örnek olmalıyız. Peki nasıl olacak bu güzel insan profili; **anlayışlı, nazik, kırıncı olmayan ve nefesine hâkim birer birey** olduğumuz zaman her şey daha düzgün ve verimli olacaktır elbet.

İnsan hayatı o kadar kısa ki bu güzel dünyanın kıymetini güzel insan profilini yerine getirerek bilebiliriz. **Birbirimizi kırmadan, üzmeden, incitmeden...** Ben olarak düşünmeden, biz olarak hareket ederek bu dünyayı daha da yaşanabilir hale getirebiliriz. O zaman daha güzel günler için kendimizi, ailemizi, çevremizi güzelleştirelim.

Yolumuz Gurbete Düştü

Bu bir masal değil, yine de bir varmış bir yokmuş...

Kömürün en içli karasından ismini alan **kara trenlerin** aşındırdığı bir tren yolu kenarında, mevsimlerin ilkbaharında boy gösteren bir yığın **papatya**, rüzgarın dokunuşuyla süzülüp duruyormuş. Ne kompartımanları bazen saman bazen omlet kokan trenler haberdarmış gökyüzünden ne de nisan yağmurlarıyla topraktan koku sürünen papatyalar bilirmiş trenin kömürünü, karasını.

Çakıl taşlarının arasında gökyüzünün ferahlık veren sonsuz maviliğinin tadını çıkarmakla mevsimler boyu ölüp ölüp dirilirken papatyalar; gelip geçen zamanda kömürü de terk edip zamana karşı hızlandığını zanneden “modern” trenler, günümüzün “**haz hızı, hız hazi arttırır**” gafletine ne kadar da mahkum...

Ama bir varmış bir yokmuş... Şu tepenin yamacında kimseden bihaber başını kaldırmış bir **fesleğen**. Kendi varlığının kimsenin umurunda olmadığından habersiz, esen yelden haber almış. Rüzgarın fısıltısına göre az ötedeki köyde, birbirlerine gönül bağı bulunan iki genç, ailelerinin maddi takıntıları yüzünden evlenemiyormuş. Falancanın oğlu iyi bir üniversite kazanmasına rağmen köye gelip çiftçilik yapmak zorundaymış. Filancanın kızı on beşini tamamlayana kadar çeyizini hazır etmeliymiş. Yüksekçe bir tepeden köyü izleyen çoban, yeni traktörüyle köy meydanında hava atan muhtarı görünce gözleri fesleğenlere takılıp, “*keşke gölgesinden razı bir fesleğen olsaydım*” dermiş.

İnsanlar mı kötü, taşlar mı iyi. Fesleğen mi güzel, biz mi çirkiniz. Ruhu ferahlatan şu gökyüzü mü yoksa inat eden biz mi hırçınız? Sanırım Kabil’den bu yana süregelen zamanda içimizdeki karanlığa hapsolmuş kör kuyuya bir yolculuk serüvenimiz var. Kendi özümüzden uzaklaştıkça, kuyu da bizden kaçıp bizi daha da karanlığa sürüklüyor. **Şu bizim bildiğimiz gurbet kelimesi, her ne kadar varılan uzak bir yer anlamı taşısa da varamamak da bir gurbettir.** Karanlığa yürümek de gurbettir. Betona gömülüp yeşermemek, avluda yürüyüp gökyüzüne bakmamak, hıza kapılıp hırsla binmek, son nefesteyken etmediğimiz secdelerce ah etmek, gurbet...

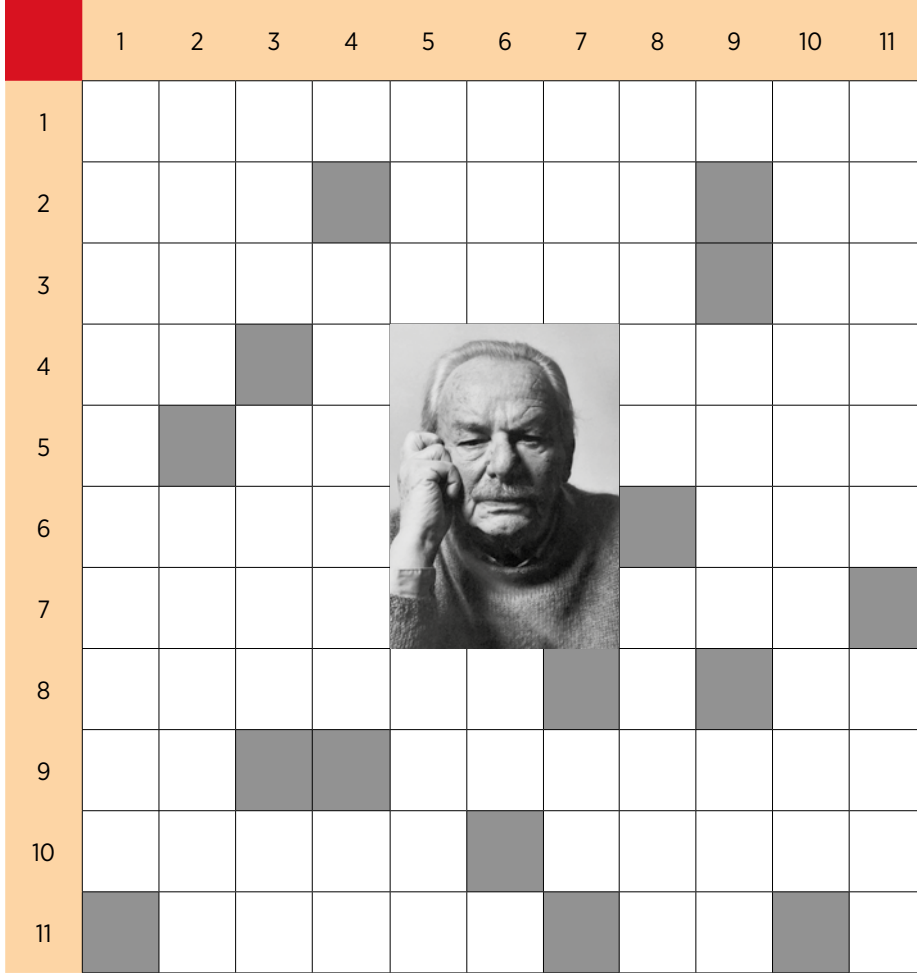
Sosyal Soğuma

Günlük hayatın bir anında bir başkası tarafından izlendiğimizi hissederek ne yaparız? Çoğumuz önce paniğe kapılır, sonra izimizi kaybettirmek isteriz. Ancak bu durum günümüzde pek mümkün değil. Artık **akıllı saatlerin, kulaklıkların, ev eşyalarının ve hatta akıllı şehirlerin olduğu bir dünyada yaşıyoruz**. Nereye kaçabiliriz ki? **"Akıllı"** diye tabir edilen her ürün verilerimizi elde ediyor ve bunları binlerce puanlama sisteminden geçirerek karşı tarafa bir **profil** sunuyor. Bu durumda risk alma veya ifade özgürlüğümüzü kullanma isteğimiz sınırlanıyor. Bir de bakıyoruz ki **"dijital itibar"** diye bir kavramla karşı karşıyayız. Kimse hakkımızda kötü düşünmesin isteriz değil mi? İşte sistem, bu isteğimizden besleniyor. Zaman zaman daha iyi puanlar almak için yansıttığımız karakteri değiştiriyoruz, farklı biri oluyor ya da istemsizce ona dönüşüyoruz. Çünkü teknoloji çağındayız ve işlerimiz, sosyal çevremiz bu ortamlardan yürüyor.

Her insan **güvenebileceği** insanlarla arkadaşlık kurmak ve çalışmak ister, bu arzu hepimizin doğasında mevcut. Aynı şekilde başkaları için güvenilir kişi olmak da önemli. Peki ya **"güven"** kavramı da yansıttığımız profile özdeşleşmişse o zaman ne yapabiliriz? Çalıştığımız işlerde artık **verimlilik puanı** vs. gibi kavramlar adı altında performansımıza puan veriliyor ve bu da bizleri mükemmel olmaya itiyor. Mükemmeliyetçilik arttıkça **gizliliğin** gerçekte ne kadar önemli olduğunu yavaş yavaş anlıyor, böylece kendimizi **"sosyal soğuma"** ile iç içe buluyoruz. Sosyal soğumayı engellemenin bir yolu var mı? diye düşünürsek, tek yolun elimizden geldiğince kendimizi izole etmek olduğunu söyleyebiliriz. Ancak bunu bu çağda ne kadar mümkün kılabileceğimiz büyük bir soru işareti...

KARE BULMACA

SOLDAN SAĞA

1. "Anday" soyadlı şairimiz
2. Ankara Ticaret Odası - Geri verme - Nazi subayı
3. Descartes'in var olmak için öne sürdüğü eylem - Ülkemizin plaka simgesi
4. Bir binek hayvanı - Şikayet, acele, çabuk
5. Germanyumun simgesi - Dar ve kalınca tahta
6. Namzet - Mitolojik çalgı
7. Hazreti Nuh'un oğlu Sam'dan ve onun soyundan türediklerine inanılan, beyaz ırkın Arapça, Asurca, İbranca ve Habeşçe konuşan budunlarının toplandığı kol
8. Undan yapılmış, cıtır atıştırma - Şaşırmaya ünlemi
9. Gümüşün simgesi - Mevlevi dervishi
10. Allah-u Teala'nın canlılara verdiği yiyecek, içecek vb. - Yunanistan'ın başkenti
11. Hassas, ince yapılı - Bir sayı

YUKARIDAN AŞAĞI

1. Afrika'da bir ülke
2. Herhangi bir konuda yapılan araştırma, inceleme - Küskün
3. Yeterince aydınlık olmayan - Yunan alfabesinde bir harf- Güney Afrika'nın plaka simgesi
4. Güvercingillerden bir kuş - Şarkı
5. Zekasını hile yapmakta kullanan, cin fikirli, kurnaz, açığöz - Yeni olmayan
6. Silisli kumun soda ya da potas katılarak yüksek ısıda eritilmesiyle elde edilen, sert, saydam ve kırılabilir cisim - Bir nota
7. Halk dilinde ağabey - Eski dilde su
8. Başkasının adına, yerine söz söyleme, davranma, işlem yapma yetkisi olan kimse - Yayla
9. İldeki en yetkili devlet görevlisi - Eyer
10. Cildin sağlığını ve görünümünü iyileştirmek için çeşitli bakım ve derin temizlik tedavileri uygulayan meslek erbabı
11. Diş taşı - Yavru veren, yavru verebilecek olan

SUDOKU

6		7	4					
	1			6		4	8	
	8				1		7	9
	3				2	1		
		1	3				5	
1	4		5				2	
	2	3		7			6	
					6	8		3

A

	5		9	4			8	
	1					5		
					1			2
3	2		7		6			9
				3				
9			8		4		1	6
1			6					
		2					7	
	8			7	3		9	

B

							4	8
		5		8		7		
				1	3	5		
	3				6		7	
8	9			5			6	4
	5		7				8	
		9	3	6				
		8		9		2		
1	6							

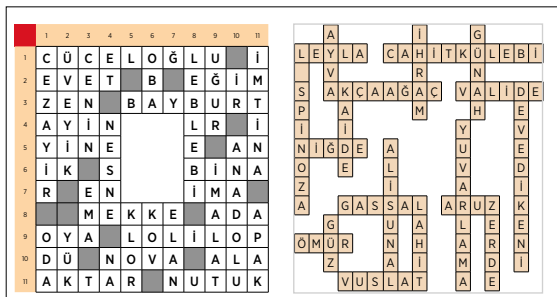
C

SARMAL BULMACA

1. Davalıya, davacıya, gerektiğinde tanıklara mahkemece gönderilen çağrı yazısı
2. Bir cismi iki eşit parçaya bölen gerçek ya da sanal çizgi
3. Baklagillerden, kimi türlerinden kitre adı verilen bir zambak elde edilen, dikenli bir çalı
4. Köy yardımlaşması
5. Mısır'da bir şehir
6. Kavuk'un Şevket Çoruh'tan önceki sahibi ünlü tiyatrocumuz
7. Ayrac
8. Rize'de yer alan ünlü yaylamız
9. Yunan mitolojisinde gözlerine bakını taş çevirdiğine inanılan yılan saçlı, keskin dişli, dişi canavar
10. TRT'nin nostaljik dizisi
11. Alfabetik bir sayı sistemini kullanarak, kelime, cümlecik veya cümlelerin sayısal değerini hesaplama
12. Ekmeğin yalnız başına yenmesi
13. Sivrisinek kovucu özelliği olan, soslarda da kullanılabilen, güzel kokulu bir bitki
14. 5 TL'nin arkasında fotoğrafı yer alan "Ayдын" isimli profesörümüzün soyadı
15. Batı Karadeniz Bölümünde yer alan Anadolu'nun yüce bir dağı
16. Ormanlar kralı
17. İslam'ın 5 şartından biri
18. Ege'de bir ilimiz
19. Yol ve meydan temizlemede kullanılan motorlu bir araç
20. Bir amaç yolunda bir değer ya da varlıktan vazgeçme

Mart Ayı Çözümleri

6	1	3	5	2	8	9	7	4
5	9	2	7	6	4	3	8	1
7	4	8	1	3	9	6	2	5
2	5	9	3	4	1	8	6	7
3	7	6	2	8	5	4	1	9
4	8	1	9	7	6	2	5	3
9	3	7	8	5	2	1	4	6
1	2	4	6	9	7	5	3	8
8	6	5	4	1	3	7	9	2

A

2	6	1	5	8	4	3	9	7
8	9	5	3	7	1	6	4	2
4	3	7	6	2	9	8	1	5
7	5	6	2	4	3	9	8	1
1	4	8	9	6	7	2	5	3
3	2	9	1	5	8	7	6	4
5	7	4	8	3	6	1	2	9
6	1	2	7	9	5	4	3	8
9	8	3	4	1	2	5	7	6

B

3	6	1	9	8	4	2	7	5
7	4	2	5	1	3	8	9	6
8	9	5	2	6	7	1	3	4
1	3	7	6	2	9	4	5	8
2	8	4	7	5	1	3	6	9
6	5	9	3	4	8	7	1	2
4	1	6	8	3	5	9	2	7
9	2	3	4	7	6	5	8	1
5	7	8	1	9	2	6	4	3

C

DEĞER

Hayırlı Ramazanlar

11 aydan daha hayırlı olan Ramazan ayı
bu sene 13 Nisan gününde başladı.

Küslüklerin bittiği huzur ve bereketin hâkim olmasını
dilediğimiz Ramazan ayının iftar sofralarınıza sağlık, tat ve
huzur getirmesi dileğiyle Ramazan ayınız mübarek olsun.

DEGER

www.cte.adalet.gov.tr